

EL MIRALL

Maig 1989

núm. 28

250 ptes.

Conservació del Patrimoni

Marià Villangómez / La Costera

Entrevistes: Alfons Barceló / Coloma Julià

PREMI "MIQUEL PORCEL I RIERA"

PREMI "FRANCESC DE BORJA MOLL"

1 9 8 9

**A LA RENOVACIÓ EDUCATIVA I A LA DEFENSA I PROMO-
CIÓ DE LA LLENGUA CATALANA.**

PREMI "MIQUEL PORCEL I RIERA"

DIRIGIT a persones que s'hagin dedicat a l'ensenyament públic o privat, en qualsevol dels seus nivells, a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

PREMI "FRANCESC DE BORJA MOLL"

DIRIGIT — Als Centres Escolars.

— A Mestres i Professors.

— Als alumnes.

— A una revista, butlletí o publicació escolar.

— A una persona o col·lectiu.

EL TERMINI DE PRESENTACIÓ DE CANDIDATURES O TREBALLS FINALITZA EL 30 de juny de 1989.

Per a més informació, consultar les BASES dels Premis que es varen enviar a tots els Centres Escolars i que, en tot cas, estan a l'abast dels interessats a la Direcció General d'Educació.

PALMA: C/. SANT FELIU, 8-2n.

MAÓ: C/. VASALLO, 16

EIVISSA: C/. COMTE ROSSELLÓ, 3

DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

**CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR**

EL MIRALL

Revista mensual
Maig - 1989 - núm. 28
ANY III

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
07080 - Palma (Mallorca)
Telèfons: (971) 72 32 99 / 72 59 37
Telefax: (971) 71 93 85

Delegació a Barcelona:
C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
C/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich i Massutí

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Joan Company i Siquier
Miquel Company i Florit
Antoni Ginard i Bujosa
Joana Lladó i Ballester
Antoni Marimon i Riutort
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Joan Perelló i Ginard
Andreu Ramis i Puigròs
Pere Rosselló i Bover
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta:
Fotografia d'estudi de Juli Virenque, 1870 (Col. del Museu de Mallorca).

Fotos:
EL DIA i arxiu EL MIRALL

Producció, Administració i Publicitat:
C/ Imprenta, 1, Pral.- 2a. Tel.- 72 32 99
07011 - Palma (Mallorca)

Maquetació i Fotocomposició:
EL MIRALL, DOCUMENTA BALEAR

Impressió:
Xisco Arts Gràfiques. Tel.- 24 03 86
C/ del Baix Riera, 1-B
07008 - Palma (Mallorca)

Pàg. 4

Pàg. 6

Pàg. 9

Pàg. 11

Pàg. 13

Pàg. 20

Pàg. 17

Pàg. 21

Pàg. 24

Pàg. 26

Pàg. 28

Pàg. 31

Pàg. 34

Pàg. 39

Pàg. 43

Pàg. 44

Pàg. 49

Pàg. 51

Pàg. 54

Pàg. 55

Pàg. 56

Pàg. 58

Pàg. 60

Pàg. 62

Pàg. 63

Pàg. 65

Pàg. 67

Pàg. 69

Pàg. 70

Pàg. 74

Pàg. 76

Pàg. 77

Mateu Morro Marcé: Les illes Balears davant la perspectiva europea

Joan Verger Pocoví: Clarificació competencial i finançament

Antoni Marimon: Les eleccions europees de 1987

M.A. Ferrer, C. Manera, A. Company: Entrevista a Alfons Barceló

Antoni Ginard: Foc!

Andreu Ramis: Antropologia, patrimoni i identitat

Jaume Llabrés Mulet: Un apunt sobre l'enderroc Història Arxiduc

Lourdes Mazaira: Els arqueòlegs: un perill per al patrimoni històric?

Maria Josep Mulet: Cinema i fotografia: El patrimoni inexistent

Antoni Nadal: Entrevista a Jaume Martorell, Director General de Cultura

A. López, J.C. de Nicolàs: La conservació del patrimoni històric a Menorca

ARCA: Patrimoni i administració pública

Amics des Port de Maó: Drassanes de l'escorxador vell: El Museu de la Mar de Maó

Pere Estelrich i Massutí: La recerca musical: Pensaments en veu alta

OBRA CULTURAL BALEAR-TV3-VOLTOR

Francesca Bosch i Capó: Els atemptats, també a terminis

Resum d'algunes manifestacions institucionals de condemna

Antoni Nadal: Entrevista a Coloma Julià

EL MEU AMARCOR

Mestre Tomeu: El decensís d'ara

GUAL PERMANENT

Pere Font: Veritats necessàries

M. Villangómez Llobet, XXI Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.
"EL MIRALL" va assistir a l'acte de lliurament del premi

LITERATURA

Jean Serra: Del teatre a Eivissa. Aristòfanes i Shakespeare. Una nova editorial civissenca

DOS PERSONATGES PARAL·LELS

Ramon Cavaller: Diàleg entre Ramon i Mehmet a la cerca del gran mestre

Antoni Marimon: Noces

CRE-A-CCIÓ

Quatre Poemes de Gérard de Nerval

ART

Arnau Pons: Les ales del vers

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

Miquel Ferrà i Martorell: Colom: La figura més polèmica de la història (4)

HIPOTECA DE CABÒRIES

Rafel Crespí: Unes flors que no feren estiu

EXCURSIONISME

Gaspar Valero i Martí: La Costera

BIOLOGIA

Edward O. Wilson: Temps de ressuscitar la Sistemàtica

TURISME

Toni Garcia: El corral de la gallineta

LLIBRES

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102890976

CRÒNIQUES INGÈNUES

EL CATÀLEG DE MAI ACABAR

Joan Mayol

Ara, l'actualitat política (si més no l'actualitat política en ordenació territorial) està en el Catàleg. I què és, això del Catàleg? La Llei del Sòl preveu que es puguin formar catàlegs d'elements urbanístics (àrees naturals, edificis...) que quedin protegits, per exemple, quan siguin objecte d'un Pla Especial de Protecció. En qualsevol cas, són els elements que queden sota l'emparr de la llei, i per tant, l'Administració ha de respondre de la seva conservació.

Obviament, una eina útil. Ja fa anys, molts d'anys, que es va veure que un catàleg d'aquestes característiques podia ser ben útil per a preservar els elements valuosos dels nostres territoris illencs que queden encara lliures de ciment i d'asfalt. Per altra banda, la informació de base existeix, ja que l'administració central, abans de les transferències, va formar un Inventari dels Espais Naturals que tenen valors de categoria per justificar la seva protecció (millor dit, per a considerar intolerable

rosos guanys per alguns, i ja se sap que el territori i la terra són molt menys importants que les pessetes.

Però el Catàleg és necessari, i així ho detecta el Parlament, ja a la passada legislatura. I l'encomana al Govern. I el Govern no el fa. I el Parlament insisteix, un mínim de tres vegades. I a la fi, el Govern remet un "totxo", amb el qual vol fer creure que ha acomplert la feina encarregada. Però una de les frases de la voluminosa documentació ho diu ben clar: "Aquest és un document informatiu que serà de gran utilitat als redactors de les directrius d'Ordenació, on s'han d'instrumentar les modalitats de protecció del territori...". O sigui, de catàleg, res. Per altra banda, el recull d'àrees s'ha fet sobreposant els dos estudis esmentats, seleccionant sols -per regla general- les coincidències, i senyalant tots quants forats són pertinents: plans urbanístics possibles i probables.

Els papers arribaren al Parlament ja fa molt més d'un any. I en general no agradaren. Però era un punt de partida, i s'iniciaren les reunions i feines dels diputats. Però amb una marxa... una reunió al trimestre, si no hi havia res més urgent!

El Govern, com se suposa, encantat. S'ha manifestat reiteradament que el culpable és el Parlament, i que si no hi ha catàleg aprovat, que en responguin els diputats. I, home!, això és sols una part de la veritat. Al Parlament hi ha hagut protestes, orals i escrites, de l'esquerra nacionalista per la no tramitació del catàleg. O sigui, que no tot el Parlament ha d'assumir la responsabili-

tat. Al cap i a la fi, el govern és producte de la majoria del Parlament. I la comissió d'Ordenació del Territori està dominada per la dreta, el president del Parlament és de dretes i a la ponència del catàleg la dreta té majoria. En una paraula, si el catàleg no es tramita és per dos motius: primer, perquè el Govern va presentar un document de difícil tramitació i que en cas de ser aprovat tal com vengué no tendria cap efecte, absolutament cap efecte immediat sobre el planejament i sobre la conservació dels espais naturals. I a més a més, els grups que donen suport al Govern, la

● El Govern va presentar un document de difícil tramitació i que en cas de ser aprovat tal com vengué no tendria cap efecte

● Hi ha una bona proposta: desqualificar tot el que sigui desqualificable sense indemnització: plans antics, caducats, incomplits, etc.

la seva desprotecció), l'inventari d'ICONA. El Govern, per part seva, va encarregar a una entitat privada i aleshores molt pròxima a UM, un estudi de les mateixes característiques. És l'estudi d'INESE, que ha publicat després la Conselleria d'Obres Públiques.

Tant un estudi com l'altre recolliren la necessitat de protegir grans espais. Així, tenguérem la Seu plena d'ous! Podíem esperar que el Govern Cañellas sostregués grans espais al procés especulador i constructor de les illes? Això representa una limitació a la sacrosanta iniciativa privada, una limitació a gene-

dreta, no ha volgut fer més via. De fet, a una de les reunions de la ponència d'estudi del document del Govern va haver-hi protestes del PP, que trobava que no s'havia de reunir! I en qualsevol cas, a qui beneficia la no aprovació del catàleg? "Cherchez la femme..."

A la fi, aquests darrers dies i amb una ordre concloent del president de la cambra i de la junta de portaveus, s'envesteix la feina seriosament. I es constata que s'han de prendre mesures de protecció inicials, per poder després estudiar àrea per àrea què cal conservar. Hi ha una bona proposta: desqualificar tot el que sigui desqualificable sense indemnització: plans antics, caducats, incomplits, etc..., i naturalment, els terrenys amb plans no formats. Com sempre, la dreta no està d'acord, i no admet negociar, sinó que arrossega els seus socis (UM i Ricci) a una postura extrema: sols es desqualifiquen els plans no

Sa Torre, als afores de Manacor.

aprovats. O sigui, res del que està amenaçat deixarà d'estar amenaçat, i sols se salvarà allò que els urbanitzadors no han volgut per a res. I, una vegada més, es fa del Parlament un panteó d'il·lusions i d'esperances.

I hem de recordar el passat, un passat tampoc tan antic. Afortunadament, el CGI al seu temps fou menys reaccionari: si el criteri d'ara s'hagués aplicat llavors, tendríem Sa Dragonera urbanitzada, i s'haurien perdut molts més espais valuosos. És sorprenent veure que la gent que aleshores va tenir la iniciativa encertada, ara es troba a l'altre ba-

nda, defensant una postura que, de tímida i prudent, no arriba ni a prop-fer-se

● La gent que aleshores va tenir la iniciativa encertada, ara es troba a l'altre banda, defensant una postura tímida i prudent

als límits més esquifits que la protecció del territori reclama.

Mentres tant, a 60 Km. del "Círculo", un vespre de maig, devers un centenar de veïns d'un poble es prenen la justícia per sa mà i acuden a tomar les parets i els filferros d'una urbanització de les més aberrants i sagnants que s'han fet darrerament, Sa Barca Trençada. Sembla que fins i tot hi havia un regidor del PP en el grup, que hagué d'actuar directament per la manca d'iniciativa dels que ho comportaren des de l'ajuntament o altres instàncies. Els problemes no resolts es prodeixen i acaben per rebentar. I això, en definitiva, no convé a ningú. ■

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

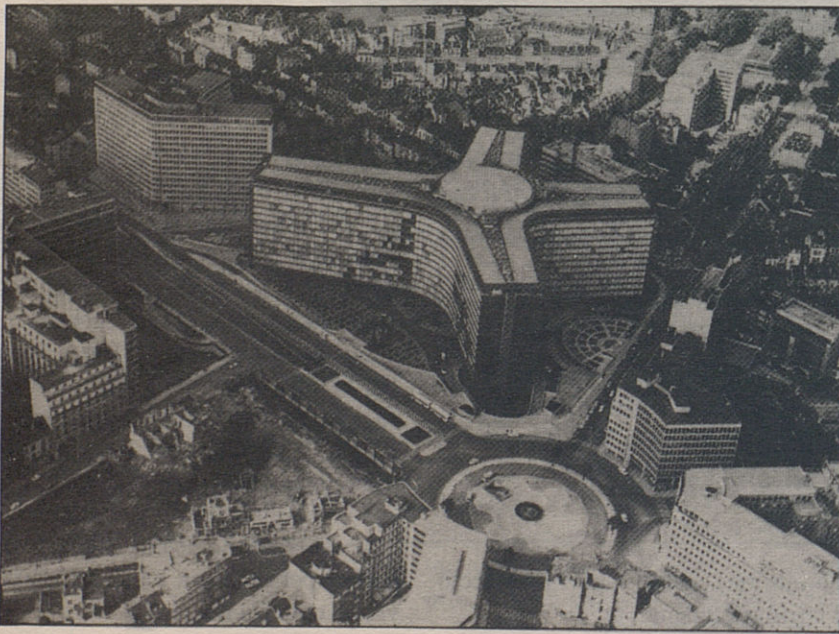
J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

LES ILLES BALEARS DAVANT LA PERSPECTIVA EUROPEA

Mateu Morro Marcé

La situació de les Illes Balears dins el marc de l'Estat espanyol ens situa en una posició difícil per a participar activament, com a país amb uns trets nacionals específics, en l'empresa de la construcció de la unitat europea. La pròpia migradesa de la nostra autonomia, en molts d'aspectes inferior a una moderada descentralització administrativa (amb uns recursos econòmics irrisoris, sense competències...), representa un obstacle per a avançar en el camí de l'Europa dels Pobles i les Nacions que voldríem. L'Estat Central no vol renunciar a determinar, controlar, i decidir el nostre desenvolupament en tots els ordres de la vida econòmica, social i política.

Sense un aprofundiment rigorós en el nostre autogovern, com a passa important per a assolir nivells majors de sobirania nacional, avançar cap a una major presència del nostre país en el concert europeu serà una cosa plena d'entrebancs.

Tanmateix, però, l'Europa del futur és inviable si es redueix a l'Europa dels Estats, a l'Europa d'unes administracions que cerquen uns guanys per a les seves polítiques comercials i econòmiques, però que es mostren enormement geloses de les seves competències.

L'Europa dels Estats, que no fa

massa defensava abrandament l'eurodiputat del PSOE Enrique Barón, és un projecte condemnat al fracàs. La creació d'un espai europeu, marc de participació i democràcia, sols es pot aconseguir amb la participació de les col·lectivitats reals, configurades per la història, la llengua, la cultura, i per un espai econòmic i geogràfic.

Evidentment, a Europa hi ha una gran diversitat de situacions en els processos de construcció nacional, amb nivells de consciència nacional molt diferents i amb distintes formes institucionals (els Länder de la RFA, les regi-

ons italianes, els districtes francesos, les Comunitats Autònomes a l'Estat espanyol...). Aquesta diversitat no ha d'esser obstacle per donar a les institucions europees un altre caràcter. El reconeixement de la diversitat nacional és un fet imprescindible, consubstancial a la configuració d'Europa.

Les Balears dins l'Europa posterior a l'any 1992

Una primera necessitat de les nostres illes és conèixer amb el màxim de detall les conseqüències demogràfiques, econòmiques, medio-ambientals,

● El reconeixement de la diversitat nacional és un fet imprescindible, consubstancial a la configuració d'Europa.

lingüístiques, culturals, socials, etc., que derivaran de l'entrada en vigor del Mercat Unic Europeu, a partir de l'1 de gener de 1993. Lamentablement poc s'ha fet per avaluar els impactes que es produiran sobre la nostra societat, i cal fer-ho, partint sempre de la realitat concreta i específica de les Balears.

El fet d'esser un país insular i una societat dotada d'una identitat nacional amenaçada planteja problemàtiques que no poden esser ignorades. Sabem

també que el caràcter desequilibrat del nostre model econòmic es pot incrementar de manera considerable. Cal conèixer, per tant, el sentit de la integració europea sobre el nostre espai per a poder promoure les mesures que garanteixin la salvaguarda de la identitat lingüística i cultural del nostre país, la

● **Es cap cas les Balears no han de conformar-se en esser subjectes passius davant tot el conjunt de transformacions que poden afectar-les profundament.**

conservació del medi natural i un model econòmic i social més racional.

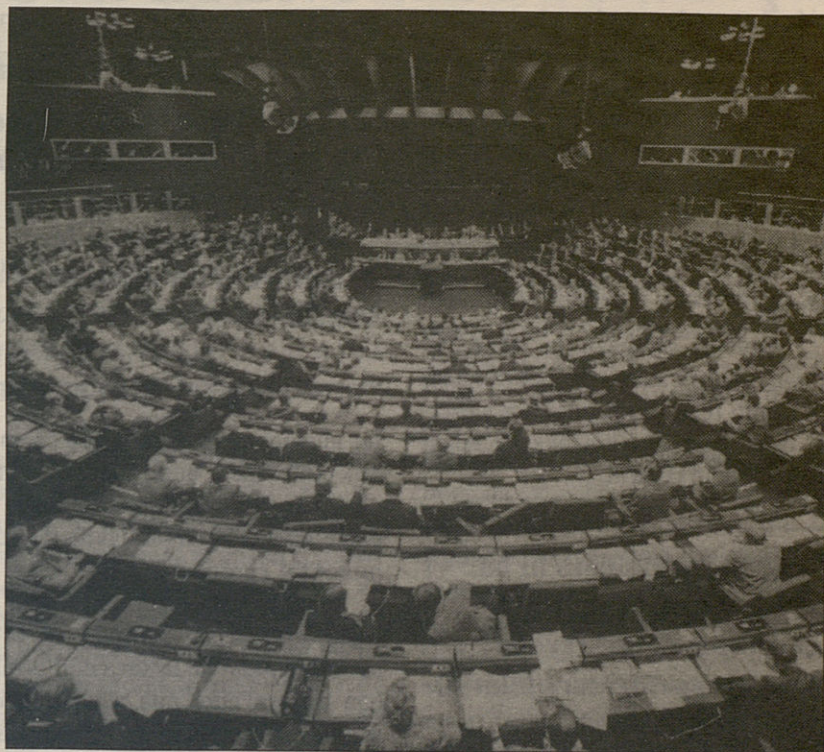
Que de la lliure circulació de les persones, mercaderies, capitals i serveis no se'n derivin per a les Balears efectes negatius -acceleració de la pèrdua de la identitat col·lectiva, augment desproporcionat de la immigració, demanda abusiva dels recursos naturals (sòl, aigua...), increment de la urbanització del sòl rústic i del litoral, aprofundiment en una societat que discrimina a sectors socials importants del benestar...- dependrà en primer terme de les mesures que prengui el Govern de les Illes Balears i el de l'Estat, i també -i cada cop més- de les decisions de les institucions comunitàries.

En cap cas les Balears no han de conformar-se en esser subjectes passius davant tot aquest conjunt de transformacions que poden afectar-les profundament.

Tant les institucions com el conjunt de la societat de les Illes Balears han de tenir la voluntat de decidir per elles mateixes un projecte propi per al seu futur dins la Comunitat Europea que sorgirà a partir del gener de 1993.

La política comunitària i les Illes Balears

La integració europea, que rep un impuls considerable amb l'Acta Unica, estén intensament l'impuls de la lògica

del mercat, amb la pretensió d'incrementar la competitivitat de les empreses i les economies. Això significa un augment de les diferències entre els països, dels desequilibris regionals, i de les especialitzacions productives.

La CEE ha anat establint una política adreçada a eliminar les desigualtats territorials i socials, bàsicament per mitjà dels recursos dels fons estructurals (FEOGA, FSE, FEDER) i altres instruments financers.

Dins l'Estat espanyol les mesures proposades per la reforma dels fons es poden veure frustrades si es manté el sistema d'instrumentació del FEDER, pel qual el Govern Central es reserva l'aplicació del 70% dels recursos, deixant únicament el 30% restant a la gestió directa de les comunitats autònomes.

Fins ara les Illes Balears, a proposta del Govern Central, han quedat excloses del Pla de Desenvolupament Regional, i dels beneficis de diversos ajuts comunitaris. El Govern del PSOE, tal i com va expressar el Delegat del Govern Gerard Garcia funciona, a la pràctica, com si les Illes Balears fossin una soci-

etat rica, sense greus problemes i que a més a més encara "els costam diners".

I la filosofia del Govern Central, que s'expressa en coses com la financiació

● **El Govern Central es reserva l'aplicació del 70% dels recursos, deixant únicament el 30% restant a la gestió directa de les comunitats autònomes.**

autonòmica i el no traspàs de competències, també s'ha exportat a les institucions comunitàries.

I ningú no pot dubtar que la nostra situació és la d'un gran desequilibri interior, a nivell social, territorial, sectorial i medioambiental. A les Balears, a més a més de turistes i platges, hi ha greus mancances socials, dèficits d'infraestructures, i una economia excessivament depenent del turisme, basada en un model de creixement insostenible.

És per això que també a les Illes Balears hi ha d'actuar una política correctora, establerta a través de la coordinació constant de totes les administracions (local, autonòmica, central i comunitària), que serveixi per assegurar una millor redistribució de la riquesa entre tots els ciutadans de les illes, per incentivar les zones més desfavorides (Pla de Mallorca, Serra de Tramuntana...) i salvar l'agricultura i la ramaderia, com a activitats importantíssimes per al nostre futur.

Aquesta obvietat, la necessitat d'actuar planificadament, coordinadament i amb recursos econòmics suficients, és la que fins ara ens ha negat l'administració central.

● **A les Balears hi ha d'actuar una política correctora que serveixi per assegurar una millor redistribució de la riquesa entre tots els ciutadans de les illes**

Europa i la nostra cultura

El nou espai europeu s'ha de fonamentar en un nou ordre cultural i lingüístic, basat en les cultures i les llengües nacionals, bona part de les quals es troben minoritzades dins el seu propi territori pels poders estatals. Les institucions europees han d'impulsar la defensa i la normalització de les identitats culturals que no disposen d'un Estat que les salvaguardi i les fomenti.

L'oficialitat del català, i la seva incorporació com a llengua d'ús a les institucions comunitàries, serà un llarg procés, en el qual ja s'han començat a

● **El nou espai europeu s'ha de fonamentar en un nou ordre cultural lingüístic, basat en les cultures i les llengües nacionals**

fer algunes passes, però que és un dels objectius més importants a obtenir, d'acord amb la realitat de la nostra llengua com a llengua oficial de més de 10 milions d'europeus.

Temes com el de la creació d'un espai audiovisual europeu, en el moment incipient de la seva conformació, han de preveure una acció eficaç de suport i salvaguarda de les expressions nacionals minoritzades, combatent l'afebliment progressiu de les identitats culturals a Europa i garantint l'accés a tots els europeus a l'obra cinematogràfica i televisiva que reflecteixi, en la seva llengua, les seves característiques socials i nacionals.

De la mateixa manera, en el terreny educatiu el foment del plurilingüisme individual dels ciutadans europeus ha d'anar lligat a l'establiment de situacions d'absoluta normalitat social dins el seu propi territori per a les llengües que ara són víctimes de processos de substitució lingüística accelerada. Aquest és

el cas del català i de moltes altres llengües europees.

Quan els representants francesos en el Consell d'Europa dificultaren l'aprovació de la Carta Europea de les Llengües Minoritzades no feien més que expressar la desconfiança dels estats-nació cap a una Europa democràtica, que reconegui i potenciï les seves cultures. En aquest sentit també és significativa l'actitud d'alguns alts càrrecs del PSOE davant la proposta d'oficialitat del català a Europa, dient que no s'hi oposen, però que cal primer assegurar el paper europeu del castellà,

● **La relació d'un espai audiovisual europeu, ha de preveure una acció eficaç de suport i salvaguarda de les expressions nacionals minoritzades**

que troben que està discriminat.

Certament, el futur de la nostra cultura i de la nostra llengua dependrà de nosaltres. Sols la consciència de la nostra identitat i les actuacions fermes i massives de la població podran fer front als reptes del futur. La perspectiva europea ens planteja a hores d'ara un nou compromís, tan important com els altres, perquè també ens hi jugam moltes coses. ■

RECANVIS FONT

ACCESSORIS-EINES-MAQUINÀRIA

JAUME FONT PUJOL

C/. Fco. Manuel de los Herreros, 11
Telèfon 46 81 11 (2 línies) - 07005 Palma

FEINA DE QUALITAT

**Xisco
ARTS GRÀFIQUES**

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 86
07008 Palma

CLARIFICACIÓ COMPETENCIAL I FINANÇAMENT: PRINCIPALS PROBLEMES DEL CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Joan Verger Pocoví

Amb l'aprovació de la Llei de Consells Insulars pel Parlament de les Illes Balears després d'un llarg procés d'elaboració, s'obre un període clau per aquestes institucions que hauran de fer front a dos grans problemes: la clarificació competencial i el finançament.

Els Consells Insulars, des de l'aprovació de la Llei, tenen un marc jurídic que defineix el seu paper, en regula les competències tant pròpies com delegades, el procediment d'atribució i el finançament, però tots sabem que ha d'existir una vertadera voluntat política per donar contingut i aplicació a aquesta llei. Per tant, serà a partir d'ara que començarà la vertadera tasca d'avançar en el camí de la clarificació competencial que tímidament s'ha iniciat amb la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Aquesta manca de clarificació competencial la sofreix directament el ciutadà de les nostres illes quan es dirigeix a l'Administració. A quina Administració?, es demanarà a l'hora de tramitar una simple llicència de caça o a l'hora de sol·licitar una subvenció per dur a terme qualsevol publicació o acte cultural. I es demana a quina, perquè a hores d'ara existeixen multitud de competències compartides entre les institucions que permeten que cada institució actuï en un mateix camp, amb la duplicitat d'esforços que tal cosa suposa i en detriment de l'eficàcia administrativa que és el que perseguim totes les persones que tenim responsabilitats institucionals.

Però el tema de la clarificació competencial no és un tema que sols afecti a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, perquè l'Administració Central també es reservà en el seu moment parcel·les de poder per continuar exercint la seva influència política. Hi ha exemples que parlen per si mateixos:

que un Pla d'inversions culturals hagi d'esser finançat entre ajuntaments, diputacions i Ministeri d'Administracions Públiques, quan la nostra comunitat posseeix totes les competències en matèria cultural; que un pla d'instal·lacions esportives es pugui finançar amb aportació municipal i de l'Administració Central en ajuntaments

● **La clarificació competencial no és un tema que sols afecti a la CAIB, perquè l'Administració Central també es reservà en el seu moment parcel·les de poder per continuar exercint la seva influència política**

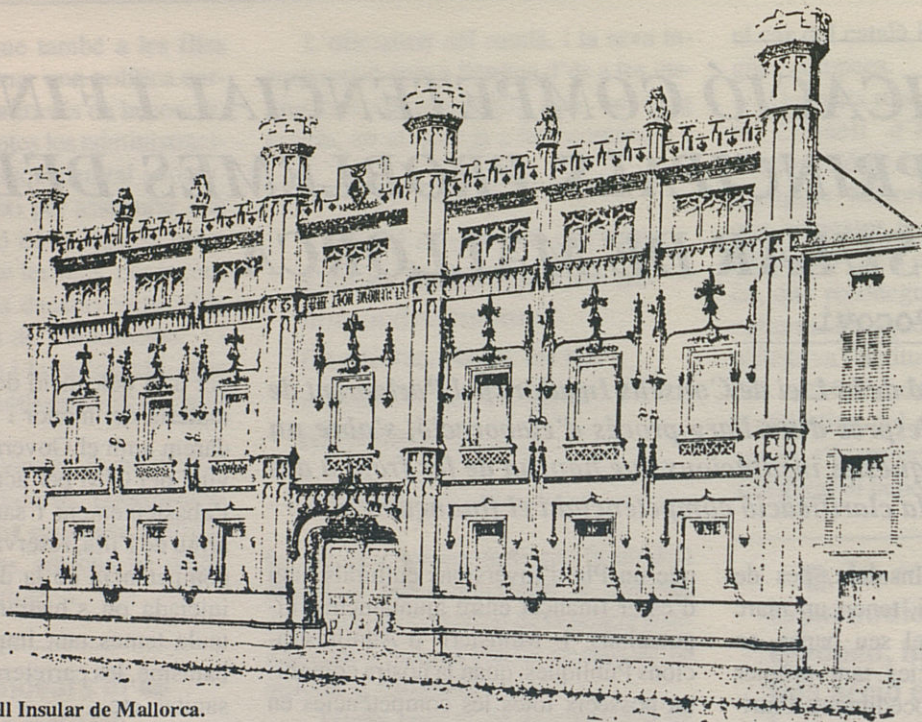
no superiors als 20.000 habitants; que es puguin finançar millores en teatres municipals per la Direcció General d'Arquitectura del Ministeri d'Obres Públiques, etc. És evident, que si totes les institucions mantenen aquest comportament s'haurà avançat molt poc en el camí de la descentralització de l'Estat. I així ho vaig manifestar públicament quan se'm demanà la meua compareixença a la Comissió d'Autonomies del Senat de l'Estat espanyol.

Les primeres passes, com deia abans, s'han iniciat amb la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. En aquests moments existeixen converses

per a la delegació de competències en matèria del menor i darrerament acordarem amb el Govern Balear l'exclusivitat del CIM per actuar en el camp de l'abastament i sanejament d'aigües arreu de l'illa, reservant-se el Govern la competència de la depuració. Una via iniciada on s'hauran de dur sobre la taula temes tant importants com l'urbanisme, les carreteres, l'agricultura, la sanitat, etc.

Una primera passa a la que hauria de seguir l'assumpció per part dels Consells de forma definitiva del que estableix l'article 36 de la Llei 7/1985 de dos d'abril, reguladora de les Bases de Règim Local. Aquest article dóna unes competències pròpies a les Diputacions que no haurien d'esser compartides, com passa en l'actualitat amb les CCAA. Article que es refereix, entre d'altres temes, a la coordinació dels serveis municipals entre si, a l'assistència i la cooperació jurídica, econòmica i tècnica als municipis, especialment als de menor capacitat econòmica i de gestió i a la prestació de serveis públics de caràcter supramunicipal, entre d'altres.

El Consell Insular de Mallorca ha heretat, del que era l'antiga Diputació Provincial, unes responsabilitats competencials com són els Hospitals General i Psiquiàtric i d'altres centres d'atenció social que suposen una vertadera càrrega en els reduïts pressuposts d'aquesta Institució. Una situació heretada que hem intentat ajustar a la situació actual. Són públiques les gestions realitzades per mitjà de la Federació de Municipis i Províncies per aconseguir que l'INSALUD assumís els dèficits d'ambdós hospitals. Gestions que dugueren a bon port l'assumpció per part de l'Administració Central dels dèficits dels hospitals generals, però quedaren

Seu del Consell Insular de Mallorca.

enlaire els dels psiquiàtrics, encara que la Llei de Sanitat contempli, avui per avui, la psiquiatria com a sanitat. No ens quedarà més remei que seguir-los assumint les Diputacions/Consells Insulars i restar a l'espera del que succeeixi en un futur.

Però, per què l'Administració Central decideix assumir els dèficits dels Hospitals Generals? No és errat fer la següent lectura: l'Administració Central accepta finançar aquests dèficits perquè quan les CCAA o el propi INSALUD creïn les àrees de Salut i reclamin per a sí aquests hospitals, les Diputacions/Consells Insulars els entregaran sanejats. Sens subte, és una genial jugada i l'aplaudesc perquè crec que és bona.

Aquestes responsabilitats heretades fan que el Consell Insular de Mallorca vegi cada any retallada la possibilitat d'actuar en el camp que vertaderament li correspon: en la cooperació econòmica, jurídica, tècnica als municipis, especialment en aquells de menor capacitat econòmica i de gestió, en el camp de les competències pròpies que la Llei de Bases de Règim Local regula com a pròpies.

A l'inici de l'any, quan en el CIM discutim els pressuposts que marcaran l'actuació de l'any en curs, tots els grups de l'oposició critiquen el gran pes

dels capítols I i II, referents a personal d'aquesta Institució. Sens subte, a tots ens agradaria reduir aquests capítols i destinar una major part del pressupost a inversió, però la mateixa situació de la institució ens hi aboca. Si tenim uns hospitals, encara que no ens correspongui, no els podem deixar de la mà de Déu, sinó que hem de garantir un bon nivell assistencial i dotar-los dels recursos humans que això precisa. Si tenim l'obligació d'oferir assistència tècnica als municipis, hem de tenir els tècnics i la infraestructura necessària, creixent

● Les responsabilitats heretades fan que el CIM vegi cada any retallada la possibilitat d'actuar en el camp que vertaderament li correspon

cada dia més, per poder assumir la nostra obligació. I en aquesta línia podria anar enumerant altres exemples il·lustratius d'aquesta situació.

En un altre ordre de coses, voldria afegir que la dimensió que té el Consell Insular de Mallorca de donar suport i ajudar aquells municipis de menor capacitat, ha fet que el CIM es relacionàs

amb el mot "repartidora". És una dimensió, però no l'única i primordial. En aquesta línia basta veure com a exemple que les inversions per a la creació d'infraestructura esportiva són tant o més importants que la partida destinada a subvencions. Basta donar una ullada al Pla per a la creació d'una xarxa de proveïment i sanejament d'aigües a tots els pobles de Mallorca que encara no tenguin resolta aquesta problemàtica, per constatar l'esforç inversor que du a terme el Consell Insular de Mallorca.

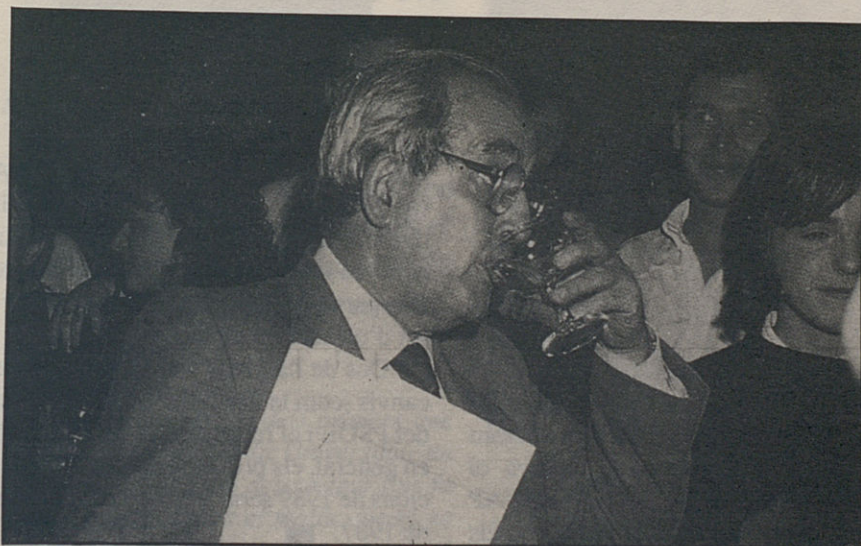
Tot el que he expressat fins ara és un intent d'aproximació als vertaders problemes d'aquesta Institució. Problemàtica que és comuna a d'altres Diputacions, perquè el finançament no ha estat resolt com hauria estat desitjable, simplement per la quantitat d'herència rebuda com antiga Diputació i perquè a l'exercir obligacions compartides, cada una de les Institucions hem de tenir una infraestructura per poder oferir aquestes prestacions. Per tant, seria bo i desitjable que el més aviat possible es clarificassin les competències i en sortiríem guanyant tots els mallorquins que és el que vertaderament importa. ■

Joan Verger i Pocoví és President del Consell Insular de Mallorca.

LES ELECCIONS EUROPEES DE 1987

Antoni Marimon

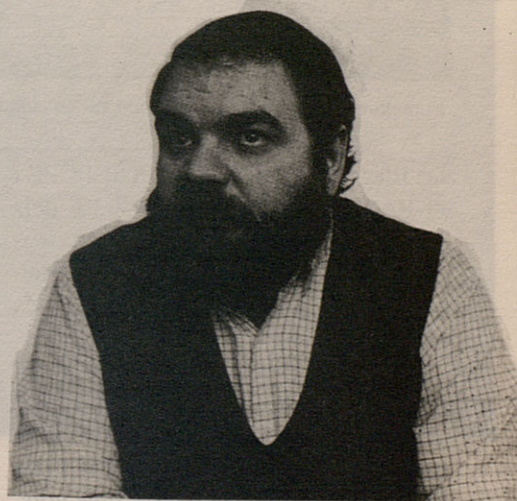
Ara que som a les portes d'unes noves eleccions al Parlament Europeu, potser sigui d'interès recordar els resultats electorals dels anteriors comicis, els primers d'aquest tipus que es celebraven a l'Estat Espanyol. El fet que el mateix dia -el 10 de juny de 1987- es fessin també les eleccions autonòmiques, restava importància a una contesa electoral en la qual els illencs s'hi jugaven -i s'hi juguen- molt, ja que la construcció d'una Europa Unida és una ocasió singular per a aconseguir l'atenuació dels lligams que ens subordinen a Madrid.

Fernando Moran era el cap de llista pel PSOE a les eleccions anteriors i ho serà per a les actuals.

No foren, però, els partits nacionalistes els que obtengueren els millors resultats (arreglaren devers el 10% de l'electorat), sinó els partits estatals, perquè tot l'Estat constituïa una única circumscripció electoral. Aliança Popular, encapçalada per un incombusti-

ble Manuel Fraga, va treure el 35% dels vots de les Illes Balears -aquest percentatge fou superat amplament a molt de pobles de Mallorca, com Consell (60%)-, per davant del PSOE (amb el 33,8% dels vots), i del CDS (11,9%). En canvi a Palma, el partit més votat era

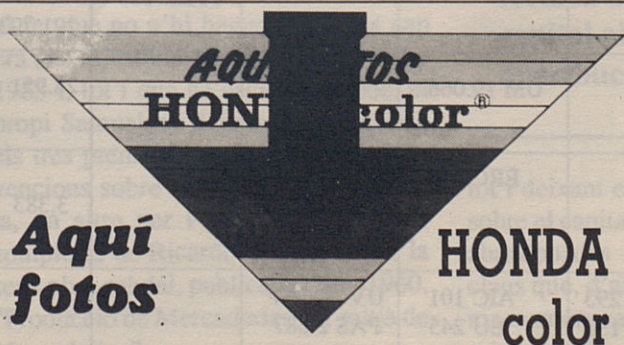

M. Onaíndia encapçalava la candidatura "Esquerra dels Pobles" (EE, PSG, i PSM, entre d'altres)

el PSOE: 37%, cinc punts més dels que obtenia AP.

Darrera quedaven UM (6,1% dels vots de les Illes Balears), i PSM (3,2%), els quals mantenien, malgrat tot, el seu pes electoral.

La coalició EU (composta llavors a

Anau a revelar les vostres fotografies a les botigues on vegeu aquest distintiu

AGÈNCIA IMMOBILIÀRIA FERRER

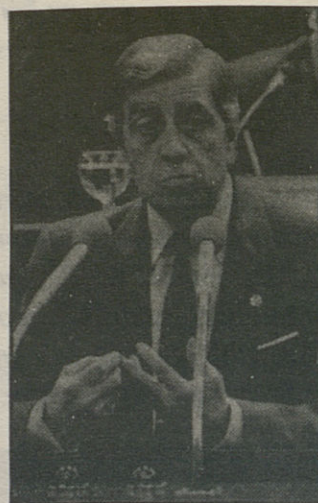
Miquel Àngel Ferrer Montserrat
(Assesoria jurídica pròpia)

**COMPRA, VENDA I LLOGUER DE
RÚSTIQUES, PISOS I XALETES**

Pl. Major, 1. 2n. Tels. 71 31 88 - 71 53 63
07002 PALMA DE MALLORCA

El mallorquí Mateu Morro anava -i va- en cinquè lloc en la candidatura "Esquerra dels Pobles"

J. M. Lafuente sortí elegit eurodiputat per AP.

les Illes pel PCE-PCIB, el PCB-PCPE i el PASOC), aconseguia el 2,2% dels vots, mentre que els demòcrata-cristians del PDP, com a la resta de l'Estat, patien una important desfeta (només l'1,8% dels vots).

La premsa magnificà els resultats d'HB, organització que amb el suport dels independentistes del MDT i dels comunistes revolucionaris del MCI i de la LCR, aconseguí el 0,43% dels vots. No esmentà, en canvi, ni el 0,46% de vots trotskistes; ni el 0,66% de vots de les candidatures ecologistes, que apa-

reixien tímidament per primera vegada en el panorama electoral balear.

Els partits catalans -CiU i ERC- aconseguiren a les Balears resultats poc importants (0,46% dels vots), si bé superiors als dels partits d'altres nacions i regions de l'Estat Espanyol.

Aquests resultats són bastant diferents als que es donaren en el conjunt del Estat Espanyol, on triomfava el PSOE (28 diputats), per davant d'AP (17 diputats) i del CDS (7 diputats). Els nacionalistes de CiU obtenien 3 diputats i altres 3 IU. També obtenien escó a

Estrasburg un diputat d'HB i un d'EA (partit que amb ERC constituïa la candidatura "Europa de les Naciones"). La coalició Esquerra dels Pobles (de la que feia part el PSM), es quedava a les portes d'obtenir un diputat.

Des de llavors s'han produït alguns canvis -com la desfeta d'UM, el desgast del PSOE i el reforçament del PP-, però en general, els protagonistes de les eleccions de 1989 seran els mateixos que els de 1987. ■

RESULTATS DE LES ELECCIONS EUROPEES DEL 10 DE JUNY DE 1987 A LES ILLES BALEARS

	EXTREMA ESQUERRA	ESQUERRA	CENTRE- ESQUERRA	CENTRE- DRETA	DRETA	EXTREMA DRETA	TOTAL
ESTATALS (dependents de Madrid)	PST 869 POSI 384 PORE 347 UCE 283	EU 7.389 PTE 1.115	PSOE 114.420	CDS 39.779 CSD 440	AP 120.232 PDP 5.300	FN 781 FE 288 PED 166	291.793
NACIONALISTES (de les illes Balears)		PSM 9.885		UM 19.066			28.951
NACIONALISTES (catalans, bascos, gallecs)	HB 1.471 BNG 124			ERC 533	CIU 1.054 PNV 201		3.383
ALTRES		LV 1.243 CLV 1.029 PH 156	PA 293 PLA 136	AIC 101 EU 245 CV 116 PANCAL 142	UV 144 PAS 2.687 ANE 248 PA 186		6.726
TOTAL	3.478	20.817	119.382	61.144	128.963	1.069	

ECONOMIA

ENTREVISTA A ALFONS BARCELÓ

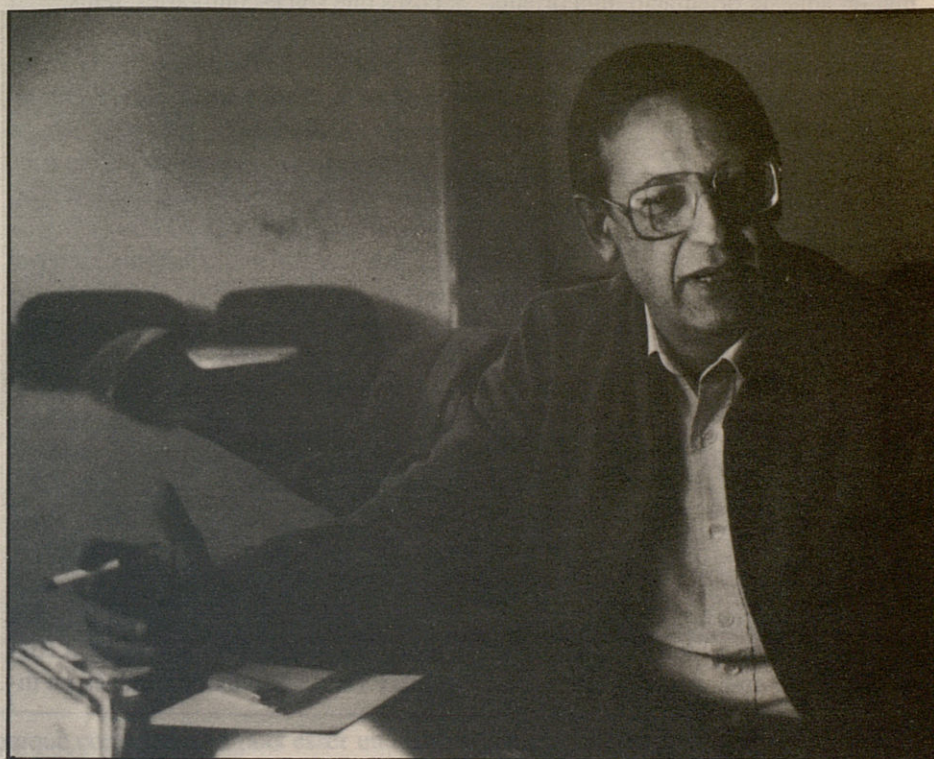
Maria Antònia Ferrer
Carles Manera
Arnau Company

Alfons Barceló (Palma, 1943) és professor de Teoria Econòmica a la Universitat de Barcelona i membre del grup d'economia del Centre de Treball i Documentació de Barcelona. És col·laborador de diverses revistes, com "Recerques", "Mientras Tanto" i ha publicat recentment "Teoría económica de los bienes autoreproducibles" (Oikos-Tau, Barcelona, 1988). Hem mantingut aquesta conversa amb ell.

-Vostè va ser un dels primers que introduí Sraffa dins la Universitat, un economista gairebé desconegut fins fa poc temps. Quin és el motiu que el va dur a recuperar aquest economista, el qual, per altra banda, té una producció molt limitada i no és massa ben considerat per determinades escoles econòmiques?

-No és vera que no és ben considerat, Sraffa. Samuelson, que ha presentat l'economia acadèmica consagrada, fa uns pocs anys que va ser a Itàlia fent conferències, i deia que Sraffa mereixia, no un, sinó tres premis Nobel, i que el fet que no n'hi haguessin donat cap era una injustícia. Sraffa va morir l'any 1983 i, tot i que ha escrit molt poc, el propi Samuelson deia que es mereixia els tres premis: un per les seves intervencions sobre competència imperfecta, un altre per l'edició de les obres completes de Ricardo, i un altre per la seva obra cabdal, publicada l'any 1960, "Producció de Mercaderies per mitjà de Mercaderies".

No és vera que l'obra de Sraffa sigui refutada. El que passa és que una bona part de l'economia convencional o aca-

Alfons Barceló

dèmica considera que l'orientació bàsica de Sraffa no és superior o millor que l'orientació tradicional, o en tot cas que continua en l'orientació convencional,

● Les proposicions de Sraffa estaven bé i no es podia fer una mesura tècnica de la quantitat de capital al marge de la distribució.

tot i deixant en la batalla que hi hagué sobre el capital una sèrie de peces claus abandonades molt importants, peces claus que, d'altra banda, afecten tota la macroeconomia i tota la història econòmica; és a dir, els enfocaments que tracten, a partir de grans agregats, les magnituds econòmiques. I en això, el debat promogut per l'obra de Sraffa, i en el

qual Sraffa no va participar directament, tots els rivals varen estar d'acord en el fet que les proposicions de Sraffa estaven bé i que ells s'havien equivocat i que, efectivament, no es podia fer una mesura tècnica de la quantitat de capital al marge de la distribució.

Sobre l'altra història, els introductors de Sraffa, aquí, em sembla que vàrem ser Ernest Lluc i jo. Lluc, a València i jo, a Barcelona. Després s'hi afegiren, durant un temps, Josep Maria Bricall, que després es dedicà a altres quefers, i també Vegara.

I ara entraré dins l'eix central de la pregunta. Crec que això de la ciència econòmica està per fer i, per a mi, l'obra més important i cabdal del segle XX, que va renovar l'enfocament clàssic i al mateix temps era molt prometedora, és la de Sraffa. Tot i que sigui molt curta, és fruit de trenta anys de reflexió d'una persona que des de feia temps estava molt ben considerada. Crec que aquesta línia és una línia fèr-

til, que pot arribar a ser l'eix o l'esquelet d'una ciència econòmica genuïna que està per fer. I en aquest sentit, la meua familiaritat i estudi continuat de l'obra de Sraffa m'ha reafirmat en aquesta orientació, una orientació escrupolosa i exigent des del punt de vista teòric, i que molta gent sàpiga aprofitar fragments tant de pensament clàssic com de l'economia convencio-

● **El meu primer intent de treballar matemàticament Sraffa va ser, fa molts d'anys, amb Nadal Batle, quan ell encara no havia acabat la carrera**

nal. Tot i essent, jo, extremadament crític respecte de moltes de les seves eines o instruments conceptuals, també tenc molt de respecte a fragments d'aquesta herència que crec que s'ha d'assumir,

això sí, aplicant el que en termes jurídics es diu benefici-inventari, sabent destriar el que són peces sòlides, peces dèbils, però que tenen un nucli interessant que es pot refer i recrear, i després coses que són escombraries, fems.

-Passant a la pròpia obra de vostè, rica en reflexió teòrica i en plantejaments orientatius, sobretot per a l'historiador, ara acaba de publicar un llibre on es preocupa dels béns autoreproduïbles. Quins són els eixos claus de la seva reflexió en aquest nou material que ara aporta?

-Des que vaig ser seduït per l'enfocament sraffià, una de les qüestions que m'ha preocupat i que segurament està darrere de moltes de les meves recerques, és com posar a prova si el que diu la teoria va a missa o no. I això, la veritat, és que no hi ha tants d'àmbits en els quals es pugui fer. Encara que estic molt content del meu treball, també estic molt content de tres treballs petits: el treball sobre la Història i Teoria Econòmica, que és un in-

tent d'utilitzar un transfons sraffià per examinar, o com esquema interpretatiu de diferents sistemes econòmics al llarg de la història. Un altre, encara no publicat, és un joc d'assimilació que faig cada any als meus estudiants, que s'entretenen jugant, canviant "cromos" de colors que representen una illa en la qual hi ha set o vuit béns, blat, faves, ordi, carbó o ferro, amb tota una sèrie d'ingredients o factors productius que serveixen per produir una quantitat que després l'han de canviar entre ells mateixos per tornar a reconstruir i refer.

El tercer treball és el primer capítol del llibre publicat, que és el resultat d'aquesta inquietud o intent de verificació històrica, i és una generalització d'un model que vaig trobar per casualitat manejant textos dels meus amics historiadors. L'interès dels béns autoreproduïbles era interès per verificar o per trobar concreccions d'esquemes sraffians. Estava molt content de la meua troballa perquè deia que a la fi apareixia, o jo creia que havia trobat, una llei econòmica. Com que n'hi ha

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

Centre oficial dels exàmens per a professors
de la Universitat de Cambridge i del Royal
Society of Arts.

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a
professors

Centre oficial d'exàmens de la Universitat
d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona - Terrassa - València

molt poquetes i, a més, són allò que si això puja, allò baixa, que dic jo, són lleis que fan riure. Escolti: tanta matemàtica superior per arribar a una conclusió tan poc fina com aquesta, és molt insatisfactori. Les lleis quantitatives són essencials per verificar la qualitat científica de les teories. Un mestre epistemològic en aquest àmbit és Mario Bunge, que crec que és un dels pensadors més importants del segle XX en aquest camp.

● Una de les qüestions que m'ha preocupat i que segurament està darrere de moltes de les meves recerques, és com posar a prova si el que diu la teoria va a missa o no.

-Vostè és un economista que utilitza en la pràctica aquesta paraula tan màgica que és la interdisciplinarietat, tothom en parla, però més aviat tothom es tanca en la seva parcel·la de treball. Vostè, per exemple, el que proposa ho fa també a partir de reflexions històriques, és a dir, treballa amb materials dels historiadors. El llibre que acaba de publicar l'ha fet a partir d'aquesta interdisciplinarietat. Encara que sigui un tòpic, com defensa aquesta línia metodològica?

És molt difícil, però cal esforçar-se. D'entrada hi ha un fet previ, elemental, que cal recordar, i és que qualsevol segment de la realitat té diferents nivells i graus en diferents àmbits de dilucidació i, per tant, si jo vull aprofundir en qualsevol cosa necessitaré cercar-la en diferents capes. Evidentment, un no pot ser expert en totes les capes i, per tant, el que ha de fer és desenrotllar xarxes de connexions que permetin estalviar feina. He intentat treballar amb gent diversa, tenc una sèrie d'articles amb altres companys, matemàtics, economistes, epistemològics, historiadors... Crec que això és important i que és més fàcil fer-ho a base de gent diferent que no a base d'estudi personal,

perquè com a màxim pots esser un expert en una petita parcel·la. Val la pena cercar aquestes connexions.

Dic que no és fàcil aquesta línia metodològica perquè jo feia molts d'anys que cercava un matemàtic i havia tengut certs contactes, fins i tot amb el rector de la UIB, quan érem més joves. El meu primer intent de treballar matemàticament Sraffa va ser, fa molts d'anys, amb Nadal Batle, quan ell encara no havia acabat la carrera, o feia poc temps que l'havia acabada, i no va funcionar. Però tampoc no va funcionar amb altra gent. És molt difícil trobar aquesta combinació. El meu nivell de coneixements matemàtics és decorós, no d'expert, i per això deman que el que faig m'ho miri un expert. Això és una qüestió fonamental que no té gaire tradició en ciències socials, però si agafau qualsevol revista de física o de biologia trobareu articles molt sovint amb cinc o deu firmes que de vegades, els autors, poden ser molt diferents entre ells.

-Dins d'aquesta interdisciplinarietat hi ha alguns enfocaments que predo-

minen, com per exemple el dels historiadors. O és una interdisciplinarietat mútua, recíproca?

-Depèn dels tipus de problemes que tens al davant. He après moltíssim llegint textos d'antropologia econòmica, i també he trobat textos de psicologia social interessants. I quan trob un amic que és professor de sociologia li deman

● No existeixen actes econòmics purs, els preus no són conseqüència d'un, dos o tres factors, sinó que hi ha tots els factors que hi vulguis trobar

si hi ha alguna cosa nova que valgui la pena de llegir, perquè quan arribes a una certa edat ja només llegeixes coses molt bones.

També depèn del lloc on t'estiguis movent. A mi m'interessa el camp general de les ciències socials, però també

m'interessa per curiositat i de vegades per cercar-hi analogies amb altres àmbits. No existeixen actes econòmics purs, els preus no són mai conseqüència d'un, dos o tres factors, sinó que hi ha tots els factors que hi vulguis trobar, i encara possiblement, una altra persona en trobaria d'altres. Per tant, fins i tot els preus són el resultat d'una multiplicitat de determinacions que engloben tant aspectes més directament econòmics com petits efectes que són menyspreables quan es vol fer una anàlisi dels aspectes centrals, però quan s'ha de fer una anàlisi més fina, cal introduir, (i això és importantíssim de cara a la política econòmica) qualsevol mesura de política econòmica que tenguin en compte el context, sinó ho tindràs molt malament, faràs disbarats molt considerables. Per què? Perquè quan et proposes una determinada intervenció no parteixes d'un marc de laboratori, sinó que estàs dins un munt de coses més. I això és conseqüència també de la complexitat.

Per exemple, quan un senyor ha de calcular la trajectòria d'un projectil, ha de tenir en compte el vent. En el cas de l'àmbit de la societat els detalls a tenir en compte són molt variats, podríem dir que hi ha moltes castes de vents que bufen alhora. Tens, per tant, complexitat intrínseca superior a certs àmbits que semblen molt clars, i també immaduresa de les pròpies disciplines. Per tant, la prudència i la modèstia són obligades i no tenir-les en compte és una mostra de frivolitat intel·lectual que a mi m'irrita profundament.

-Tal vegada aquesta darrera afirmació ensorri completament la visió que els politicòlegs de l'economia mostren cada dia, és a dir, que els coneixements que ens donen d'economia a través dels mitjans de comunicació, a través de la universitat, siguin massa com a lleis perquè, com vostè diu, no existeixen necessàriament les lleis econòmiques. I és que avui dia hi ha determinades ciències, diguem-ne com a "més pures", enaltides per l'establiment, i una d'elles és l'economia. Com veu un eco-

● **No hi ha
economistes de prestigi
que facin afirmacions
rotundes, això ho deixen
més per als publicistes,
pagats per l'establiment**

nomista heterodox com vostè aquesta mixtificació de la ciència econòmica?

-A partir de la crisi del petroli de l'any 1973, l'avaluació dels economistes ha davallat en picat. Les ínfulas imperialistes i de seguretat van descendir brutalment.

-Però, en el cas de l'Estat espanyol, existeix una mena d'enaltiment de l'economia.

-Però, aquí, es juga amb el fet que l'economia és una cosa molt seriosa, l'única política econòmica, que és diferent. Estam defensant que l'economia

és una ciència. És vera que hi va haver una època en què hi havia molta seguretat per part de l'establiment, però la crisi del petroli va ser un element essencial que va posar de manifest que era una mica vergonyós que els economistes no l'haguessin prevista. Com el fet de no haver predit certes degradacions ambientals, mentre que altres científics, més allunyats aparentment d'aquest àmbit social, com biòlegs, ecòlegs o fins i tot certs físics de les ciències de la terra, havien advertit sobre aquests perills. Crec que actualment hi ha més bé modèstia dins la professió.

Una de les coses que més em va impressionar va ser un congrés internacional d'economistes a Madrid. Em va colpir precisament la baixada de to, de seguretat, en les receptes de la professió, hi havia molta més prudència. No hi ha economistes de prestigi que facin afirmacions rotundes, això ho deixen més per als publicistes, pagats per l'establiment. Els professionals tenen molt clar que la realitat és molt complicada, i la gent seriosa sempre que fa uns models sol plantejar-los amb prudència perquè, encara que el model les suggereixi, no se'n poden extreure conclusions directament de la realitat. És a dir, fer manipulacions sobre una representació simplificada i idealitzada d'una realitat, duu a conclusions que cal prendre amb molta precaució. ■

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

ANTROPOLOGIA, PATRIMONI I IDENTITAT

(Reflexions sobre colonització cultural)

Andreu Ramis

Les reiterades proves de la degradació del patrimoni antropològic i etnològic, juntament amb els lligams que sempre he intuït que existeixen entre aquesta destrucció i la colonització cultural, han determinat que, a distints moments i front a diverses motivacions, hagi esbossat els quatre punts de reflexió que segueixen. Tots ells tenen punt en comú, confluències sospitoses que ens fan clara l'evidència que algú ens trepitja.

A) Existeix una realitat canviant que genera diversitat de problemes, un dels quals és el de la conservació del patrimoni. Aquest patrimoni pot esdevenir obstacle per a les mentalitats desbarrollistes, tendents al creixement ràpid, desmesurat i homogeneitzador o bé en senyera de lluita per als conservacionistes, entenedors del paper que jugam dins l'espai i el temps. Entre ambdós extrems s'articulen totes les gradacions possibles i imaginables de consentiments i toleràncies.

El que és cert és que amb el patrimoni cultural passa quelcom semblant al que succeeix amb el patrimoni natural. Es tracta de béns limitats i difícilment recuperables. En un cas, la malversació d'aquest patrimoni suposa, a la llarga, la pròpia aniquilació de l'espècie, i en l'altre, la pèrdua de qualsevol senya

d'identitat, la manca d'arrelament i la successió, en el temps, de realitats inconnexes.

Aquesta realitat, exposada de forma enfarragosa, es produeix constantment a les nostres Illes. Ens afecta i no podem

● A més dels estris i de les pedres, el patrimoni etnològic és conformat per formes d'habitar i de viure, per formes de relacionar-se, d'expressar-se i d'entendre el món

ni podem eludir el problema. Restringint l'anàlisi al patrimoni etnològic

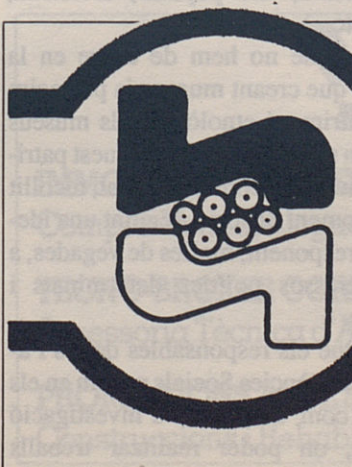
podem observar que a casa nostra conflueixen tots els factors que tendeixen a l'aniquilació d'aquest bé cultural. Crec que podem parlar d'aniquilació sense por d'exagerar: el patrimoni antropològic i etnològic no és constituït només per cultura material. A més dels estris i les pedres, el patrimoni etnològic és conformat per formes d'habitar i de viure, per formes de relacionar-se, d'expressar-se i d'entendre el món.

Com ens hem vist abocats a perdre tot això?

En primer lloc, els canvis econòmics accelerats que en qüestió de dècades han acabat amb modes de producció i maneres de viure gairebé seculars. A remolc d'aquest canvi s'han multiplicat les influències externes, bé a través de canals difusors d'informació, bé a través de successives i intermitents onades de gent forastera.

Conseqüència del procés anterior és també la creixent urbanització que, a causa de l'escala reduïda del nostre espai geogràfic, assoleix en successives onades gairebé la totalitat de l'espai insular.

Aquest brou de cultiu, afavoridor dels canvis accelerats i la progressiva

hilarario

- * Material Tècnic de dibuix
- * Llibreria Tècnica de dibuix
- * Papreria

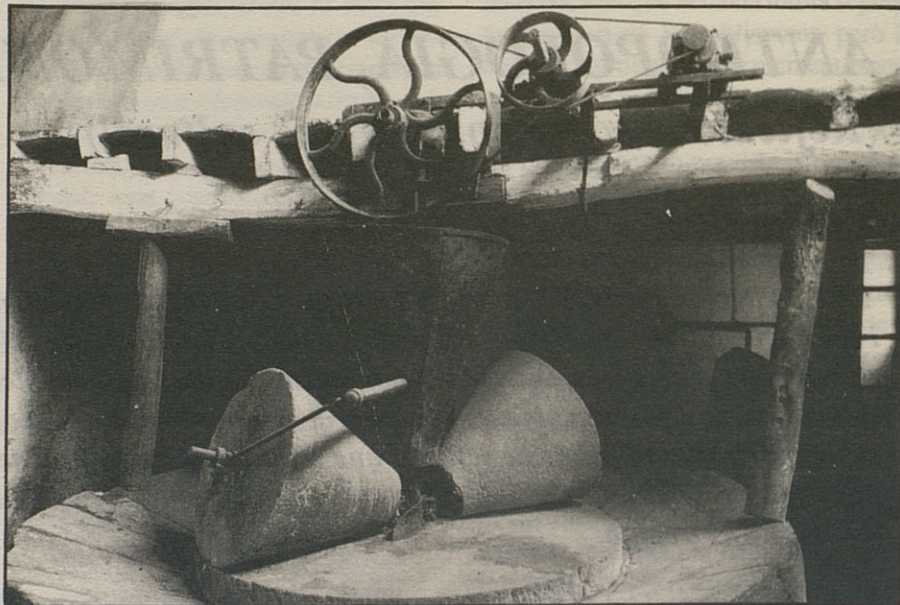
C/. Aragó, n.º 10
Palma de Mallorca
C/. Quint, n.º 3

Tel. 46 45 72
Tel. 71 54 33

colonització cultural, no topa tampoc amb la menor resistència. D'aquesta manera, la pèrdua del patrimoni antropològic de les Illes, es converteix només en un indicador de la situació colonial tendent a la supressió de la identitat.

Vegem però, en el terreny del patrimoni etnològic, quines poden esser al-

● **La pèrdua del patrimoni antropològic de les Illes, es converteix només en un indicador de la situació colonial tendent a la supressió de la identitat**

La carència de museus i/o estudis etnogràfics suposa el segrestament de la memòria col·lectiva.

gues de les causes que tendeixen a perpetuar aquesta situació:

a.-En primer lloc, la manca d'una consciència col·lectiva que permeti valorar, defensar i mantenir les pròpies senyes d'identitat.

b.-La carència d'una infraestructura institucional que garanteixi el manteniment, la recuperació, l'estudi i la difusió del patrimoni antropològic propi. En el nostre cas, l'absència d'estudis universitaris i la manca flagrant d'estructura museística, permet la llanguida agonia patrimonial.

c.-Finalment, la manca de professionals i, per tant, l'absència de participació d'aquests als llocs i als canals de decisió fan els deus reals justos.

B) Aquesta manca de participació i les seves conseqüències, generalitzada per tot arreu, es manifesten encara més quan es produeix una situació de canvi accelerat i tendent a la urbanització massiva. En aquesta línia estaven i continuen estant les conclusions a les quals es va arribar a la taula rodona sobre patrimoni etnològic en el context urbà, celebrada al si del IV Congrés d'Antropologia, (Alacant, 1987) a la qual vaig participar.

1.- A l'espai urbà, amb tota la seva varietat i complexitat econòmica i social, es produeix i conserva un patrimoni etnològic que està subjecte -degut a la

seva pròpia dinàmica social- a canvis constants que a vegades fins i tot poden esser bruscs i poden arribar a suposar la total desaparició de parts significatives de l'esmentat patrimoni. És per això que els antropòlegs li hem de dedicar una atenció especial.

2.- La llei de patrimoni, encara que només sigui en dos articles, concedeix als antropòlegs la possibilitat i el deure d'intervenir en els plans d'urbanisme i ordenació del territori.

3.- Com a objectiu professional de-

● **En el marc de les Facultats de Ciències Socials i en contacte amb els Museus, és necessari crear una àrea de formació, estudi i investigació**

dicat a les ciències socials devem prendre posicions quan creiem que s'està agredint el patrimoni etnològic. La nostra intervenció pot realitzar-se:

a) Presentant al·legacions quan els plans urbanístics i d'ordenació del territori estan en fase d'informació pública.

b) Concorrent amb altres professio-

nals (urbanistes, economistes, etc...) en els equips redactors de dits plans.

4.- Que després d'un diagnòstic previ realitzat pels professionals, les solucions per "protegir" un patrimoni etnològic són diverses i que moltes d'elles poden realitzar-se documentant de manera correcta aquest patrimoni i traslladant la informació a un altre tipus de suport físic (plànols, dibuixos, vídeos, bases de dades, etc.)

5.- Que, en el marc de les Facultats de Ciències Socials i en contacte amb els Museus, és necessari crear una àrea de formació, estudi i investigació que incorpori en els seus plans d'estudis, els temes de coneixement i protecció del patrimoni etnològic moble i immoble (arquitectura, art popular, artesanía, oficis, etc...)

6.- Que no hem de caure en la fallàcia que creant museus ja protegim tot el patrimoni etnològic. Els museus contenen només una part d'aquest patrimoni, sovint descontextualitzat, recollit en un moment històric, seguint una ideologia i responen, moltes de vegades, a uns interessos polítics determinats i puntuals.

7.- Que els responsables de les Facultats de Ciències Socials pensin en els museus com a centres d'investigació aplicada, on poder realitzar treballs pràctics.

Els canvis accelerats en qüestió de dècades han acabat amb modes de producció i maneres de viure gairebé seculars.

8.- Que s'hauria de reclamar a les institucions que tenen al seu càrrec museus amb patrimoni etnològic, els prestassin una particular atenció. La menor espectacularitat dels seus fons els col·loca en una situació de certa marginació que els impedeix un desenvolupament adequat.

C) Tot i la possibilitat de generalitzar sobre la problemàtica de la conservació del patrimoni cultural en majúscules (històric, artístic, etc.) creiem que la malversació del patrimoni etnològic és, de forma clara, susceptible d'esser interpretat com a mostra d'una situació

colonial difícilment camuflable. Per altra banda, aquesta situació és bona de lligar a dos fets que poden esser il·lustratius:

a) el propi sorgiment dels museus etnològics com a museus colonials que acosten a l'espectador al món de l'indigenisme i al dels pobles primitius.

b) la diferent relació que normalment s'estableix entre observador/espectador d'un museu històric-arqueològic o de belles arts i un etnològic. Mentre que als primers normalment es suscita una relació d'espectació i admiració, als segons, els lligams més aviat són de participació i identificació.

Potser simplement sia una qüestió d'apreciacions primmirades però no deixa de ser sospitosa una situació a la qual la desfeta sigui de cada vegada més òbvia i les directrius de recuperació inexistents.

Evidentment, hom no pot argumentar la manca d'identitat en base a l'absència d'un pla d'investigació antropològica o a la carència de qualsevol planificació sobre museologia etnològica, tanmateix, la seva inexistència pot ajudar a entendre una situació de colonització progressiva.

És obvi que el reforçament de les senyes d'identitat passa per la pròpia gestió de les manifestacions culturals i

● Al llarg del temps, a la façana, compareixen nombrosos elements que ens parlen de la gent que habita l'interior de la casa que la sustenta

dels mitjans que permeten difondre-les i és curiós constatar que dins aquests plans no hi ha lloc per a l'antropologia ni per a les manifestacions de cultura popular.

La carència de museus i/o estudis etnogràfics suposa el segrestament de la memòria col·lectiva, d'una part important del coneixement de tots aquells grups que sempre han estat exclosos de les èlits socials, econòmiques i culturals. La lloable tasca de preservar el

HOVER Assessors

Assessoria Laboral, Fiscal, Comptable, Financera i Jurídica.

IMMOBILIÀRIA OLIVER MAYRATA

Compra-Venda, Lloguers, Traspassos, Peritatges

TECNO-BROKER CORREDORIA D'ASSEGURANCES

Assessoria Tècnica d'Assegurances

PROMOCIONS ANFE S.A.

Construccions i Rehabilitacions, Promocions

Hover

Julia Alvarez, 7 i 7A.- 07004 Palma

Tels. 203411-203630-206120-207821

patrimoni històric-artístic, si és exclusivista, esdevé en instrument parcial per a la interpretació històrica o antropològica. En aquest sentit, i tot fent abstracció absurda, es podria esdevenir el fet que si hom només preserva els palaus barrocs de la ciutat i deixa de banda els humils habitatges i obradors de menestrals, pagesos i pescadors, les generacions futures puguin interpretar erròniament opulenta la forma de viure d'una determinada època històrica.

D) Reflexions entorn a les reiterades ofertes intencionals que aprofiten les campanyes publicitàries per fer creure que protegeixen el patrimoni arquitectònic.

● **Es tracta de recuperar un element etnogràfic, no tant pel que és, sinó pel que significa**

Al llarg del temps, a la façana, compareixen nombrosos elements que ens parlen de la gent que habita l'interior de la casa que la sustenta. Cada element permet una lectura, cada gest es converteix en un símbol i un missatge que el vianant pot captar.

La relació d'elements etnològics i històrics que, integrats o no, se situen sobre el pla de la façana ens parlen de maneres de viure. Cada petit detall pot ésser significatiu per reconèixer quin

tipus d'habitadors transitaren pel portal i s'arrambaren a les finestres.

Té sentit, en un procés de rehabilitació i millorament de façanes, mantenir aquests elements d'un llenguatge traspassat?

Creim que sí per una sèrie de raons, entre les quals hauríem de destacar les que segueixen:

a.-Per la mateixa raó que no hi ha res més constant que el canvi, considerem positiu el deixar testimonis d'aquest canvi. Quan a la façana es mantenen les raons essencials per a les quals fou creada, sembla lògica una operació de manteniment o millorament abans de la solució dràstica de la destrucció prèvia a la substitució. D'aquesta manera, el fet arquitectònic de la façana esdevé una realitat canviant en comptes d'una successió de realitats inconnexes.

b.-Creim en la necessitat de punts de referència (etnològics, històrics, etc.) que contribueixen al manteniment d'una identitat. L'arrelament simbòlic a l'espai i al temps pot arribar a constituir un mecanisme d'autodefensa front a les agressions exteriors.

c.-Els elements, avui etnogràfics, són només mostres d'un mode de vida determinat i amb uns valors humans recuperables. Es tracta de recuperar un element etnogràfic, no tant pel que és, sinó pel que significa. No es tracta de recuperar el pedrís adosat a la façana sinó el gest de poder-hi seure tranquil·lament. ■

Llorito, 1989.

LA MOGUDA PLANETÀRIA

FOC!

Antoni Ginard

El costum de mirar enfora no significa que no s'hagi de veure el que tenim tot just davant del nas. A casa nostra, hem descobert l'existència d'un "misteriós" i "anònim" Frente de Liberación Nacional (llegiu en castellà), que ha assumit la responsabilitat de l'incendi de les instal·lacions del repetidor de Voltor a Alfàbia.

En calent, a l'hora de fer judicis i emetre comunicats, és bastant fàcil recórrer als qualificatius tòpics: espanyolisme, extremisme ultramuntà, nostàlgia del passat, atemptat contra la llibertat d'expressió, manca de respecte als drets individuals i col·lectius, terrorisme cultural, intolerància, odi, etc.

La realitat és molt diferent. A una societat dominada per la comunicació, la informació, els mass-media i, en definitiva, per la ràdio i la televisió, qualsevol tipus d'oposició a aquests mitjans audiovisuals és, ara mateix, gairebé totalment inútil. Si algú no està d'acord amb un determinat canal, simplement que no el connecti.

Cas que siguin definitivament identificats, la primera mesura de condemna dels culpables de provocar la cremadissa ha de ser fer-los pagar el cost i les despeses materials de la malifeta.

Al capdavant, és evident que l'acció de cremar el repetidor amaga moltes altres intencions ben conegudes, contra les quals ja n'estam vacunats i immunitzats. Aquells que invoquen la tàctica del "foc purificador" contra béns, persones i voluntats s'han equivocat d'estratègia, perquè "si el Rei se crema, no ha mester criats". ■

Plànols topogràfics Fotografies aèries

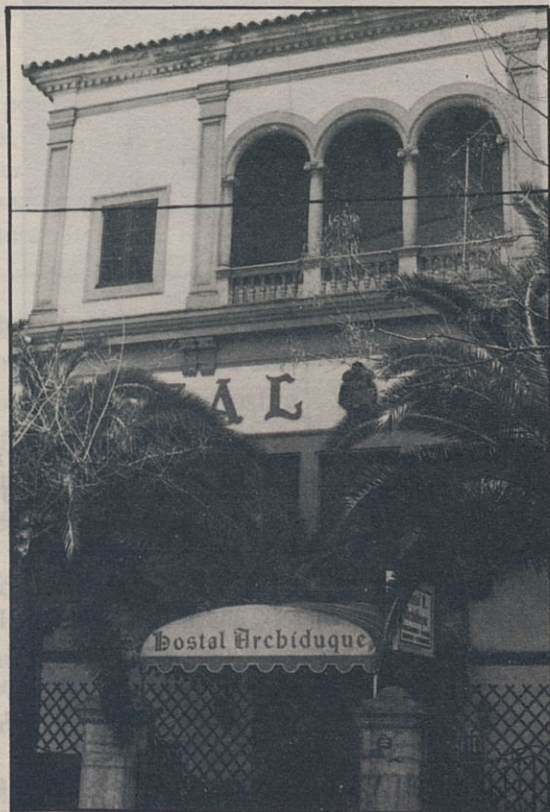

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56 07002 Palma de Mallorca

UN APUNT SOBRE L'ENDERROCAT HOSTAL ARXIDUC

Jaume Llabrés Mulet

Guardava a un calaix aquest text que ara es publica amb la sana intenció de contribuir a entendre millor -i a salvar- l'edifici de l'Hostal Arxiduc. La meva bona intenció ha quedat truncada del tot quan el passat 3 de maig les excavadores arrassaren totalment l'edifici.

Hostal Arxiduc, detall de la façana. Guillem Forteza, dins una línia mesurada, ens ofereix amb aquest edifici una bona mostra de Regionalisme. Foto: Arxiu ARCA.

LA POLÈMICA, COM SEMPRE.

La notícia del possible enderrocament de l'Hostal va sorgir als mitjans de comunicació durant el mes de gener. En primer lloc, el fet denunciava la necessitat urgentíssima d'establir un catàleg de l'arquitectura dels segles XIX i XX que té un valor històric, artístic, cultural o simplement estètic per a la ciutat de Palma.

Els edificis que personalitzen una ciutat o l'embelleixen, no han de tenir precisament allò que podríem denomi-

nar "pedigree". Hi pot haver edificis de caràcter popular que superen en molt l'urbanisme esperpèntic de les barriades, a les quals s'hi troben precisament formoses cases de possessió assetjades pel ciment. Hi pot haver barriades que, en un principi, tengueren un caràcter molt específic com a lloc residencial o fetes a la mesura d'un urbanisme més humà. Un urbanisme agradable que ara desapareix a costa d'una especulació incontrolada i d'una estètica, molt sovint, ferotge. En aquest darrer cas, hi

podríem incloure la zona de l'Eixample i molt especialment el carrer Arxiduc.

En principi opinava que l'Hostal Arxiduc com a simple mostra d'una arquitectura urbana digna, valia la pena d'ésser conservat. Tampoc no negaré que he tengut els meus prejudicis sobre l'anomenada arquitectura regionalista.

● **Guillem Forteza era un home culte. Això es veu a cop d'ull simplement fullejant les pàgines de la seva obra.**

Però, com passa sempre, fins que no saps que un paisatge, un edifici, o un lloc agradable és en camí de desaparèixer, no te'n tems del seu valor real: de tot allò que realment significa per a la cultura, per a l'art, per a la naturalesa o tan sols del valor que té pel fet d'estimar el teu país.

L'OBRA D'UN HOME CULT

El que no es pot negar és que Guillem Forteza era un home culte. Això es veu a cop d'ull simplement fullejant les pàgines de la seva obra. Ho demostra com autor quan escriu sobre arquitectura històrica i ho expressa, com arquitecte, en els seus edificis.

És un enamorat de l'arquitectura italianitzant, amb ressonàncies toscanes, i tot seguit aplica l'italianisme a molts de grups escolars projectats per ell: Maria de la Salut, Sa Pobla, Muro, Bunyola, Vilafranca...

Li agrada el barroc, tant el local com

L'hostal Arxiduc era un dels edificis més representatius de l'urbanisme històric de l'Eixample.

l'europeu i no dubta en treure'n profit. Per exemple, la façana de l'església del Terreno es manifesta fidel a un barroc illenc però, amb el joc de l'escalinata, és una solució urbanística infreqüent en el nostre barroc històric. El barroquisme tradicional pareix expressar-se en els frontispicis retallats de Ca n'Alzamora -enderrocada per l'Ajuntament de Ciutat- però juga amb una vitalitat rocalla en els ferros forjats dels reixats del carrer, més inspirats en l'art estranger. El barroc internacional s'observa en les belles hídris de pedra del desaparegut convent de les Saleses.

Una altra obra molt atractiva, encara existent, es el casal dels germans Ballester a Can Barbarà, que en tipologia general sembla inspirada en cases mallorquines, però que usa un joc de columnates molt classicistes al mirador de la torre i al pòrtic semi-circular de l'entrada. Aquesta ambientació clàssica ens recorda el pal·ladianisme expressat per l'arquitectura barroca anglesa, especialment en el segle XVIII.

La intel·ligència historicista de Forteza es comprova molt bé al palau de

Marivent. La casa, en les formes estructurals, s'inspira en els grans casals mallorquins del XVII i del XVIII. En el, molt agradable, joc de volums de Marivent hi ha ressonàncies d'edificis històrics, com per exemple Ca la Torre de Ciutat o Son Verí de Marratxí.

Respecte el tractament artístic de les façanes, Forteza aplica un llenguatge

● **En el, molt agradable, joc de volums de Marivent hi ha ressonàncies d'edificis històrics, com per exemple Ca la Torre de Ciutat o Son Verí de Marratxí.**

històric molt ric, combinant finestres geminades inspirades en el palau de l'Almudaina, d'altres renaixentistes i fins i tot pòrtics i llotges de columnada barroca-classicista. Aquest tractament artístic, potser radicalment regionalista

si volem, exigeix d'una cura intel·ligent per no caure en el més pur "pastiche". Forteza, com a home culte, com arquitecte culte, supera la prova.

En el camp neogotícticista Forteza ens ofereix una bella mostra en l'església de les Reparadores del carrer de Campaner. Un petit monument desconegut per a la majoria de ciutadans, malgrat de trobar-se molt cèntric.

La figura de Forteza es completa amb el grup escolar Jaume I, una de les primeres obres de l'arquitectura moderna a Mallorca. Edifici que va fer amb la col·laboració de l'alemany Carlos Hacks, segons S. Sebastián i A. Alonso. Recordem, també, que dins la línia progressista s'hi troben alguns dels seus grups escolars, com per exemple els de Lluçmajor i de Montuïri, dissenyats dins una estètica gairebé racionalista.

L'HOSTAL ARXIDUC

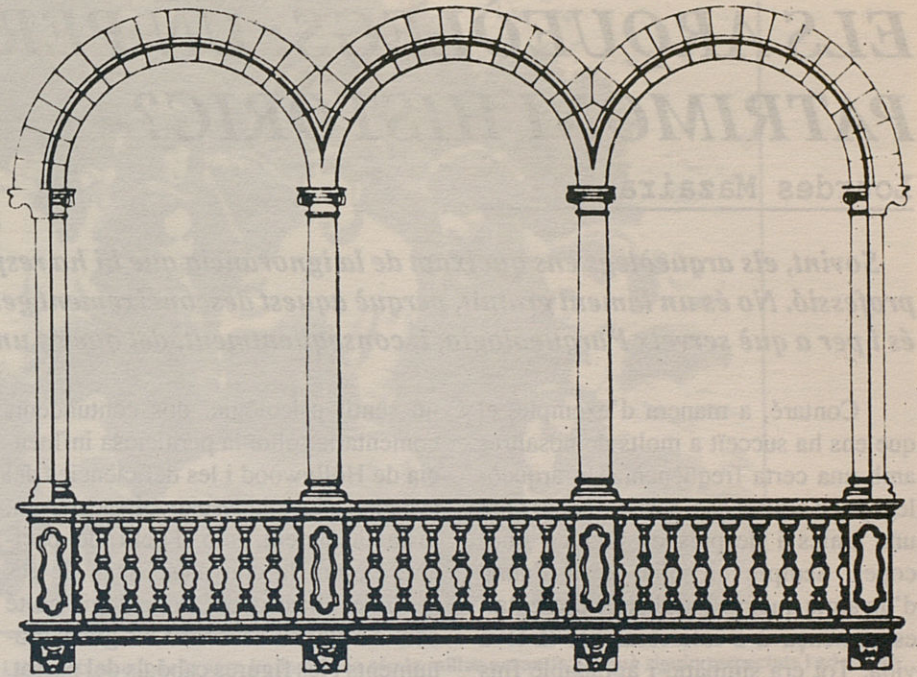
Després de repassar part de l'obra de Forteza, arribam a l'hostal Arxiduc, també conegut, altre temps, com a Clínica Munar. Quin interès tenia l'hostal? Intentaré esbrinar-ho. En primer lloc

veig que es parteix d'un element bàsic que és la llotja de la façana, la qual, per causa de la seva situació, proposa el joc de volum de l'edifici.

La llotja és pràcticamet una rèplica de la de Son Berga Nou, una de les cases rurals senyorials més belles del segle XVIII a Mallorca. La llotja de l'hostal prescindeix dels petits detalls decoratius de la llotja barroca original, però aquest és un fet sens subte intencionat.

En el Regionalisme sovint es copien elements arquitectònics locals dels distints estils artístics. Això podria desqualificar tot d'una el Regionalisme, si no se sap comprovar l'experimentació aportada per l'autor de l'obra i, en conseqüència, la seva capacitat creadora.

Son Berga d'Establiments és un dels edificis més importants de la nostra arquitectura històrica i tradicional.

La llotja de Son Berga d'Establiments, segons un dibuix de Miquel Fullana al "Diccionari de l'Art i dels oficis de la Construcció".

● En el camp neogoticista Forteza ens ofereix una bella mostra en l'església de les Reparadores del carrer de Campaner.

Byne va destacar aquesta casa, molt especialment, en el seu famós llibre de l'any 28. Son Berga representa l'arquitectura mallorquina en el "poble espanyol" de Barcelona (en veritat molt malament, perquè el tractament donat a "Son Berga" en el recinte de la Ciutat Comtal és una versió urbana i molt parcial).

Repassant el caràcter de Son Berga, hem de dir que és una obra finíssima del barroc epigonal, que, amb les seves mesurades proporcions i caràcter italianitzant, recorda el classicisme de les viles de Pal·ladio. Son Berga és ja un preludi del Neoclassicisme, malgrat la seva bella imatge barroca.

Aleshores, seria estrany que Son Berga no hagués inspirat els nostres "regionalistes". Forteza, que estima la nostra arquitectura senyorial i també la italiana, ho fa.

En primer lloc, el que coneixíem

com Hostal Arxiduc era una casa particular de l'Eixample del 1926. Forteza li aplica l'estil de vila d'esplai, d'acord amb el caràcter residencial expressat a la zona. Aleshores, l'arquitecte usa la llotja ("de Son Berga") i l'encaixa en un edifici on radicalitza el classicisme incorporant cornises i pilastres.

D'altra banda, situa la llotja en un cos independent que no tan sols corona la façana, sinó tot l'edifici. Solució, aquesta, insòlita dins la nostra arquitectura històrica, perquè mai les llotges han gaudit d'aquesta posició. Les llotges barroques solen quedar embegudes dins el planisme de la façana; a més de Son Berga, podem apuntar l'exemple de Son Puig (Puigpunyent).

Per tant, Forteza fa un joc arquitectònic amb la llotja historicista; joc que, curiosament, no té antecedent històric. Crec que això pot justificar l'experiència regionalista de l'Hostal Arxiduc i el seu interès com obra arquitectònica d'època. També cal valorar el joc colorista de la façana fidel a l'estètica proposada per Son Berga, combinant els paraments blancs amb el color càlid de les parts obrades en pedra. Son Berga es manté dins una serenitat barroca; però, Forteza, a l'hostal, "l'avança" cap a una

línia més neoclassicista, tal com si la seva obra fos una mena "d'esglaó històric" continuador de l'arquitectura senyorial del S. XVIII.

Tots sabeu que el mes d'abril la Comissió del Patrimoni va desestimar l'hostal Arxiduc. Tots sabeu, que les excavadores varen acabar, un dia de maig, amb una obra bella...

CLOENDA

Dedic aquest article a la Comissió del Patrimoni del Govern Balear i a la Comissió d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma, per la seva incomprensió. ■

GUILLEM FORTEZA PIÑA
-Breu ressenya biogràfica-

- 1892.- Neix a Ciutat dia 9 de març.
- 1916.- Obté el títol d'arquitecte després d'haver cursat la carrera a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona.
- 1919.- És anomenat Arquitecte Diocesà de Mallorca.
- 1921.- És anomenat Arquitecte director de Construccions Escolars de l'Estat a Balears.
- 1933.- És anomenat Arquitecte Municipal de Palma.
- 1943.- Mor a Ciutat dia 22 d'octubre.

PATRIMONI

ELS ARQUEÒLEGS: UN PERILL PER AL PATRIMONI HISTÒRIC?

Lourdes Mazaira

Sovint, els arqueòlegs ens queixam de la ignorància que hi ha respecte de l'arqueologia i de la nostra professió. No és un lament gratuït, perquè aquest desconeixement genera una concepció errònia del que és i per a què serveix l'arqueologia, i, conseqüentment, del que és un arqueòleg i quina és la seva tasca.

Contaré, a manera d'exemple, el que ens ha succeït a molts de nosaltres amb una certa freqüència. Un arqueòleg, jo en aquest cas, sortia a sopar amb uns amics i després es prenien unes copes. Sempre hi solia haver l'amic d'un amic que, just acabat de presentar, es començava a interessar per la teva vida. Tot era simpàtic i agradable fins que l'interlocutor arribava a la pregunta, "i tu, a què et dediques?". Diuen que l'home és l'únic animal que ensopega dues vegades amb la mateixa pedra. Jo, que particularment no em consider més animal que qualsevol humà, durant un cert temps, innocent, vaig contestar de bon grat al, "i tu, a què et dediques?". L'experiència em demostrà que la pregunta en qüestió, no es tractava d'una pedra, sinó d'una roca, la qual cosa em retornà la tranquil·litat de continuar a considerar-me en igualtat de condicions animals que la resta del gènere humà, però sobrepassades àmpliament les dues ensopegades permeses, vaig decidir no temptar el Destí per allò que pogués passar.

Què succeí en aquest període de santa innocència?. La meua resposta era seguida d'un silenci, la duració del qual depenia de la capacitat que tengués el contertuli de reaccionar a les emocions fortes. Les piràmides d'Egipte, el cavall de Troia i la democràcia atenenca, eren el preàmbul d'un llarg llistat de lloances a l'aventura, el risc, l'emoció i l'altruisme de l'arqueòleg.

Els metges recomanen dues bones galtades com a remei pràctic i efectiu d'un atac d'histèria. Jo, que he nat amb un fonendoscopi a la mà perquè en la meua família tot són metges i apotecaris, aplicava la recepta, és clar, que en

un sentit psicològic: dos contundents comentaris sobre la perniciosa influència de Hollywood i les deficiències del sistema educatiu espanyol, acabaven, instantàniament, amb el deliri del pacient. Durant la convalescència, de res servia explicar que l'arqueologia no té com a objectiu descobrir els grans monuments i les figures cabdals del passat. Que el més important de l'excavació d'un jaciment no són les restes que es troben, sinó la informació que aquestes ens puguin donar per anar coneixent, a poc a poc, la nostra història més remota. Es notava una regressió en la cura del malalt quan jo, per pura lògica amb el que ja havia dit, arribava a afirmar que podia ésser més important el descobriment i l'excavació d'una claveguera romana que no, el mateix, però referit a un mosaic, per molt atapeït que estàs de nereides i tritons, fent companyia al més superb dels Neptums. Que un conducte d'aigües brutes estigués per damunt del Déu dels ocells i tot el seu seguici, era una caiguda irreversible. La conversa, pel que fa al "i tu, a què et dediques?", es donava per acabada.

Avui, sembla que està passat de moda llegir els clàssics. Tenc per costum seguir les modes quan m'agraden i, en aquest cas, vaig contra corrent perquè els autors grecs i llatins sovintegen, de cada vegada més, en la meua biblioteca. Fa uns anys, llegint Polibi, vaig trobar un passatge en què l'historiador grec defensava que un bon ensenyament, per a comprendre les realitats de la vida, és l'estudi del passat. Deia Polibi, que el coneixement dels fets pretèrits, de les peripècies dels nostres avantpassats, és un bon mètode per aconseguir una sòlida formació i que ens capa-

cita per a ésser jutges correctes de tot tipus de situacions i circumstàncies. Afegia que hi ha un sistema millor: el de l'experiència personal, però aconsellava que es rebutjàs, sempre que fos possible, pels sofriments i perills que comporta.

Crec que el mot "meditar" tampoc està molt en voga, però l'utilitzaré perquè és el més adient pel que vull dir. Polibi em va fer meditar, i meditant em vaig adonar que, potser, jo tenia una mica la culpa de les contínues ensopegades amb la roca ja esmentada. M'explicaré: entre la meua decisió de no temptar el Destí i la lectura de l'historiador grec, varen passar uns anys en què la pràctica quotidiana de l'arqueologia i el contacte, també quotidià, amb altres arqueòlegs, em varen proporcionar la dolorosa i perillosa experiència personal -citada per Polibi- que no tenia quan, tot just acabada la carrera i començar a treballar, defensava, allò de la perniciosa influència del cinema americà i del pèssim ensenyament que de la Història es fa en aquest país, com a causes de la ignorància sobre tot allò que es refereix a l'arqueologia. Si bé crec que aquests dos fets tenen molt a veure en el problema, el fet d'haver practicat, dia per dia, els mètodes "polibians", em donà més elements de judici, la qual cosa em decidí a arriscar-me, altre cop, amb el "i tu, a què et dediques?".

Quins foren els resultats?. Vaig aconseguir que molta gent arribàs a situar la claveguera i Neptú en el graó que els pertocava, sense cap tipus de trauma. També vaig aconseguir que certs arqueòlegs em negassin el pa i la sal de per vida. Per què tot això?. Uns

La informació sobre els jaciments arqueològics i el coneixement de la seva importància són la millor garantia perquè siguin respectats i admirats

dels principals perills que jo veia en l'arqueologia, i aquesta era la novetat que explicava als meus neòfits, eren els mateixos arqueòlegs, no tots, afortunadament. Em referia a aquell sector que viu tancat en el seu món. Característic d'aquest grup és considerar-se com el reducte espiritual de la humanitat; practicar, tot hora, el tòpic de considerar l'Administració com la font de tots els mals que afecten l'arqueologia; i no escoltar qualsevol crítica que se'ls faci simplement per no tenir arguments amb què rebatre-la.

L'arqueòleg tipus d'aquesta espècie, que té totes les edats i que es troba pertot arreu, es considera un compendi de bones virtuts, escolta amb assentiment i aires de santedat les lloances a l'aventura, el risc, l'emoció i l'altruisme que es fan a la seva professió, sobretot això de l'altruisme. No admetrà mai que si hom no creu l'empresari quan surt amb allò que treballa per a crear llocs de feina, tampoc donarà com a verídric que l'arqueòleg treballa per a salvar el Patrimoni Històric. Ens qualificarà de pobres criatures quan li diguem que l'ensenyament, la medicina, la justícia, etc., funcionen igual o pitjor que l'arqueologia. Si afegim que d'aquesta situació són tant culpables l'Administració com els professionals de

cada una de les matèries citades, inclosos els arqueòlegs, ens donaran per desnonats, no sense abans deixar molt clar que com ens atrevim a compararlos amb metges i advocats, éssers que l'únic que els interessa és guanyar diners i res més.

Si després de tot això ens concedeixen de continuar a parlar i hom diu que tant lícit es treballar per aconseguir un bon sou com per assolir un altre tipus de satisfacció, en el seu cas -cosa que jo no crec- per la salvaguarda del Patrimoni Històric, ens expediran un certificat de bogeria irreversible. No consentiran a posar en pràctica allò que als bojos se'ls ha de donar sempre la raó. Et condemnaran a l'ostracisme en tot allò que impliqui parlar de la professió i de les seves circumstàncies.

Són precisament aquests tipus de personatges, atrinxerats en una època i un romanticisme d'adolescència, els qui opten pel Neptú i deixen de banda la claveguera. Com a marginats que es consideren, necessiten demostrar a la societat que existeixen i que són capaços de realitzar proeses. Què millor que descobrir un meravellós mosaic romà! La troballa espectacular que atreu fotògrafs i periodistes, i oblidar-se del conducte d'aigües brutes que, malgrat posseir un singular valor arqueològic, no

té, pobret, el poder d'atreure les masses.

Quan se'm negava el pa i la sal per exposar aquests fets, Polibi en féu una visita de solidaritat. Em digué que, tal volta, encara no havia practicat prou els mètodes que ell referia en els seus escrits, i que no posseïa la formació necessària per a ésser el jutge correcte del que ell parlava. Tanmateix, considerava un bon pas haver fet comprendre a molta gent què era realment l'arqueologia i l'arqueòleg, en haver desmitificat, potser una mica dràsticament, tant l'una com l'altra i posar-les al seu lloc. M'animà a continuar, malgrat els errors que pogués cometre, perquè a la joventut, digué, se li ha de perdonar sempre que treballi i tenguí voluntat de millorar les coses.

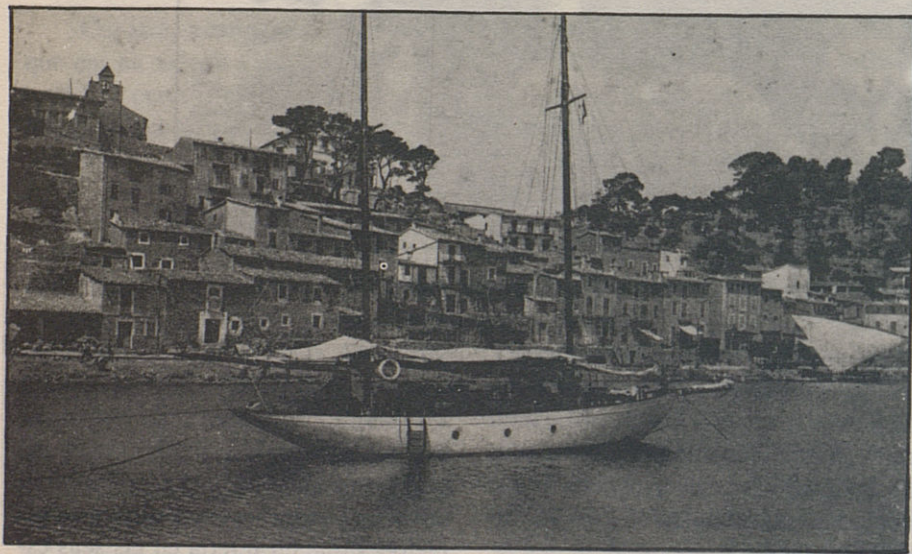
Ja han passat uns anys de la visita de Polibi. Durant aquest temps, he continuat a fer el mateix. Només he canviat en una cosa: abans afirmava, amb rotunditat, tot el que he referit en aquest article sobre uns arqueòlegs que jo considerava perillosos per al Patrimoni Històric. Ara, com bé es pot veure en el títol i tenint en compte els errors propis de la meua joventut que assenyalà Polibi, ho deix en interrogant. El temps, la Història en definitiva, ens dirà qui tenia la raó. ■

PATRIMONI

CINEMA I FOTOGRAFIA: EL PATRIMONI INEXISTENT

Maria Josep Mulet

I.- Els objectes amb els quals quotidianament convivim, viuen el seu futur més perillósament. I si es tracta de fotografia i de filmografia, aquest futur és de ficció.

Port de Sóller. Tarja postal 9x13. Col. particular.

Fem ullada enrera i retornem a la Mallorca del període 1840-80: hi treballaven més de cinquanta professionals de la imatge (els Virenque, Balaguer, Escandell, Bauçà, Bravy, Nobas, Torres, Baconi, Guyot, Galtier, Benedito, Bennavide, Senmartí, Reynés). I era només l'inici, quan encara no existien innovacions tècniques per a l'amateur, càmeres lleugeres (el primer daguerreotip pesava 50 Kg), botigues ben assortides, indústries químiques i òptiques especialitzades.

On són, ara, el 1989, cent cinquanta anys després del naixement de la primera foto, les imatges hipotèticament elaborades pels nostres fotògrafs? On és la mirada urbana, l'esguard rural, el descobriment d'una nova percepció per enregistrar un fet, confeccionar un escenari fictici, fer ús creatiu d'un nou llenguatge? La resposta és una incògnita: no se sap.

Potser aquestes fotografies fan part

de col·leccions privades, o han anat a parar als fons, han estat víctimes del foc, l'aigua, l'humitat i la reconversió. Era costum cremar les fotos d'un mort recent; també regalar-les als artesans joiers, que grataven l'emulsió dels ne-

● **Era costum cremar les fotos d'un mort recent; també regalar-les als artesans joiers, que grataven l'emulsió dels negatius i aprofitaven els vidres per protegir els rellotges**

gatius i aprofitaven els vidres per protegir els rellotges. Però això són usos socials, simbòlics i industrials que mai ho han estat, enlloc, causa primera ni única de desaparició d'un patrimoni.

Tampoc se sap què s'han fet dels arxius més recents, els de les primeres dècades del s. XX. Les informacions que tenim no són gaire optimistes: gran part de l'arxiu de Josep Truyol va esser cremat i resten tan sols les seves famoses postals i les imatges de la família; l'arxiu Amer-Guàrdia passà d'herència en herència i, entre recorreguts, viatges i parents, s'ha perdut; el de Pere Masca-ró, el fotògraf més popular del Pla de Mallorca, fou cremat per la dona, diuen, el mateix dia de la mort de l'espòs. Es comenta també que el primer daguerreotip fet a l'Illa, realitzat per Francesc Muntaner entre gener i juliol de 1840 i que es publicà com a litografia a l'obra d'Antoni Furió, *Panorama óptico histórico artístico de las islas Baleares*, acabà com a tapadora d'una claveguera de Palma. Al Museu de Mallorca han arribat, aquests darres anys, dos petits fons trobats per atzar: l'un provenia d'un ruïnós i buit casal de Ciutat, d'on recolliren més de cinc-centes plaques de vidre atribuïdes a Juli Virenque i a la seva dona, acaramul·lades per terra, rompudes i amb un bon grapat de pols; l'altre, cedit per una família que no sabia què fer amb més de mil esterescòpiques dels anys vint, romania des de feia quinze anys en el jardí de la casa, amagat en caixes de fruita protegides per plàstics.

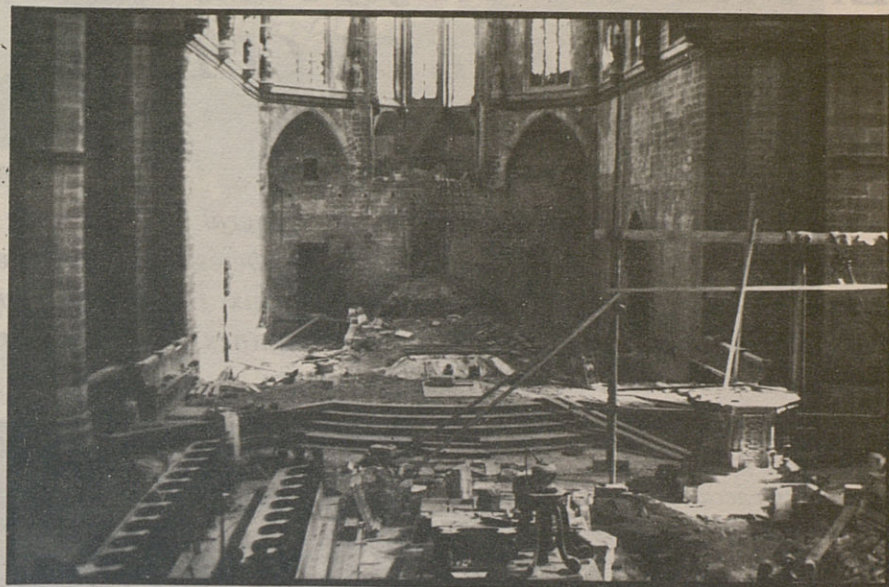
Així és la realitat del patrimoni fotogràfic i filmogràfic de Mallorca.

II.- És clar que no tot és tragèdia, però l'àmbit d'intervenció ha estat tan escàs i petit que quasi esdevé simbòlic. És cert que alguns col·leccionistes han guardat amb cura les seves compres (imatges, càmeres, accessoris de laboratori, cartells, etc); que el Museu de Mallorca és l'única institució pública de l'Illa que ha adquirit un importantíssim fons fotogràfic, el de Jeroni Juan Tous, i que també ha estat l'únic a inici-

ar un inventari i catalogació del material segons normes internacionals (no sempre ben complides per manca de personal i de pressupost); que l'arxiu Guillem Bestard de Pollença es conserva i es recupera gràcies a la família que, en adquirir la casa del fotògraf, comprà també el seu fons; que la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear ha convocat un treball d'investigació per tal d'iniciar l'inventari de les col·leccions fotogràfiques i filmogràfiques disperses arreu de l'Estat; que diverses famílies guarden gelosament els treballs fotogràfics dels parents (Can Vila, Magdalena Escalas, etc.) i que altres entitats (la Societat

● No tot és tragèdia, però l'àmbit d'inter-venció ha estat tan escàs i petit que quasi esdevé simbòlic

Arqueològica Lul·liana, la Biblioteca B. March, la Biblioteca de Cultura Artesana del Consell Insular) en conserven també, sense catalogar, un important material. Però, en conjunt, aquesta tasca és insuficient. No basta emmagatzemar les imatges (daguerreotips, calotips, ferrotips, plaques de vidre, negatius de poliester, targes postals impreses, diapositives, etc.) lluny de la llum, cal inventariar-les, conservar-les i recuperar-les segons criteris adients (controls de temperatura i humitat, sobres de ph neutre, prestatgeries metàl·li-

Reforma de Gaudí. Seu de Mallorca. Col. Museu de Mallorca (1904, placa estereocòpica).

ques) i cal, sobretot, oferir-les a la consulta, l'oci i la investigació.

La fotografia és un bé escàs, malgrat la seva quasi infinita possibilitat de reproducció. És un objecte fràgil, poc atès i que des de no gaire temps fa part dels

● Balears és, com quasi sempre, l'excepció: ni un inventari general del material ni un simple Arxiu d'imatges

circuits d'atenció del patrimoni artístic; obliga, per tant, a una seriosa política

de recuperació. Les iniciatives són moltes a Europa i als Estats Units; basta fullejar els informes i les publicacions de la secció fotogràfica de la Biblioteca Nacional de França, del Musée de la Photographie de Charleroi (Bèlgica), de l'Archivio della Fotografia Storica de Ferrara (Itàlia), de la casa Rochester-Kodak, etc., per comprovar que la preocupació del medi, encara que jove, és en marxa. També a l'Estat espanyol les iniciatives són cada dia més fermes, però descoordinades. Balears és, com quasi sempre, l'excepció: ni un inventari general del material ni un simple Arxiu d'imatges. Tan sols qualche iniciativa dispersa i la tasca solitària d'un parell d'investigadors. ■

AMB EL
SUPORT DE

Fundació Congrés de Cultura Catalana

FES-TE.CONÈIXER
Anuncia't en

EL MIRALL

ENTREVISTA A JAUME MARTORELL, DIRECTOR GENERAL DE CULTURA

Antoni Nadal

Jaume Martorell i Cerdà és el director general de Cultura de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports d'ençà del 3 de setembre de 1987; també és el president de la Comissió del Patrimoni històrico-artístic de les Balears. Pels càrrecs que exerceix, El Mirall ha considerat que Jaume Martorell era la persona més indicada per parlar-nos sobre algunes qüestions referides a la preservació i conservació del patrimoni històrico-artístic de les illes Balears.

-¿Quines són les directrius del Govern Balear i, més concretament, de la direcció General de Cultura quant a conservació i preservació del patrimoni?

-En la matèria de protecció del patrimoni històrico-artístic, tenim programes molt concrets, que són dirigits a l'inventari, la catalogació i la preservació dels monuments arqueològics, i, sobretot, dels monuments arquitectònics. Dins el patrimoni històrico-artístic, la primera cosa que vàrem pensar que s'havia de fer -i que ja hem començat- era conèixer exactament quina és la seva situació, com està i quin tenim: saber, en una paraula, quins són els monuments que té la Comunitat Autònoma. Començarem, en primer lloc, amb els monuments del patrimoni arqueològic, per a la qual cosa vàrem cre-

Jaume Martorell i Cerdà, Director General de Cultura.

bles d'interès històrico-artístic de la Comunitat Autònoma, se'n podrà fer un programa de preservació. Però, primer de tot, hem de menester els fonaments, la documentació bàsica per conèixer què tenim.

-El seu concepte de patrimoni, ¿inclou aspectes com el patrimoni etnològic, els espais rurals humanitzats, el patrimoni sonor, el patrimoni visual, etc?

-Sense cap dubte. Crec que són una part importantíssima del patrimoni. El

● Per fer una previsió, per fer projectes, ens cal saber d'una manera exhaustiva de què disposam.

● Els dos darrers anys, s'ha duit a terme la catalogació exhaustiva dels monuments arqueològics amb un treball de camp

ar el programa de cartes arqueològiques. Durant els dos darrers anys, s'ha duit a terme la catalogació exhaustiva dels monuments, amb un treball de camp, visitant tota una sèrie de municipis -es pot dir que finca a finca-, per veure'n l'estat, per conèixer si el monument arqueològic determinat estava inventariat o no. Una vegada conegut això, se n'ha redactat la fitxa corresponent i s'ha fotografiat. En acabar, els tècnics establiran un ordre de prioritat

en la intervenció i finalment hi haurà el programa de preservació de jaciments, de consolidació, de tancament i de senyalització. De la carta submarina, se n'ha ocupat durant aquests anys el Ministeri de Cultura -i se n'ocupa, perquè de fet encara s'elabora-, però mantenim reunions amb el Ministeri perquè les elaborem al mateix temps i d'acord amb una organització semblant. Això, pel que fa als monuments arqueològics; pel que es refereix al patrimoni arquitectònic, d'acord amb el Ministeri de Cultura i l'Església catòlica, un programa per inventariar enguany els béns mobles i immobles de l'Església, que com sabem és una de les institucions més riques en aquesta àrea. Una vegada que tinguem inventariats d'una manera exhaustiva tots els béns mobles i immo-

patrimoni és molt ample, evidentment, i, per tant, el que s'ha fet en aquests moments, i donats els recursos de què disposen la Comunitat Autònoma i aquesta Conselleria de Cultura, ha estat prioritzar. En aquests moments, hem cregut important començar pel patrimoni arqueològic, pel patrimoni arquitectònic, pel patrimoni moble i per dos estudis importants, com són el de tots els molins fariners i d'aigua i l'inventari de les creus de terme. Amb aquests dos estudis començam la part diguem-ne històrico-etnològica, que continuarà cada any. Més tard, hi entrarà tot el tema de sons tradicionals, d'eines, etc. Enguany també hi ha hagut, d'acord amb les associacions de la tercera edat, les exposicions que nomenam "etnològiques", amb les quals,

Jardins d'Alfàbia.

més que res, pretenem que cada localitat faci una exposició amb la idea de treure deu o vint diapositives d'allò més característic de la població, de coses gairebé oblidades, etc. Hem fet quasi vint exposicions i amb aquestes diapositives hem pogut treure un material important, que servirà per fer una col·lecció de tots els pobles que hi hauran participat -esperam que en dos o tres anys hi hauran participat tots-.

-Al marge de les ajudes i subvencions -d'altra banda, escasses-, ¿no resultaria més efectiu un pla integral sobre conservació i preservació del patrimoni?

-El pla integral de conservació del patrimoni es pot fer, naturalment, però hem de disposar del material bàsic, com deia abans. I el material bàsic és la documentació, és l'inventari. Per fer una previsió, per fer projectes, ens cal saber d'una manera exhaustiva de què disposem. Això, ho hem començat a fer, com deia abans, però és un tema tan ample que cal anar-hi amb compte, a poc a poc. No es pot fer d'un any per l'altre; després, sí que s'hauran de fer plans integrals, però també caldrà disposar del màxim de diners, perquè hem de

tenir en compte que investim amb pressuposts semblants als dels anys anteriors. A més, hi ha un aspecte que s'ha introduït enguany, que és el canvi d'imatge de la Comunitat Autònoma mitjançant el programa de façanes. Aquest programa pretén dues coses: primer de tot, millorar l'espai urbà, millorar les nostres viles i ciutats, oferint una cara agradable a la persona que ens visita i, d'altra banda, recuperar

● **Hi ha un patrimoni moble i immoble que cal restaurar urgentment, però per a això necessitam quantitats bastant considerables.**

edificis, perquè també se'n projecta la reforma de l'interior. Això és una manera d'ajudar la iniciativa privada, el propietari, que amb uns ajuts que li poden oferir tant els ajuntaments com la Comunitat Autònoma, no tan sols rentarà la façana, sinó que també rehabilitarà la part de l'interior de la casa. Són programes que de qualche manera ajuden que la propietat es mentalitzi que és

necessari mantenir, conservar i, sobretot, oferir una nova imatge, perquè no hi ha cap dubte que la nostra Comunitat Autònoma viu de cara al turisme. Però són projectes milionaris i la capacitat de la nostra Comunitat Autònoma per posar en marxa aquests projectes és limitada. Per engegar projectes de patrimoni ben fets, pens que es necessiten dos o tres mil milions de pessetes. És a dir, hi ha grans edificis, hi ha un patrimoni moble i immoble que cal restaurar urgentment, però per a això necessitam quantitats bastant considerables. També és ver que en aquests moments algunes cases del nucli antic de Ciutat s'estan adaptant per viure-hi, i moltes vegades amb molta cura i amb molt d'esment per deixar-les tan noves com eren abans.

-¿Quin paper juguen els museus dins aquest pla d'actuacions?

-En aquests moments hi ha tres museus de la Comunitat Autònoma, més els museus que puguin existir diguem-ne d'iniciativa semipública, o fins i tot privats. Aquests museus juguen un paper important com a centres que disposen dels materials que han d'esser guardats i com a centres difusors de la nostra

cultura i la nostra història. Això no obstant, els nostres museus també necessiten ampliar i, per ventura, sectorialitzar els seus fons. Tenim el Museu de Mallorca, amb una gran riquesa arqueològica, però que ha d'augmentar considerablement el fons de belles arts, que probablement és el que disposa de menys material. També hi ha un gran museu etnològic, que és el de Muro, el qual recull una part important de l'etnologia i de la vida i història de la Comunitat Autònoma... Volem potenciar aquests museus, però sempre seguint amb la mateixa tònica: potenciar, augmentar i ampliar significa també disposar de recursos adients. En aquests

Hi haurà un programa de preservació i consolidació de monuments arqueològics.

● **Per encàrrec de la Conselleria de Cultura s'han fet uns estudis per crear el Museu de la Ciència i la Tecnologia, el Museu de la Mar i el Museu de la Pintura.**

moments, per encàrrec de la Conselleria de Cultura, i d'acord amb una esmena que es va presentar en la discussió dels Pressuposts Generals, s'han fet uns estudis per crear el Museu de la Ciència i la Tecnologia, el Museu de la Mar i el Museu de la Pintura. Aquestes creacions significarien unes inversions de l'ordre de 2.500 milions de pessetes. Tenint en compte que la Conselleria de Cultura té uns pressuposts actuals de 1.700 milions de pessetes, evidentment no hi ha manera de poder invertir actualment aquests nous projectes, llevat que els recursos de la Comunitat Autònoma augmentin. Jo crec que s'han de fer, aquests museus. Quant als museus d'altres illes i seccions, avui dia cada una de les illes compta amb un museu: el Museu de Menorca, que prest serà una realitat en el pati de sant Francesc, que supòs que es podrà inaugurar ben prest, i els dos museus d'Eivissa: el de Dalt Vila i el del Puig des Molins; a Formentera, s'hi podria crear una secció. El dels museus és un tema que s'ha d'estudiar i que s'ha d'avaluar pressupostàriament perquè els existents pu-

guin augmentar la seva capacitat i per crear-ne allà on no n'hi ha. Sempre, evidentment, en col.laboració amb les institucions que hi pugui haver, perquè crear un museu és fàcil, allò que a vegades ho fa difícil és el seu manteniment, i el manteniment s'ha de pensar tenint en compte que hi ha d'haver un tècnic qualificat, que hi ha d'haver restauradors, persones que en tinguin cura perquè es pugui oferir al públic, no un magatzem de peces, sinó una cosa didàctica, oberta i sobretot perquè s'hi pugui ensenyar allò de què disposa la Comunitat Autònoma. Això sempre

● **El mínim creixement del pressupost de Cultura no ens permet augmentar els quadres tècnics.**

serà a força d'uns pressuposts alts i dependrà del fet que totes les institucions implicades facin possible el seu manteniment.

-¿Amb quina infraestructura humana compta la Conselleria per afrontar la tasca de preservació i conservació del patrimoni? ¿No creu que és insuficient l'existència de quatre tècnics (conservadors de museus), entre els quals només hi ha especialistes en arqueologia i belles arts?

-Li ho contestava abans. El mínim creixement que ha tengut els darrers

anys el pressupost de Cultura no ens permet augmentar aquestes partides. Tengui en compte que en els dos darrers anys de què jo puc parlar hem disposat del mateix pressupost, salvant alguns augments que el Parlament ha introduït en la discussió dels Pressuposts. Llevat d'això, els pressuposts únicament han sofert uns petits augments. Per tant, és evident que si hem de posar aquests museus al dia, si hem d'augmentar la capacitat dels museus, si hem d'ampliar-los, també cal augmentar-ne el personal, però se necessiten recursos per a això i aquests recursos ens manquen en aquests moments.

-¿Quines negociacions i contactes s'han duit a terme amb altres institucions, públiques o privades, que afavoreixin la preservació i conservació del patrimoni?

-La Comissió del Patrimoni està formada per diverses institucions i entitats, com el Consell Insular de Mallorca, el Col·legi d'Arquitectes, el d'Aparelladors, l'Ajuntament de Ciutat, un representant de l'Església catòlica... Totes aquestes institucions estan representades en la Comissió de Patrimoni i de qualche manera són relacions que s'hi mantenen. Aquests contactes fan que la col.laboració en el tema de conservació sigui constant. Els seus propis representants participen en les discussions dels programes de preservació que són presentats a la Comissió de Patrimoni. ■

PATRIMONI

LA CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC A MENORCA, UNA TASCA PENDENT

Antoni López i Pons / Joan C. de Nicolàs i Mascaró

Tradicionalment es considera que Menorca és un museu prehistòric a l'aire lliure. Aquesta frase que ja és tòpica, reflecteix una realitat però també contribueix a amagar una situació realment preocupant. Certament Menorca té un patrimoni històric molt considerable i no tan sols a nivell dels monuments prehistòrics que són tal vegada la nineta dels ulls dels menorquins i gairebé un dels símbols de Menorca de cara a l'exterior, però molts menorquins no saben o no volen saber que aquest patrimoni que és certament important es troba en unes condicions lamentables i tampoc no saben que a més de les taules i talaiots hi ha un patrimoni etnològic ben considerable, un patrimoni arquitectònic de gran interès i també un patrimoni paleontològic i geològic de gran importància, tot i que aquesta riquesa està ben desatada, excepte algunes actuacions puntuals.

Hem dit que Menorca disposa d'un patrimoni històric important i que es troba desatès i en unes condicions lamentables. Ara cal dir quines són les causes d'aquesta situació.

A part de l'erosió, que a Menorca pel seu clima és un factor important de destrucció i que afecta de manera general tot el patrimoni històric, és encara

● Els treballs derivats de l'aprofitament agrícola i ramader del sòl han estat, de sempre, factors importants de destrucció

pel bestiar. També des d'aquest punt de vista s'ha de considerar la degradació produïda per la reutilització de les coves, que sovint ha provocat l'alteració de la seva morfologia inicial, la destrucció d'estructures arqueològiques a causa de la construcció de parets seques, estables, barraques i ponts de bestiar... Per altra banda, el progressiu abandonament dels sistemes tradicionals d'explotació del camp han provocat la degradació de gran quantitat d'elements d'interès etnològic, com les cases de lloc, estables, barraques, pous i sínies, molins, camins, pedreres, etc.

MANCA DE SENSIBILITAT PELS VALORS HISTÒRICS

Un procés diferent i més modern que afecta seriosament al patrimoni històric en el seu conjunt és la urbanització cada vegada més intensa que pateix el territori i que arriba fins a posar en perill l'equilibri paisatgístic i ecològic de l'illa. La manca de sensibilitat de cara a la protecció dels valors històrics i paisatgístics ha alterat la fesomia tradicional de molts elements urbans i rurals que tenien un interès. La realització d'obres d'equipament urbà, per altra banda necessàries, tampoc s'ha duit a terme seguint un criteri de protecció dels valors

històrics existents al subsòl urbà (obres a la plaça de la Catedral de Ciutadella que provocaren l'aparició d'estructures arquitectòniques possiblement islàmiques i que no es van aprofitar per a un major coneixement de l'antic nucli

● La manca de sensibilitat de cara a la protecció dels valors històrics i paisatgístics ha alterat la fesomia tradicional de molts elements urbans i rurals

molt més preocupant la intervenció que ha tingut i encara té l'home en aquest procés. Els treballs derivats de l'aprofitament agrícola i ramader del sòl han estat, de sempre, factors importants de destrucció, sobretot pel que afecta als jaciments arqueològics. Aquesta situació s'ha vist agreujada en els darrers anys a causa de la utilització de maquinària moderna a les tasques agrícoles i a l'explotació intensiva de tot el territori per al conreu de pastures

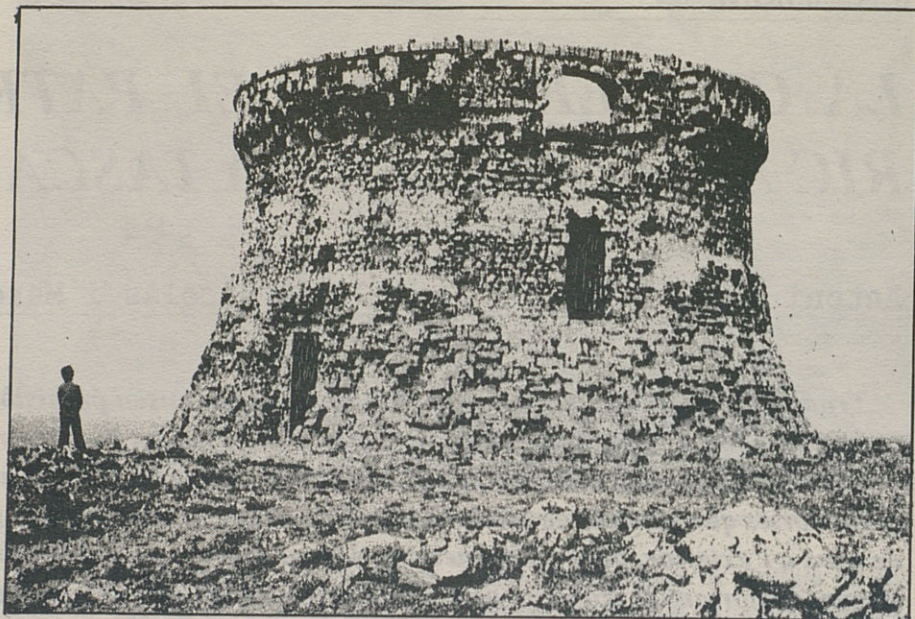
urbà; aparició d'elements de cultura material prehistòrics i romans al subsòl d'Alaior sense un reconeixement científic de la seva vàlua...). La construcció d'infraestructura viària ha tingut una incidència especialment negativa per als jaciments arqueològics durant la primera meitat d'aquest segle i en dates més recents (molts talaiots i altres estructures s'han convertit en pedralla que ha anat a parar a les carreteres, cosa que ha succeït als jaciments importantíssims de Trepucó, Talatí de Dalt, Biniaiet, So N'Olivar, Santa Mò-

nica, Binisafullet, etc., a tots els termes municipals de l'illa) i, en els últims anys, els plans urbanístics, tot i que demostren una major sensibilització envers el patrimoni històric, sovint s'han fet sense la informació necessària per a protegir-lo adequadament i és patètic haver vist, per exemple, com es

● **La forta pressió urbanística a que està sotmesa l'illa amenaça la conservació de zones d'interès arqueològic o paleontològic**

destruïa un dels pocs molins fariners que quedaven al casc antic de Maó a causa de l'abandó i de l'obertura d'un carrer.

A més del que ja s'ha dit, la forta pressió urbanística a que està sotmesa l'illa en els darrers anys amenaça la conservació de zones d'interès arqueològic o paleontològic existents a la costa i també a les zones de l'interior, degut a les parcel·lacions incontrolades del sòl rústic, que o bé afecten directament els jaciments, com ha passat recentment a Son Xoriguer (Ciutadella), a Torre Vella d'En Loçano (Ciutadella), Binicalsix (Ferrerries)... o contribueixen a degradar el seu entorn immediat, com a Es Cap d'En Font (Sant Lluís), L'Argentina (Alaior), Son Bou i Sant Jaume (Alaior), el castell de Sant Felip (Es Castell)...

Torre de defensa a Cap Fornells.

ACCIONS INCONTROLADES I EXCAVACIONS LEGALS

No ens hem ficat fins ara amb la destrossa que encara ara ocasionen les accions incontrolades dels afeccionats, col·leccionistes, cercadors de metalls, submarinistes, etc. que expolien sistemàticament tant els jaciments arqueològics terrestres com els subaquàtics. Consideram que dins d'aquest món hi ha gent irrecuperable que ha fet de la recerca d'antiguitats una font de negoci, però també hi ha altra gent que, privada d'estímul per a desenvolupar la seva afeció a l'arqueologia s'ha desviat cap a una recerca incontrolada que a més de no tenir un interès científic provoca danys irreversibles al patrimoni històric.

Per altra banda, també és de lamentar que moltes excavacions legals, pretesament sistemàtiques, tampoc no aportin res al coneixement del nostre passat perquè els resultats resten sense publicar durant decennis o fins i tot de per vida, el que és doblement dramàtic perquè a més de destruir nivells arqueològics que poden aportar informacions de gran interès, contribueixen a malgastar els escassos recursos que es disposen per a aquests tipus d'investigacions, proporcionant només gran quantitat de materials arqueològics que omplen els museus, sense cap profit.

Si bé en els darrers anys s'han vist una sèrie d'iniciatives que afecten a la conservació d'alguns jaciments arqueològics, com els tancaments i la senyalit-

Mallorquídea

«Prêt a porter»

Velàzquez, 6 tel. 72 21 98
Avda. Comte de Sallent, 12 - Blanquerna, 3
tel. 75 67 45 - PALMA

zació de Son Marcer de Baix (Ferreries), So Na Caçana i L'Argentina (Alaior), Trebaluger (Es Castell), o les periòdiques campanyes de neteja que han promogut diferents municipis de l'illa, juntament amb el Consell Insular, a Binisafullet (Sant Lluís), Talatí de Dalt, Biniaiet i Curnia (Maó), Son Catlar (Ciutadella), Santa Mònica, Binicodrell i Sant Agustí (Es Migjorn)..., actuacions que són molt puntuals i clarament insuficients. En alguns casos les iniciatives tant de caire públic com privat i referides a tot tipus de patrimoni històric han suposat més que una mesura de protecció uns atemptats de difícil justificació. Ens referim, per exemple, al

● Un esquema més racional de funcionament passa per la transferència de competències de cultura als Consells Insulars

cobriments del mosaic de la basílica de Torelló o la desgraciada intervenció que ha patit el Molí d'Es Recó d'Es Mercadal. Per altra banda una actuació excepcional, i exemple a seguir, és l'acurada restauració d'Es Molí de Dalt de Sant Lluís i la seva habilitació com a petit museu monogràfic referit a les tasques agrícoles.

És ben clar que no hi ha a nivell de l'illa un programa ben estudiat de conservació en els apartats de consolidació i restauració dels jaciments excavats i dels elements etnològics i arquitectònics urbans i rurals, vigilància de tot el conjunt d'elements per a prevenir l'expoli i la degradació, i un seguiment constant de les actuacions a nivell urbanístic tant en els nuclis urbans com en el camp. També hi manca una planificació global i coherent de les investigacions que s'han de dur a terme a nivell de patrimoni, així com la seva difusió a nivell científic, didàctic i popular.

Creim que aquestes greus mancances són fruit d'una desinformació sobre aquests temes que impossibilita la sensibilització de l'opinió pública i de l'Administració. També hi manca vo-

El portal de Sant Roc a Maó.

luntat per part dels dirigents per trencar aquesta dinàmica a causa de l'escassa rendibilitat política a curt termini i això explica el manteniment d'un esquema de gestió del patrimoni històric que resulta inoperant i que tanca les portes a la necessària dinamització.

PER UNA GESTIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC MÉS RACIONAL

El problema de fons es basa, segons creim, en l'aplicació des del Govern Balear d'un organigrama centralitzat, herència d'una situació política anterior, que impedeix que cada illa gestioni el patrimoni històric que té d'una manera més coherent. Actualment les competències de gestió del patrimoni històric les té la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, a través de la Direcció General de Cultura que delega gairebé totes les competències en els museus insulars, sense contemplar la necessària coordinació amb les altres entitats administratives existents a l'illa, Consell Insular, ajuntaments. Això fa que els directors dels museus, a més d'haver-se de preocupar que els museus siguin centres dinàmics de conservació i difusió del patrimoni històric moble, preparant exposicions periòdiques, conferències, visites escolars, investigació i publicació dels materials que conserven, hagin de tenir al

seu càrrec la coordinació dels museus locals, la inspecció del patrimoni històric immoble, les excavacions d'urgència, el seguiment de les actuacions urbanístiques que afectin el patrimoni a través de la seva participació en comissions que han de vetllar pel compliment de la legislació vigent al respecte. Tot això amb una precarietat de mitjans econòmics i de personal del tot insuficient.

Al nostre entendre, un esquema més racional de funcionament passa per la transferència de competències de cultura als Consells Insulars a fi que aquestes entitats mitjançant convenis amb els ajuntaments de l'illa gestionin d'una manera més directa el patrimoni insular. Aquesta gestió creim que hauria de contemplar una divisió de funcions pel que respecta al patrimoni històric entre els museus, entitats amb clara vocació per a la conservació, investigació i difusió del patrimoni moble i el servei de patrimoni històric que, dotat amb una certa infraestructura de personal i de recursos econòmics, s'hauria d'encarregar de la complexa i cada vegada més necessària vigilància i inspecció del patrimoni immoble, a més de les tasques subsidiàries derivades de les excavacions d'urgència i de la difusió de les seves activitats a tots els nivells. ■

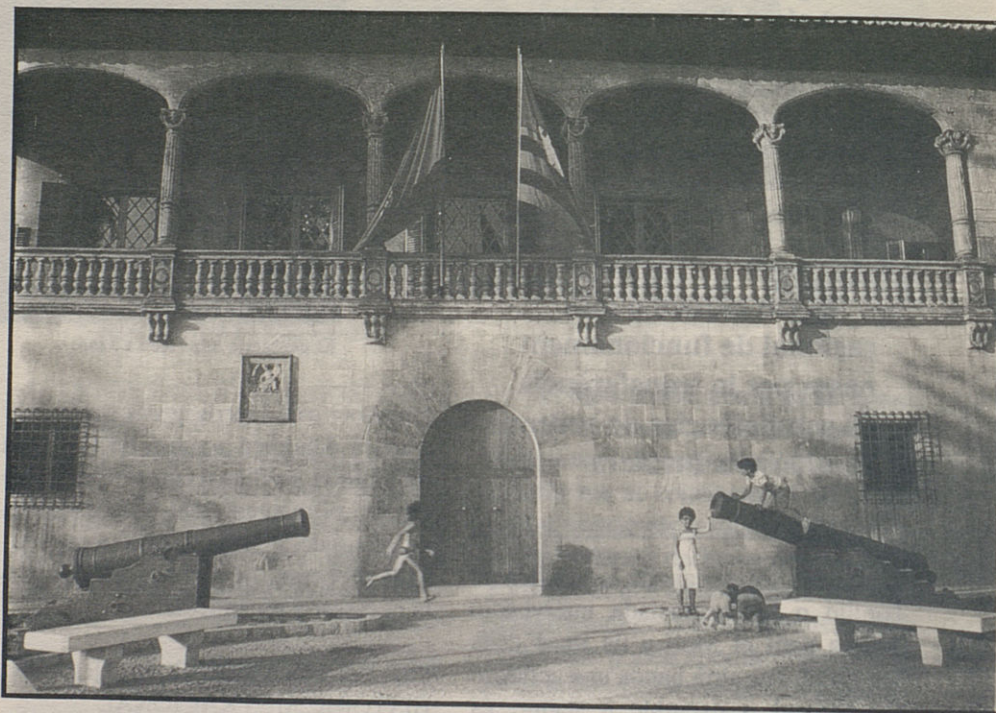
PATRIMONI

PATRIMONI I ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

ARCA

La saviesa més comuna i l'experiència sempre ens han advertit que en les feines i negocis de l'administració pública molt és el que es tuda per les bardisses, es perd per butxaques foradades o és manllevat per rates tragineres. Són mals inevitables a la casa pública, on molts comanden, ningú n'és l'amo i qualcú hi espigola. Reconèixer-ho no ha de ser motiu d'escàndol sinò exercici d'humilitat per als administradors i de responsabilitat per els administrats.

Que els doblers en mans de l'administració es devaluïn o que a les seves obres hi surtin clapes i cruïes o rebentin canonades no és molt greu. Sempre som a temps de posar-hi remei. Aquesta tudícia és, a més, el preu de la improvisació, la descoordinació o la incontinència capritxosa dels polítics. On sí fan molt de mal aquestes frivoltats és en els bens mobles que integren el patrimoni històric-artístic, l'interès per la conservació i exposició dels quals -responsabilitat de l'Administració- reflecteix el grau de cultura d'una societat i la solidesa de la seva identitat. L'expoli que ha sofert a Mallorca el patrimoni moble en els darrers vint anys ha arruïnat bona part de la riquesa acumulada durant segles d'història a l'arracer d'invasions, revolucions o guerres. Tres casos molt recents impedeixen allunyar les responsabilitats cap a temps passats i desmereixen el valor de la política rigorosa i democràtica que esperàvem de l'administració renovada. No els exposam aquí amb intenció de jutjar les administracions autonòmiques o municipals, sinò amb la d'evidenciar la irresponsabilitat i pobre

El Consolat de Mar, seu actual del Govern de la Comunitat. Abans s'hi havia instal·lat el Museu Marítim.

formació dels governants i la feble vertebració política de la nostra cultura. Són defectes lògics en una societat temptada pel negoci ràpid que no ha

● **La Jefatura Provincial del Movimiento ocupà el Consolat de la Mar amb la promesa, mai complida, de deixar lliure la planta baixa per al Museu.**

dubtat en esqueixar el seu patrimoni convertint Mallorca no sabríem dir si en una perpètua subhasta o en mercat d'esclaus.

Un cas ja vell, però encara pendent,

és el del Museu Marítim. L'any 1951 el Governador Civil promou la restauració del Consolat de la Mar per instal·lar-hi un Museu Marítim amb l'ajuda d'un grup d'estudiosos de la nostra història marítima. Un equip fa gestions per a obtenir de particulars i d'entitats depòsits o donacions d'objectes de mèrit. La resposta fou massiva i les aportacions molt valuoses. Es pogueren recollir prop de 300 peces (armes, retrats, pintures, mapes, maquetes antigues, aparells nàutics,...). Es va muntar un museu didàctic de la història marítima de les Balears. L'empresa museística fou guardonada amb el premi nacional "Virgen del Carmen".

Anys després, la Jefatura Provincial del Movimiento ocupa el Consolat de la Mar amb la promesa, mai complida, de deixar lliure la planta baixa per al Mu-

seu. Però aquest es tanca i part del objectes es tornen als legítims propietaris. La resta queda emmagatzemada a la capella del Consolat.

L'any 1976, havent-se extingit la Jefatura Provincial del Movimiento, tot anunciava una nova singladura pel Museu Marítim. La Diputació Provinci-

● **La Diputació Provincial acordà subvencionar la reconstrucció i reapertura del Museu Marítim amb 1.394.642 pts. La subvenció fou desviada, mai no es va sobre cap on.**

al acordà subvencionar la seva reconstrucció i reapertura amb 1.394.642 pts. El Governador Civil recolzà la iniciativa amb entusiasme. La subvenció fou desviada, mai no es va sobre cap on. Malgrat les promeses de tota quanta autoritat hi havia, l'abandonament de les peces començà a posar en perill la seva conservació.

L'any 1978 el Pla de l'Ajuntament acordà destinar part de Ses Bòvedes al Museu Marítim i encarrega la redacció d'un projecte. Es fa un inventari de les peces per fer-ne acte d'entrega a la Delegació Provincial del Ministeri de Cultura. Només hi figuren 125 peces. Convocats pel Governador Civil es reuneixen el President del Consell General Interinsular, Jeroni Albertí, el Cap del

Sector Naval de Balears, el President de la Diputació Provincial, el Tinent de Batle de Cultura de Palma, el Delegat Provincial del Ministeri de Cultura i membres de l'Associació d'Amics del Museu Marítim. L'any següent dita associació es queixa al Governador Civil perquè no s'ha avançat una sola passa. La pols, la humitat, el corc van deteriorant les peces que resten.

L'any 1984 els Amics del Museu Marítim escriuen a Jeroni Albertí, aleshores President del Consell Insular de Mallorca, recordant-li les promeses de remodelació i reactivació del patronat del Museu Marítim. Maria Antònia Munar és designada representant del CIM en la Junta directiva de l'Associació d'Amics del Museu Marítim davant la suposadament pròxima habilitació de Ses Bòvedes per l'Ajuntament. Dos anys després el Batle comença a tenir una actitud negativa cap el projecte. L'any 1987 els Amics del

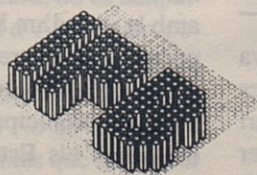
● **La història desafortunada del patrimoni moble integrant del Palau Sollerie és també una lliçó sobre la irresponsabilitat de l'Administració.**

Museu presenten instància a la Conselleria de Cultura de la Comunitat Autònoma, sol·licitant permís per a l'estudi i constatació de les peces del desaparegut Museu Marítim, i poder així conèi-

xer les faltes, les existències i l'estat. Mai no han rebut resposta, tot i que reiteraren la petició uns mesos després. Mentrestant, són enfonsats, amb el consentiment de responsables de cultura, els pailebots "Nuevo Corazón" i "Cala Mondragó", irrecuperables segons els organismes oficials -llevar-se noses de

● **Engrescats amb la idea d'un Museu d'Art Contemporani començaren els projectes i despeses de l'Ajuntament, al marge del que indicaven els Estatuts de la Fundació**

damunt era més còmode-. Les restes del naufragi del Museu Marítim, sempre socorregut de paraula pels polítics, han quedat escampats per tot arreu. Part dels béns remanents passaren a un local de la Misericòrdia; es varen desmuntar i desaparegueren les balustrades de "La Isleña"; es destruïren o perderen algunes peces; molts d'objectes passaren a decorar llocs de pas i despatxos del Consolat i de Conselleries; alguns, senzillament, partiren davall el braç de qualcú; la Secció de Patrimoni (?) de la Conselleria de Cultura deposità en el Museu de Mallorca un lot, a l'inventari del qual ja només hi figuren 63 peces, peces que, per altra banda, el Museu de Mallorca no està en condicions d'exposar. Davant el Consolat de la

INFORMÀTICA PROFESSIONAL DE BALEARS, S.L.

- * Instal·lació i manteniment d'ordinadors i programació
- * Centre de dades
- * Comptabilitat
- * Material informàtic
- * Sistemes d'alimentació ininterrompuda

DISTRIBUÏDOR AUTORITZAT

ARC American Research Corporation

Axiduc Ll. Salvador, 90
Tel. 75 98 39 Fax. 75 98 00
07004 Palma

Palau Sollerie (Arxiu Bestard, Pollença. Cedida amablement pel Sr. Joan Cerdà).

Mar, dues peces d'artilleria, molt antigues i pesades, es resisteixen a ser patrimoni "moble". Tanmateix, els dos canons amb un pam ja davall terra, ben prest els hem de veure desmembrats.

La història desafortunada del patrimonioble integrant del Palau Sollerie és també una lliçó, encara més sinòptica, sobre la irresponsabilitat de l'Administració. Convé recordar-la neta de les intencions polítiques, càrregues ideològiques o prejudicis artístics amb què els responsables pretengueren embrutar les conclusions. L'any 1977 l'Ajuntament de Palma, com a contribució a l'Any Internacional del Patrimoni (!), comprà el Palau Sollerie conjuntament amb el mobiliari. Va pagar 45 milions de pts. pel valor de l'immoble i 15 milions pel valor dels mobles. La col·lecció era d'una importància notable, tant des del punt de vista legal, com econòmic, com artístic. Des del punt de vista legal perquè segons l'article 27 de la Llei de Patrimoni Històric de 1985 tenen la consideració de Béns d'Interès Cultural els béns mobles continguts en un immoble que hagi estat declarat Monument

Històric-Artístic -el Palau Sollerie ho va esser el 1931-. Des del punt de vista econòmic és obvi: es pagaren 15 milions de 1977. De fet, el valor era inclús molt superior. Segons consta en acta, el

● El que va succeir a Can Gilabert de Binissalem encara és massa cru i pudent i no admet altra crònica que l'oral i arran d'orella.

Regidor responsable de Cultura va manifestar en el ple municipal en què es va aprovar la compra, que un antiquari havia ofert 14 milions de pts només per una part de la col·lecció. Des del punt de vista artístic, algunes peces de la col·lecció tenien reconegut el seu valor en les obres més importants sobre la història del moble, altres eren de gran significació històrica per a Mallorca i el conjunt era una bona mostra dels interiors d'una casa important al segle

XVIII. A l'escriptura de compra es deia: "forman parte integrante del inmueble, como tradicionalmente destinados a su decoración, los muebles, enseres y objetos comprendidos en el inventario". L'inventari contenia més de 500 peces, entre les quals 70 quadres.

L'Ajuntament, conscient del valor dels mobles i del Palau, constituí la Fundació Municipal de Cultura per a conservar i millorar el Palau. La Fundació, que no ha estat mai dissolta, no ha complert ni ha donat compte mai de cap de les seves obligacions. Engrescats amb la idea d'un Museu d'Art Contemporani començaren els projectes i despeses de l'Ajuntament, al marge d'acords municipals anteriors i del que indicaven els Estatuts de la Fundació (més de 600 milions es duen gastats). Imaginacions museístiques delirants i una ingènua retòrica postmoderna arribaren amb tots els mobles de la casa. Les peces més petites lògicament prengueren el vol. Gran part fou traslladada al magatzem municipal de Son Reus.

La sol·licitud de nou inventari i localització de les peces mai no ha estat atesa. Encara que no ens conformem, no ens sorprèn el silenci administratiu, fer un nou inventari seria aixecar acta d'un expoli. I tanmateix, tant de trull i sacrifici de mobles, tantes obres i despeses en un edifici en perfecte estat

pre tengué l'esperança que el poble de Binissalem, fent-la seva, li asseguraria llarga vida. Però la casa, d'arrels medievals, fou condemnada a redimir Déu sap quina culpa i a sofrir els martiris de Praga. Els mobles, propietat de l'Ajuntament, no quedaren sepultats entre tanta destrucció, la qual cosa ha-

sible que les adargues de Sant Martí del s. XV -d'ençà han inspirat abundant bibliografia- no hagin preocupat a cap organisme públic essent peces úniques patrimoni de tots -mitja dotzena en tota Espanya i algunes més a Europa ocupant les millors sales dels museus-? On són les que falten?

Sala de la possessió de Sant Martí (Vilafranca de Bonany). Penjades a la paret, adargues, armes i elm amb què va tornejear Salvador Sureda en el desafiament amb Francí de Vallseca a Nàpols, davant el rei Alfons d'Aragó, l'any 1442. Una de les adargues es trobava fa poc temps penjada a l'escala (!!) en un estat lamentable. Futura decoració per a l'hotel que s'hi projecta? (Foto Arxiu Fotogràfic Jeroni Joan, Museu de Mallorca).

segons els informes dels tècnics municipals en el moment de la compra, no han servit de res. Gran part de les obres s'han de corregir -és el pròxim projecte- i el Palau, segons reconeixen els tècnics encarregats de la seva gestió i el propi Regidor de Cultura, no és adaptable a la idea de Museu d'Art Contemporani. Qualsevol dels usos actuals era perfectament compatible amb la conservació dels mobles. No ho volgueren entendre els responsables que han obrat talment com a nins malcriats esbutzant una jugueta.

El que va succeir a Can Gilabert de Binissalem encara és massa cru i prudent i no admet altra crònica que l'oral i arran d'orella. La casa amb els seus mobles era l'amor més fidel de Llorenç Moyà i Gilabert de la Portella que sem-

gués estat pecat d'ignorància bo d'absoldre. Foren objecte d'expoli i no justament per bandejats. Poc després de la mort de Llorenç Moyà alguns dels

● On són els anells d'or dels Jurats del Regne de Mallorca, les claus de la Ciutat?

seus manuscrits sortiren a la venda a una llibreria qualsevol. Així es reconeixia l'obra d'un fill il·lustre de la vila.

Excusant no enfilair una història més completa, volem afegir a l'argument del malsortit patrimoni moble un recull d'intrigues desordenades: Com és pos-

A quina cova s'han abandonat com a deixalles les col·leccions que el Cardenal Despuig va aplegar a Raixa, comprades per l'Ajuntament de Palma?

On són els anells d'or dels Jurats del Regne de Mallorca, les claus de la Ciutat,... fins no fa molt inventariats per l'Ajuntament de Palma?

Quina tòmbola ha buidat la Misericòrdia del Consell Insular i qui són els afortunats?

Arrogant-se quins poders els nostres governants varen disposar a llur arbitri sobre les col·leccions que Saridakis donà al poble de Mallorca, incumplint la seva voluntat de ser exposades públicament i provocant amb les seves omissions que revertíssin legítimament als descendents de Saridakis, acusant-lo de ric de mal gust? Si no mereixien cap

esforç -hi havia quadres dels millors pintors de la Història- o eren de pèssim gust, per què algunes de les col·leccions, aprofitant algun trasllat, es desviaren del camí públic prenent-ne alguns de privats?

Tots aquests exemples proven que les institucions públiques no només han pecat per omissió, excusant-se quasi sempre amb raons pressupostàries, sinó, sobretot, de negligència, despreci ignorant i tractament il·legal del patrimoni moble. Promouen, mentrestant, una cultura efímera, de consum ràpid; practiquen una política que en el camp del patrimoni moble desfà camins ja fets, tudiant col·leccions formades penosament i fent cada cop més difícil la seva reordenació; desvien bens culturals cap a usos molt allunyats de la fun-

● Les institucions públiques no només han pecat per omissió, sinó, sobretot, de negligència, despreci ignorant i tractament il·legal del patrimoni moble.

ció social que, per llei, els correspon; menyspreen els testimonis materials de cultures antigues amb judicis de valor no qualificats sobre el seu mèrit. Inventaris i catàlegs són una de les promeses més reiterades i manco complides i assistides econòmicament. Hem de concloure que la característica més rellevant del nostre patrimoni moble és la seva mobilitat. Muda de lloc, d'ús i de propietaris, desafiant la llei i la cultura. No ens han de sorprendre, per tant, els grans buits museístics actuals, amb la sola i digna excepció del Museu de Mallorca, fruit en gran part de la labor de recollida feta per la Societat Arqueològica Lul·liana d'ençà la seva fundació al segle passat -la recol·lecció del patrimoni moble mai no ha estat mèrit de l'Administració. Cap institució ha estat capaç de donar expressió museística viva a aspectes tan interessants de la nostra cultura com el vestit i l'artesanía

tèxtil, el món de la impremta i les arts gràfiques a Mallorca -un important governant menyspreà com a ferramella una de les col·leccions de tipografia més importants de Mallorca-, la pintura

● En altre temps, quan qualcú, moridor, volia disposar confiadament dels seus béns, en el testament nomenava marmessors als Jurats de la Vila.

paisatjística de mallorquins i estrangers, la història marítima, la història de la Ciutat...

La incapacitat per a donar valor a aspectes de la nostre cultura, desaprovechant una tradició rica en vestigis materials, és conseqüència d'una mescla d'ignorància i de complexos provincians. Sovint aquestes culpes se solen

redimir amb projectes colossals i absurds inspirats per una megalomania cosmopolitana o pels deliris d'una mala digestió de la nostra cultura. No farien cap mal si no fos perquè distreuen l'atenció i els pressuposts deguts a la protecció i estudi del nostre patrimoni moble.

En altre temps, quan qualcú, moridor, volia disposar confiadament dels seus béns i assegurar que no fossin llavor de discòrdies o sosteniment de vicis, en el testament nomenava marmessors als Jurats de la Vila. Millor garantia impossible: se'ls suposava probitat, si més no, seny. I tant se val si una o altra virtut haguessin errat o mancat perquè els Jurats haurien de respondre amb els seus béns.

Ara per ara, fer depositari d'un patrimoni a l'Administració és un acte que hauria de ser tingut per nul, per irresponsable i incitació a l'expoli. ■

ARCA és Associació per a la Revitalització dels Centres Antics.

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscs de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____
 C/ _____ Núm. _____ Pis _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Telèfon _____

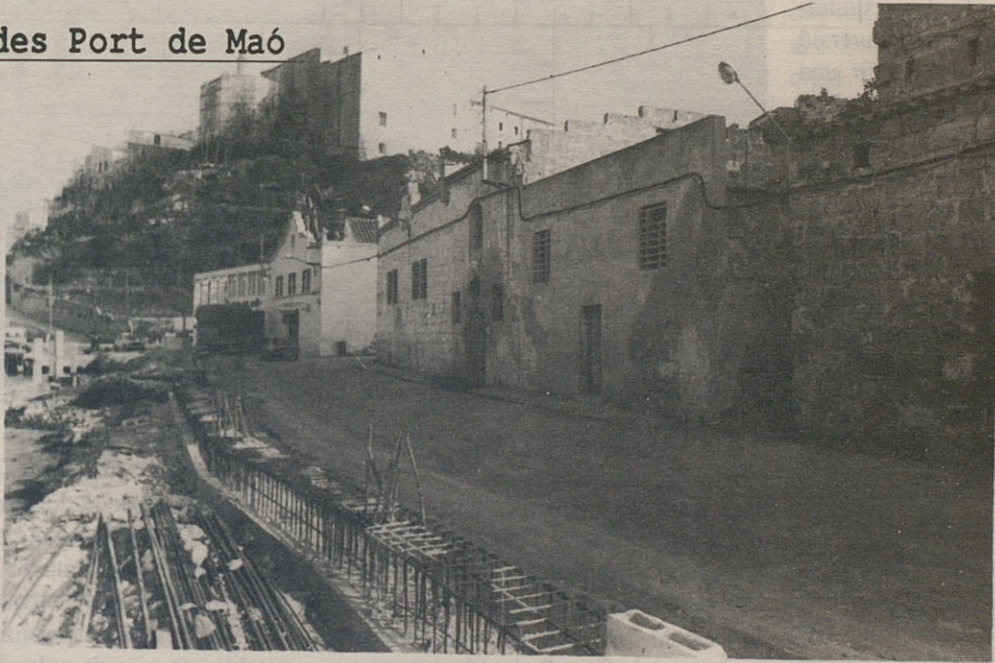
Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 2.800 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

DRASSANES DE L'ESCORXADOR VELL: EL MUSEU DE LA MAR DE MAÓ

Amics des Port de Maó

L'antic escorxador des del Moll de Ponent. A la part superior, el Museu de Menorca.

L'antic escorxador de Maó, en traslladar-se, deixà un edifici d'uns 500 m² edificats, més altres cases en runes i uns patis intermitjos, situats en un indret estratègic del port de Maó, que té una clara funcionalitat pública, no solament per la seva localització al costat del passeig de s'Hort Nou i de la "Casa del Mar" de l'Institut Social de la Marina, sinó també per la proximitat d'altres activitats i per la mateixa memòria que es té de l'edifici, actualment seu de la Creu Roja de la Mar i parcialment ocupat per material municipal fora d'ús.

L'Associació AMICS DES PORT té com a primer objectiu fundacional la recollida de patrimoni marítim per a promoure la fundació d'un Museu de la Mar, que podria trobar digne acolliment en aquest antic edifici, ara en mal estat i pràcticament desocupat (la Creu Roja l'abandonarà prest).

Dels grans museus de la marina o de vaixells, dels quals en poden ser un exemple els de Lisboa o Greenwich, s'ha passat els darrers anys a una notable difusió del museu de la mar, de les embarcacions i de la seva tècnica de construcció, i han sorgit arreu museus d'aquesta casta, en general petits i situats en antics megatzems de tràfec portuari o arran de mar.

Anglaterra i França són un clar

exemple d'aquesta dinàmica, coincidint amb una revifalla de la navegació i la conservació d'antics vaixells de lleinya, com a signe peculiar de l'actual navegació de creuer. Els nous museus de la mar generen, per si mateixos, una certa activitat de mestre d'aixa relacionada amb la restauració de naus del museu, però que també indueixen altres activitats, com poden ser la publicació de revistes especialitzades, la celebració de mostres nàutiques o concentracions de vaixells clàssics, o d'altres tipus de festivals o actes col·lectius.

En el cas de Maó, hi ha una tradició popular molt arrelada d'emprar el mar, amb una transformació accelerada dels costums actuals que, no solament pot fer perdre els estris de pesca o mestre

d'aixa o les naus antigues, sinó també les edificacions portuàries i, fins i tot, la toponímia relacionada amb la mar. La sensibilització envers aquesta qüestió és a flor de pell en la gent de la mar quan se li demana col·laboració, com s'ha fet des d'AMICS DES PORT. Prova d'açò és que quasi bé tot el patrimoni actual ha estat donat a l'Associació i en tindria molt més si poguéssim disposar d'un local adequat per a exposar-lo.

A Maó, com els altres museus establerts els darrers temps, la localització ha de ser arran de mar. No pot ésser, tal com es proposava a l'estudi de la cornisa del port, davall de la plaça de Miranda, a les costes d'Haikamar. A més a més, hauria d'estar a una banda de fàcil accés i on es desenvolupin activitats

relacionades amb el museu. Per sort, hi ha una zona que, a més a més de reunir aquestes condicions, disposa d'uns locals de propietat pública que poden actuar com a llavor del complex cultural, i que podrien servir en una primera fase de consolidació de la idea, com a magatzem del patrimoni per exposar i com a taller provisional per fer les restauracions necessàries, amb una inversió molt petita que, ensem amb acollir una activitat, iniciaria la recuperació d'un sector malmès, gens singular però totalment representatiu de l'arquitectura portuària.

L'activitat museística i de recuperació de veixells i oficis antics, activitat

● **L'Associació AMICS DES PORT té com a primer objectiu fundacional la recollida de patrimoni marítim per a promoure la fundació d'un Museu de la Mar**

que dóna prestigi a diferents pobles de la costa europea, està sòlidament establerta, en el nostre àmbit, a Barcelona. La col·laboració ja iniciada per AMICS DES PORT amb el Museu Marítim de les "drassanes reials" de Barcelona, pot enriquir el projecte, i no el minva en cap cas la presència del museu capdavanter del principat, ja que el port de Maó i la tradició de nevagació menorquina permeten endegar amb força una activitat cultural pròpia, de museu, publicacions, festivals i recuperació de coneixements i oficis artesanals que poden donar prestigi a Menorca novament, a dins del port, com a complement no contemplat en l'actual planejament urbanístic, de les activitats de lleure i navegació ja definides.

Les DRASSANES DE L'ESCORXADOR VELL no s'entenen com un nou museu més, sinó com un centre d'activitat complementària de l'equipament cultural existent, lligat adequadament amb els centres i focus d'activitat en funcionament.

L'antic escorxador és un edifici en

L'escorxador vell. Maó.

mal estat que requereix una reparació d'extrema urgència i no massa cost, per a renovar dues jàceres de formigó que suporten la teulada, canviant-les per vigues de fusta, en el cos actualment ocupat per la Creu Roja. Els dos cossos restants edificats arran de mar tenen, un d'ells, la coberta en molt mal estat i feta de planxes de fibrociment. Les dues altres cobertes són de teulada que requereix una reparació general.

L'ocupació dels locals es pot fer amb un cost molt reduït de forma inicial, però s'hauran d'encarar dues qüestions importants a curt termini. Una d'elles serà la necessitat de requalificar urbanísticament el sector, ja que, sorprenentment, l'actual PGOU proposa la demolició i realineació del conjunt. La segona qüestió serà projectar adequadament la instal·lació del museu, programant les successives fases d'execució de les obres.

La reutilització dels edificis existents obre no solament la perspectiva de refer o renovar els cossos de davant, sinó també la possibilitat d'incorporar unes edificacions posteriors mig en runes des que va caure una part de l'avinguda del Dr. Guàrdia fa uns anys. El conjunt connecta per aquesta zona posterior amb una rampa per a vianants, sensiblement paral·lela a aquella avin-

guda, popularment coneguda com Costa de s'Hort Nou. La rampa condueix a la plaça de Sant Francesc, on s'obrirà prest el Museu de Menorca, en situació suficientment pròxima per poder establir un circuit cultural que podria incloure, a uns 300 m. de LES DRASSANES DE L'ESCORXADOR VELL, un aquàrium i diferents fàbriques de productes artesanals que hi ha al port, a més a més del Museu de Menorca.

● **El Museu podria incloure les Drassanes de l'Escorxador Vell, un aquàrium i diferents fàbriques de productes artesanals**

La localització és un factor totalment positiu en el projecte proposat. S'ha de remarcar que, a més a més de les activitats de circuit cultural que permet establir, al costat de l'escorxador hi ha la CASA DEL MAR i no seria absurd pensar en la instal·lació de més serveis de tipus pesquer a les esplanades properes, que sempre afavoririen el museu, permetent una visió més com-

plerta i directa dels temes i fòssils de la mar, donant-li vida amb la major complexitat d'activitats.

La qualificació de zona de blocs aïllats amb realineació de façana és la vigent en aquests moments. Açò suposa l'enderrocament del vell escorxador i edificacions veïnes, amb la qual cosa es perdria un tros més de l'antiga façana marítima de Maó, i faria impossible la proposta del museu.

La nostra proposta consisteix en una modificació puntual del Pla General, a fi i efecte de reconèixer la conservació de façanes actuals a la zona de l'escorxador i els nous usos públics que substituirien el d'habitatge previst al PGOU. La modificació del PGOU s'ha d'estudiar però no és condició imprescindible per a començar la instal·lació de l'edifici, ja que el mateix PGOU reconeix la possibilitat de reformar edificis no conformes al PGOU mentre es facin dins l'actual volum edificat, i aquesta norma transitòria podria cubrir un parèntesi mentre la modificació del Pla no estigui tramitada i aprovada.

La proposta més positiva de cara al

● **La funcionalitat dels museus és diferent en cada cas, però abasta un ample ventall d'activitats relacionades amb la pròpia activitat museística**

museu i la resta d'usos públics existents a la zona seria la prohibició de l'habitatge a l'illa del museu i estudiar la viabilitat d'incorporar nou patrimoni a l'actual, ja sigui per assignar al museu d'altres activitats públiques complementàries.

Els museus marítims es localitzen arran de mar o de canals navegables, aprofitant generalment antigues construccions de caire portuari. No es tracta de grans museus ubicats en edificis construïts expressament per a museu, sinó antigues instal·lacions portuàries que han quedat fora d'ús. L'exemple més conegut d'aquesta particularitat és

el museu de les antigues Drassanes Reials de Barcelona.

La funcionalitat dels museus és diferent en cada cas, però abasta un ample ventall d'activitats relacionades amb la

● **Inicialment es disposa d'una superfície de 500 m², aproximadament, suficient per a una primera etapa**

pròpia activitat museística, com poden ser les publicacions, o amb la vida de la mar, la restauració de vaixells i peces del museu o l'organització d'activitats públiques, mostres nàutiques, etc.

PROPOSTA DE PROGRAMA D'INSTAL·LACIÓ DEL MUSEU DE LA MAR

1. TRACTAMENT ARQUITECTÒNIC

La directriu inicial a considerar és mantenir l'edifici existent i restaurar les parts enderrocades o en mal estat, a fi i efecte d'aconseguir més superfície pel museu i activitats complementàries. Inicialment es disposa d'una superfície de 500 m², aproximadament, la qual és suficient per a una primera etapa, però convindrà fer les reserves necessàries pel futur creixement de les instal·lacions.

La restauració mantindrà el caràcter actual de les edificacions, reduint la intervenció al mínim necessari segons la funcionalitat de cada àrea d'acord amb la següent divisió:

ÀREA D'EXPOSICIÓ. Les condicions necessàries no requereixen una modificació substancial del microclima interior, excepte el fons documental que s'hauria de situar a una zona especialment habilitada. És molt important una eficient erradicació del corc de la fusta, donat que s'exposaran eines i vaixells d'aquest material. Açò requereix un tractament específic a l'època de primavera, control dels resultats i esperar mig any abans d'obrir el museu.

El grau d'humitat no és un condicionant especialment negatiu, perquè no es

requereix ni una reforma important de l'edifici ni la climatització completa de les instal·lacions. El procediment a seguir serà controlar durant un temps el nivell d'humitat i temperatura per conèixer els correctors a instal·lar.

La zona d'exposició es pot situar a les dependències pròpiament destinades antigament a escorxador, situades al costat de llevant de la propietat municipal.

ÀREA DE RESTAURACIÓ I TALLER. No requereix condicions específiques diferents de l'àrea d'exposició. Serà especialment important el tractament de desinsectació. La zona de restauració hauria de funcionar com a activitat complementària que, no solament restauri les peces del museu, sinó que també pugui generar activitat de restauració de portes enfora, com una projecció del museu.

La situació adient del taller seria als megatzems veïns de la propietat municipal, al costat de ponent, els quals constitueixen un excel·lent exponent de les modestes edificacions existents al port els segles passats. Seria necessari comptar també amb una zona de treball exterior, al descobert, però amb accés

● **Les eines s'exposaran amb criteri didàctic, amb una descripció complementària de la seva utilització**

reservat, en el qual es pugui actuar amb les ambarcacions de més tamany.

ÀREA DE DIRECCIÓ I SERVEI DE PUBLICACIONS I RELACIONS EXTERIORS. La necessitat d'espai per a funcions administratives és reduïda, però requerirà una petita àrea d'oficines, sala d'actes compatible amb zona de reunions del patronat o fundació del museu o reunió dels col·laboradors del museu i persones vinculades a l'organització, zona d'arxiu i magatzem de fons documentals o especials. No cal predefinir la situació concreta de la zona. La zona de direcció s'haurà de

renovar i climatitzar d'acord amb les exigències de confort per l'ús programat i el que requereixi la conservació dels fons del museu.

2. PLA D'INSTAL·LACIÓ

Les principals àrees d'exposició seran les següents:

A. SECCIÓ DE BARQUES DE FEINA I ORMETJOS.

B. SECCIÓ DE BARQUES DE PASSEIG I ESPORTIVES.

C. SECCIÓ D'EINES I OFICI DEL MESTRE D'AIXA.

D. SECCIÓ HISTÒRICA DEL PORT I FONS DOCUMENTAL.

D'acord amb les necessitats de cada secció s'acomodarà la instal·lació del museu.

S'haurà de cuidar especialment el tema de conservació de la fusta, incorporant la Directiva de la Unesco en aquest sentit. En general, es procurarà que els materials exposats no estiguin tancats dins de mobiliari, sinó penjats amb elements senzills de metacrilat o disseny poc aparent.

La il·luminació es preveu predominantment amb projectors halògens, aprofitant l'efecte rebot sobre l'interior emblancat.

La possibilitat de manipular les eines serà una de les propostes per incorporar, una vegada muntat el museu, exposant part del material com a reproducció d'un taller viu de mestre d'aixa. A més a més, les eines s'exposaran amb criteri didàctic, amb una descripció complementària de la seva utilització.

La documentació històrica es farà més abastable amb la construcció de maquetes i/o reconstruccions del port per etapes.

L'àrea de museu comprendrà no solament el recinte interior, sinó també la zona de fondeig d'embarcacions del Museu, situada davant de les instal·lacions cobertes. A la zona de fondeig hi podrà haver embarcacions en bon estat per a navegar, amb les quals organitzar programes didàctics concertats amb escoles o, globalment, amb el Govern Balear, Consell Insular o Ajuntaments interessats.

DIRECCIÓ I MANTENIMENT DEL MUSEU

Una qüestió important és que la feina del museu es faci d'una manera correcta, tant pel que fa al pla del museu com a la supervisió de les activitats complementàries. La necessària professionalitat de la direcció requereix que una o varies persones especialitzades assessorin el personal del museu i el Patronat en la seva tasca, i que tinguin una certa dedicació a les DRASSANES DEL VELL ESCORXADOR. Al mateix temps, és necessari que hi hagi coordinació entre el museu del port i la resta d'equipaments de Maó, especialment amb el Museu de Menorca. Per aquest motiu se sol·licitarà de la Conselleria de Cultura del Govern l'assignació d'una dedicació parcial per part d'algun funcionari especialitzat en els temes de la mar. Al propi temps s'hauran de mantenir reunions de coordinació amb el Patronat Municipal, de cara al programa d'activitats culturals per realitzar. ■

AMICS DES PORT DE MAÓ

1989 BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Cort

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari

Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

Arenal

Pça. G. Rul·lan Garcias, 5,
1er pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa

Bailèn, 38
C.P. 07007

Son Rapinya

Llac de Banyoles, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelis

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Genova

Barranc, 2
C.P. 07015

Establiments

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi

Bauçà, 31
C.P. 07199

Blanquerna

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

Son Gotleu

Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Polígon de Llevant

Ciudad de Querétaro, 3
C.P. 07007

Molinar

Xadó, 7
C.P. 07006

Horari

Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

AJUNTAMENT DE PALMA

LA RECERCA MUSICAL: PENSAMENTS EN VEU ALTA

Pere Estelrich i Massutí

Em toca parlar del patrimoni musical a Mallorca. Simplement faré uns pensaments en veu alta sobre el que es fa i s'ha fet per tal de conservar i mantenir el que tenim. Que no és poc: els orgues de les nostres parròquies són coneguts per tot arreu, els nostres compositors són valorats més enllà de la nostra costa, intèrprets d'aquí surten i treballen més enllà.

Grup de músics. (Anònim. Col·lecció Fons Llabrés. Ajuntament de Palma).

No som en absolut pessimista. No puc ser-ho tampoc. I quant al patrimoni musical illenc fa referència, vull rompre una llança a favor dels qui mantenen i conserven tots uns béns i els qui els classifiquen i donen a conèixer.

A Mallorca, tot un grapat d'investigadors locals, adesiara troben documents que aporten noves dades a les ja conegudes i que serveixen per ampliar els coneixements existents sobre els tresors musicals nostres. Sovint ens arriben al Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca articles o informacions musicals, com són ara factures d'instal·lacions d'orgues, contractes d'instrumentistes per les festes, concerts o esdeveniments diversos...

Tot això enriqueix, ja que amplia, els coneixements que sobre el nostre fet musical tenim.

Així, doncs, no puc ser pessimista. S'està treballant en aquest sentit i és d'agrair la tasca que fan aquests homes a diferents indrets de Mallorca, no sempre gratificada i reconeguda en tot el seu valor. Sense ells, el patrimoni musical mallorquí seria desconegut en gran mesura.

Naturalment que resta molt per fer, encara. Mancaria d'altra. Existeixen porxos plens de pols, esperant ser investigats, les esglésies de molts de pobles tenen, al costat del campanar, habitacions sense obrir des de molts d'anys ençà... Aquests arxius esperen qualcú que amb paciència destriï el que és inte-

ressant. I és aquí on ha de prendre part l'administració pública, fent possible que aquesta tasca d'aficionats i brusquers es converteixi en tasca remunerada, professional i científica. Tots hi sortirem guanyant.

Tant l'esmentat Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca, com l'Institut Pau Villalonga, arrepleguen material sortit quasi bé tot d'investigacions particulars, les quals fan possible la publicació de treballs de recopilació o la divulgació més ampla.

Han sortit del Centre de Recerca estudis històrics sobre el fet musical a diferents

pobles de Mallorca, (Felanitx, Calvià en són un exemple), ha mantengut contactes amb institucions similars d'altres llocs (sobretot catalanes) i ha fet possible l'edició del primer Diccionari de Compositors Mallorquins fins el segle XIX, una obra ambiciosa publicada fa dos anys amb el suport institucional.

Per altra banda, l'Institut Pau Villalonga, ha presentat recentment una exposició sobre la iconografia musical de la Seu de Mallorca, així com des de fa uns anys organitza regularment conferències sobre diversos aspectes relacionats amb la música antiga. ■

ELS ATEMPTATS, TAMBÉ A TERMINIS

Francesca Bosch i Capó

*I tot és que unes llargues mans d'amor,
un peu poc compassiu les ha escapçades;
que volíem donar un brot a l'oreig
i ens l'ha fet recollir un dolor imprevist,
com d'una mossegada.*

(Marià Villangómez, INTERMEDI)

Llegia als diaris un anunci de venda de cotxes a terminis: les mensualitats del primer any eren suportables, les del segon pujaven unes quantes mils pessetes més i les del tercer, més que triplicaven les del primer. Cosa molt semblant ha succeït a l'Obra Cultural Balear. El primer atemptat greu va ser a l'agost del 86 en què cremaren, previ avís a la policia municipal, la bella porta de caoba de l'entitat: un sac ple de pedaços va fer d'esca. Els veïnats de l'escala sentiren l'olor i la fumerada i foren a temps a apagar el foc. L'endemà, damunt la taca negra de les rajoles, algú hi haiva depositat una rosa vermella: fos qui fos, moltes gràcies!

El dilluns, Dia del Llibre, tenfem taula parada als porxos de la Plaça Major.

Aquest estiu, a principis d'agost, la nostra amiga i veïnada Catalina Estarellles, esposa d'Antoni Lull, ens telefonà a les tantes de la nit que havien tirat un còctel molotov a l'hivernacle i que la policia era allí. Quan arribàrem, tot s'havia resolt i el perill esvaït. La botella s'havia romput al pegar contra la finestra i bona part del líquid inflammat, el coll de la botella i el pedaç encès havien caigut al carrer, de manera que no hi va haver tanta combustió com devien esperar els qui la tiraren. Un jove policia municipal s'havia enfilat per la façana i havia pogut sufocar

l'incendi. La Policia Nacional va examinar-ho tot i s'endugué el coll i les restes de la botella. Esto debe ser extrema derecha; es que algunos tienen unas mentes tan retorcidas..., digueren. Si esto llega prender, no sacamos ningún vecino de esta ratonera, i senyalaven la vella illeta de cases. Crec que la policia va endur-se també fotografies de la placa del carrer profusament decorada amb retolador de color verd i proves dactiloscòpiques.

Ja al febrer del 88 trobàrem la placa pintada de negre i dins l'entrada i per l'escala altres pintades. Arriba España i

el cercle enrevoltant la creu, i la signatura dels autors: La Orden Negra. D'altra banda, havien col·locat a l'espill de la porta de l'Obra dos fils d'electricitat que es perdien cap a l'interior del pis. La policia municipal avisà el servei especial de la Policia Nacional que detectà que es tractava solament d'un dispositiu simulat.

Després del còctel es va decidir seguir el consell d'un policia. "Al menos

● Digueren: Si esto llega a prender no sacamos ningún vecino de esta ratonera, i senyalaven la vella illeta de cases.

pongan Vds. rejilla para que si les tiran algo la rejilla lo devuelva a la calle!". Així és que d'aquell dia ençà, l'Obra viu dins una gàbia protectora confiant que si tornen a tirar res la protegeixi, almanco, de les pedrades i rompuda de vidres freqüents.

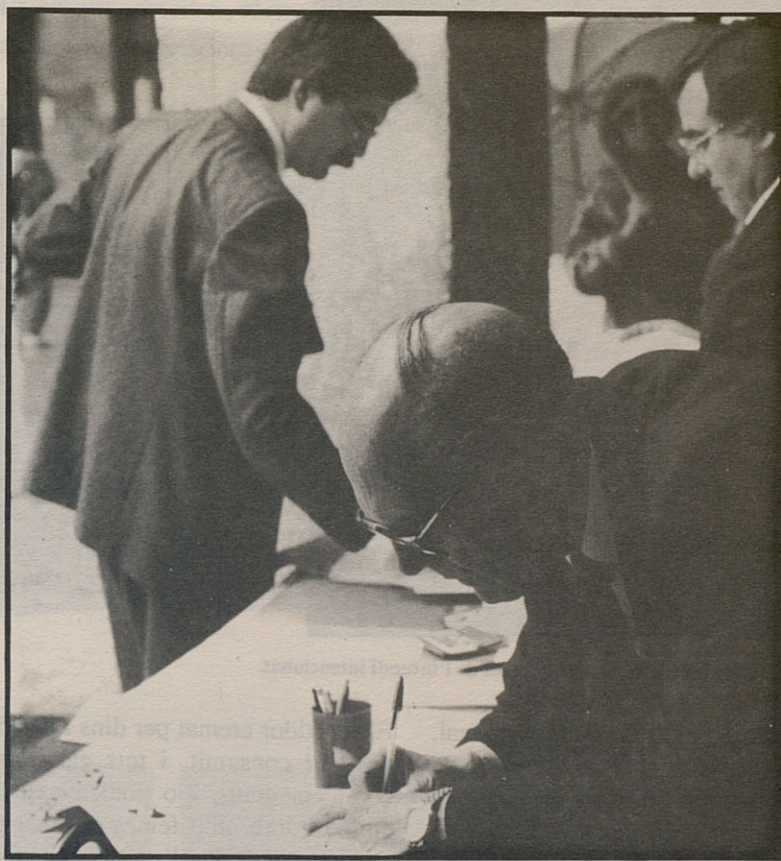
Ara s'ha arribat a un altre termini i han pegat foc al repetidor de TV3, a Alfàbia, que ha promogut l'OCB per mitjà de l'Associació VOLTOR que s'ocupa de la gestió tècnica i econòmica. M'agradaria recordar un poc cronològicament els fets. Incendiaren les instal·lacions dia 22 d'abril, al matí,

prest, vespres de Sant Jordi i de la inauguració a Catalunya del Canal 33 de TV3. El tècnic de VOLTOR, en veure que s'havia aturat l'emissió partí, com d'altres vegades, cap a Alfàbia per reparar l'avaria. Pel camí es creuà amb un cotxe ocupat per quatre persones. Trobà la porta de la caseta esbutzada i els mecanismes destrossats pel foc. La Guàrdia Civil, policia, els presidents i gerents de l'OCB i VOLTOR hi feren cap ben prest. La valoració econòmica, uns quants milions de pessetes. La moral, alta; la indignació, sense límits; i la preocupant constatació que és difícil viure i deixar viure malgrat els anys de suposada pau democràtica.

● Després del còctel es va decidir seguir el consell d'un policia. "Al menos pongan Vds. rejilla para que si les tiran algo la rejilla lo devuelva a la calle!"

Tot el dimenge, Sant Jordi, començarem a organitzar-nos per sortir al carrer a recollir signatures. El dilluns, Dia del Llibre, teníem taula parada als porxos de la Plaça Major, amb els libreters que ens feien costat i la pluja que no aturava, la pancarta "PROU BARBÀRIE. SOM UN POBLE Digne", i els fulls a punt. A les 12 ja hi havia moltes persones firmant, premsa, ràdio, TVE i fotògrafs per captar el gest de suport dels signants.

Hauria anat bé poder enregistrar els comentaris: Mal els hagués explotat dins les mans. -Així se cremassin ets ossos.- Sabeu ja qui són aquests sauvages? Haurien d'agafar aquests *barbaros*... -Ja ho sap ben bé sa Guàrdia Civil qui són... I un polze que s'alçava enlaira: -Ei! més que mai, ara! -Jo no torn a *enxufar* fins que es vegi TV3, ho tenc ben clar. -Qué coñazo estos, siempre pidiendo lo mismo. -Aquí falta un full per firmar. Un full? Quin full? El que demani que treguin el repetidor de TVE! -I, què no estava vigilat?. -Que així mateix serviran per a res aquestes

Moltes mans i molta gent escampada arreu de les illes recollint firmes contra la barbàrie, la incultura i la intransigència.

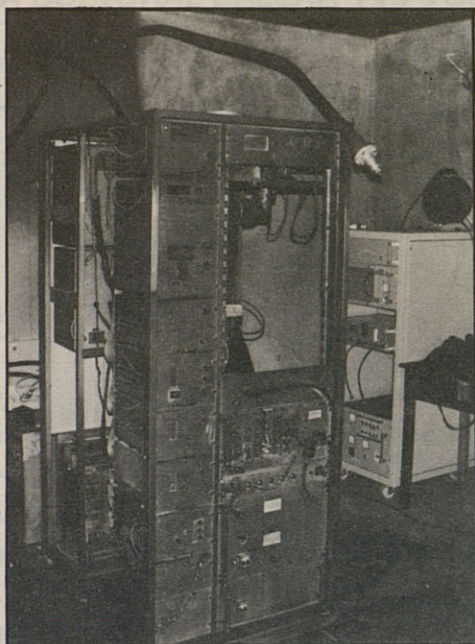
firmes, nina? -Aquesta *pandilla* d'incivils encara en sortiran com si res: ja ho veureu! -Ses autoritats, què diuen? han vingut a firmar, així mateix? -Donaria un dit de sa mà per sebre qui són. -Si necessitau duros, just ho heu de dir (i deixaven nom, adreça i telèfon). -Aquí, que firmen perquè tots ets catalans se'n vagin a ca seva?: perquè aquí som espanyols i jo som mallorquí i espanyol i no català, i tots aquests catalans que ens colonitzen... -Això, això; això és el que jo dic. -I què, ja han vingut aquests socialistots a firmar? -*Barco de rejilla, barco de rejilla*, vaixell de reixeta (moltes vegades aquest comentari). -Voleu dir que no s'han equivocat de repetidor? -Han suspès dos nètets meus de català, perquè a s'escola els ensenyen català i no mallorquí: a ca una puta tots els catalans. -I els Pe Pés, que així mateix s'han atracat? -Que ja heu llegit els diaris d'avui?, perquè bona part del que passa és culpa seva. -Aquí firma un vell republicà que va anar a sa presó per culpa d'aquests. -En Sanchis Guarnier va ser el meu mestre. -Que no

puc firmar si no duc es carnet d'identitat?

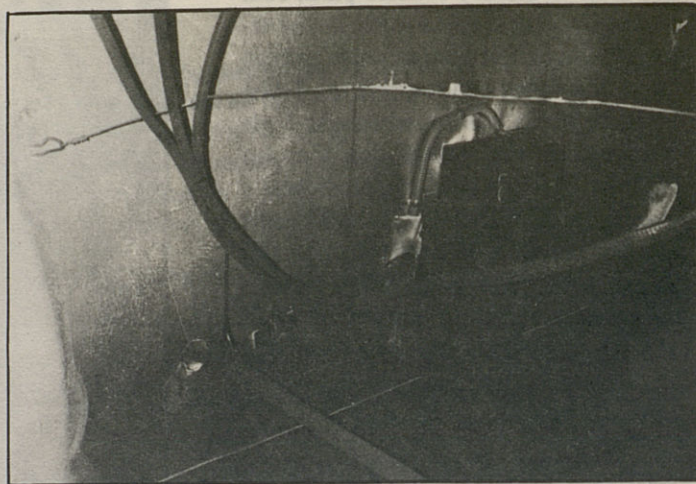
Crec que molt poca gent va firmar sense expressar la seva personal manera de condemnar el fet. Els comentaris

● -Aquesta *pandilla* d'incivils encara en sortiran com si res: ja ho veureu! -Ses autoritats, què diuen? han vingut a firmar, així mateix?

més durs i violents sortien de la boca de mestresses de casa i jubilades. Nosaltres només dèiem: gràcies, moltes gràcies... Podíem dir res més? Fins a les 8 del vespre durà la desfilada de gent. Funcionaris, mestres, estudiants, dependents, jubilats, aturats, comerciants, mestresses de casa, sus labores, cate-dràtics, professors, missers, metges, escriptors, qualche polític i molts polítics que no consignaren aquesta condi-

Estat de les instal·lacions després de l'incendi intencionat.

ció, alguna representació institucional, sindicats, associacions de veïnats i de pares d'alumnes, persones que s'enduenien fulls per fer firmar a la feina o a l'escola... Una senyora major, amb bateta d'uniforme color de cel, anava i venia cada vegada amb un full ple. LLIBRES MALLORCA I QUART CREIXENT enviaren a cercar fulls per a les seves parades. La CRIDA, unes taules més enllà, n'omplia amb la seva pròpia clientela. Quan tancàrem, teníem més d'un miler de firmes i a l'Obra també n'havien recollides i començaven a rebre les primeres cartes i telegrames d'adhesió.

A les 6 d'horabaixa d'aquell mateix dilluns, quatre esforçats treballadors de l'OCB (Na Carme, dels Cursos de Català, en Xisco, na Catalina i na Joana, sempre ocupats amb xifres, ordinadors i estadets) partiren cap a Alfàbia per fer companyia al tècnic de VOLTOR i ajudar en allò que poguessin. Pel camí no hi veien de tanta boira baixa. Els aturà la Guàrdia Civil i els demanà tota casta d'identificacions, i, ja a dalt, els envestí una tempestat de pluja, trons i llamps, i moltíssim fred. Les preses de terra de les instal·lacions havien cremat i en Miquel tècnic les restablí tot d'una per si el cas... L'espectacle, varen dir i repeteixen, era catastròfic, depriment, rebentada la porta i l'interior tot negre.

El repetidor cremat per dins i per fora, desfet i consumit, i tots els aparells complementaris. No podien assegurar's enlloc i amb prou feines caminar perquè tot estava ple d'una sutja greixosa resultat dels plàstics dissolts. No van poder encendre l'estufa perquè l'olor

● **Crec que molt poca gent va firmar sense expressar la seva personal manera de condemnar el fet. Els comentaris més durs i violents sortien de la boca de mestresses de casa i jubilades.**

que despenia era més insuportable que el fred. Sortosament havien previst endur-se'n pa i llaunes de foie gras per pegar una mossegadeta. Na Catalina, que fa uns anys hi va passar molts dies asseguda a una pedra, a ple estiu i a descobert, mentre muntaven el repetidor, era qui tenia el sentiment més afectat, com si haguessin calat foc a un bocinet de ca seva mateixa.

De tornada, no trobaren ningú.

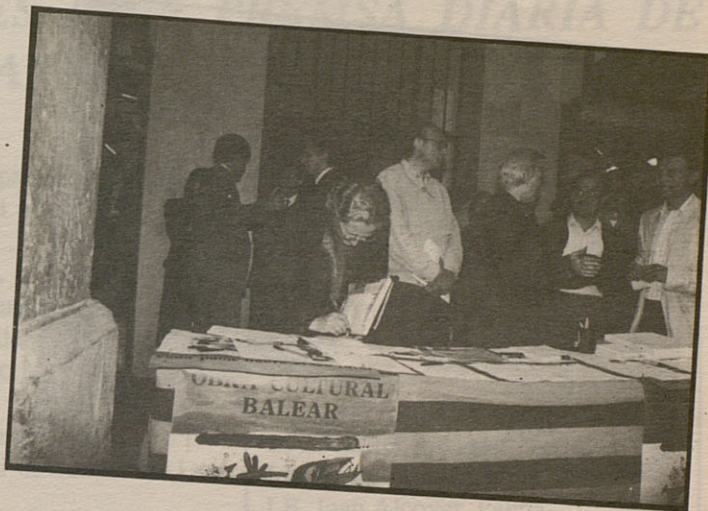
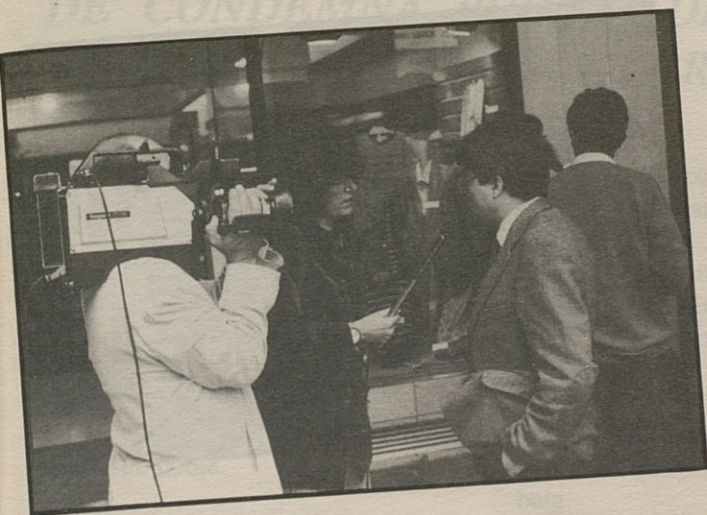
El roi de gent que passa per l'OCB (- És aquí que hi ha un plec de firmes?) no

s'ha estroncat encara. Avui, 30 d'abril, joves i vells, homes i dones, van i vénen amb els fulls a la mà com unes llançadores que teixeixen la nova trama d'un teixit malparat. Hores d'ara hi ha molts fulls, moltes mans i molta gent escampada arreu de les illes recollint firmes contra la barbàrie, la incultura i la intransigència. Com va dir una senyora pensionista (o jubilada?): jo no estic d'acord en què ens imposin el català, però no prement es piu ho tenc arreglat. Firm perquè això és una barbàrie i perquè aquests *energúmenos* no se quedin sense càstig: ben igual firmaria si haguessin cremat TVE.

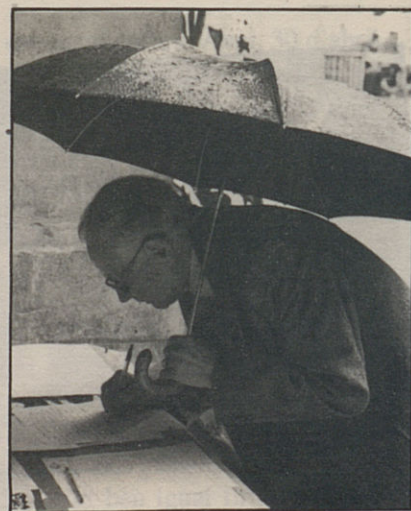
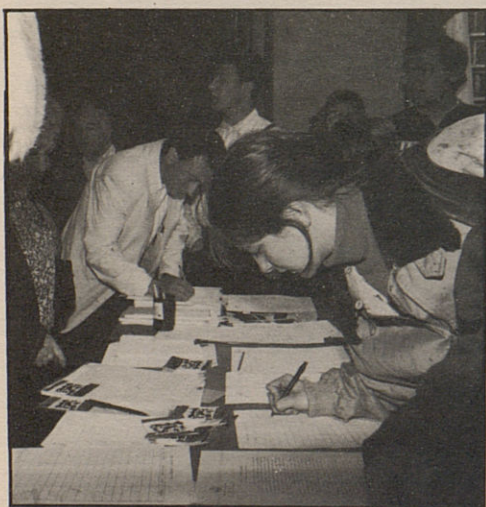
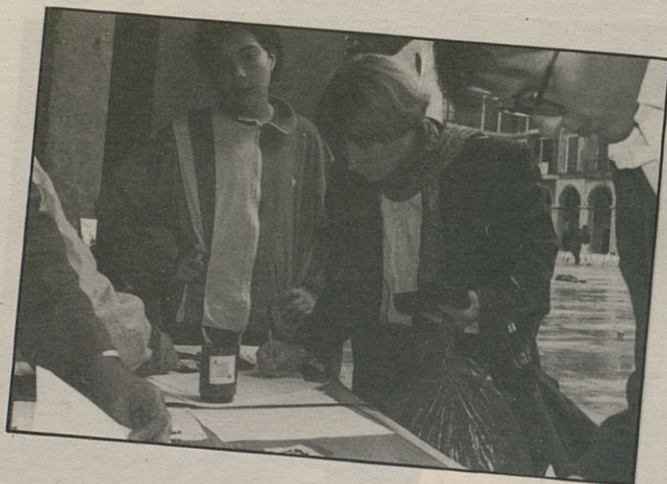
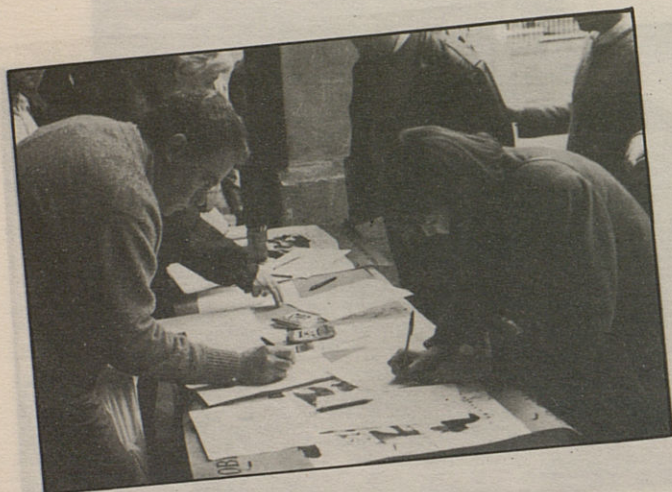
Les telefonades tampoc aturen, tant per demanar quan es veurà bé TV3 com per saber si ja han agafat els piròmans o per conèixer on poden ingressar diners o fer-se socis de VOLOTR. Qualcú ens recrimina que no s'hagi anunciat als diaris la manera de fer els ingressos i que desconeixen el telèfon de VOLTOR, i també, per què no?, qualcú ens insulta apassionadament.

Si res millor no nasqué d'aquest tristíssim incident, el suport que rep l'OCB dia a dia des de llocs i persones més inesperats serviria per donar ànims i la seguretat que s'està fent el que bona part de la nostra societat desitja. ■

A les dotze ja hi havia molta gent firmant, premsa, ràdio, TV i fotògrafs per captar el gest de suport dels signants: funcionaris, mestres, estudiants, dependents, jubilats, aturats, comerciants, mestresses de

casa, *sus labores*, catedràtics, professors, missers, metges, escriptors, polítics, representacions institucionals, sindicals, associacions de veïnats i pares d'alumnes... (Reportatge fotogràfic de Soler-Romeu).

RESUM D'ALGUNES MANIFESTACIONS INSTITUCIONALS DE CONDEMNNA PUBLICADES A LA PREMSA DIÀRIA DE PALMA, O REBUDES A L'OBRA CULTURAL BALEAR

Parlament de les Illes Balears: A proposta del President Jeroni Albertí, en sessió plenària formula una declaració institucional en què manifesta la repulsa més profunda envers una acció tan incivil i reprovable, i el rebuig a una dinàmica d'atemptats materials contra realitats culturals i lingüístiques que constitueixen el llegat més autèntic del nostre poble.

Govern de la Comunitat de les Illes Balears: Rotunda repulsa sobre l'acte vandàlic contra les instal·lacions de VOLTOR, a la serra d'Alfàbia.

Consell Insular de Mallorca: en un comunicat refusa qualsevol acte violent, sigui quin sigui la seva procedència, perquè provoca la imposició per la força de les voluntats i aquesta no és la forma de resoldre els problemes en una societat democràtica. També lamenta la ruptura de l'estat de convivència en què fins ara havia tengut lloc el procés de normalització, en el qual els mitjans de comunicació de fora són un element reconegut institucionalment. Acaba deploant la falta de solidaritat que representa l'atemptat, ja que l'impuls institucional de la nostra llengua es fa a partir del respecte escrupolós dels drets individuals dels ciutadans.

Consell Insular de Menorca: rebutja l'acte vandàlic sense justificació en una societat pluralista i democràtica.

Universitat de les Illes Balears: el Consell Executiu condemna l'atemptat terrorista i rebutja la intolerància i irracionalitat que demostren, amb aquests actes, determinants grups enemics de la normalització plena de la llengua catalana a les Illes Balears, i per tant, enemics del nostre poble. Reclama una investigació exhaustiva a fi que es pu-

gui detenir els culpables i mantenir edictat a la llibertat i a la recepció de la informació.

Posteriorment, la Junta de Govern acorda comparèixer i personar-se exercitant l'acció popular en les diligències obertes pel Jutjat corresponent de Palma.

Ajuntament de Palma: Acord plenari del Consistori de condemna i rebuig.

M. Antònia Munar, Consellera de Cultura del Govern Balear: Acte vandàlic i antedemocràtic. Existeix suficient llibertat perquè qui no vulgui veure una cadena no apreti el botó.

Jaume Martorell, director General de Cultura: Aquests fets són fets que cal deplorar, perquè la població de les illes rebia un altre cabal que ajudava a la normalització lingüística.

Consell Insular de Mallorca: en un comunicat refusa qualsevol acte violent, sigui quin sigui la seva procedència, perquè provoca la imposició per la força de les voluntats i aquesta no és la forma de resoldre els problemes en una societat democràtica. També lamenta la ruptura de l'estat de convivència en què fins ara havia tengut lloc el procés de normalització, en el qual els mitjans de comunicació de fora són un element reconegut institucionalment. Acaba deploant la falta de solidaritat que representa l'atemptat, ja que l'impuls institucional de la nostra llengua es fa a partir del respecte escrupolós dels drets individuals dels ciutadans.

Comissions Obreres: Condemna l'atemptat i manifesta la seva preocupació per la creixent intolerància entorn la normalització lingüística i cultural del nostre poble i exigeix una ràpida investigació dels fets.

Han tramès un nombre important de fulls amb signatures:

I.B. Ca'n Peu Blanc, Sa Pobla
I.B. Ma. Antònia Salvà, Lluçmajor
I.F.P. Pere de Son Gall, Lluçmajor
Col·legi Pius XII, Palma
I.B. Berenguer d'Anoia, Inca
I.B. Ramon Lluç, Palma
I.B. Joan Alcover, Palma
I. Politècnic
Cursos de Català per a adults, Palma
I.B. Mossèn Alcover, Manacor
Ajuntament de Manacor (Departament de normalització lingüística)
C.P. de Lloseta

Grup Parlamentari PSM: Fa pública repulsa de l'acte vandàlic i posa èmfasi perquè la societat de les illes es pronunciï en contra d'aquesta agressió salvatge. D'altra banda, ha demanat al President del Parlament Balear una declaració institucional de condemna enèrgica. (la declaració va ser aprovada per unanimitat). El PSM recorda que la recepció de TV3 va ser autoritzada i reafirmada en nombroses ocasions pel mateix Parlament.

Govern de la Comunitat de les Illes Balears: Rotunda repulsa sobre l'acte vandàlic contra les instal·lacions de VOLTOR, a la serra d'Alfàbia.

Unió Balear: Qualifica l'acte de vandàlic i el considera un atemptat contra la llibertat d'expressió i de comunicació.

STEI (Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de les Illes): Enèrgic rebuig d'un atemptat que posa en evidència l'atac contra la nostra identitat cultural.

OBRA CULTURAL BALEAR:

D'altra banda, l'OCB i VOLTOR han emès un seguit de comunicats de premsa facilitant informació després de l'atemptat. Resumim els següents:

24 abril:

- Manifest TOTS JUNTS CONTRA LA BARBÀRIE, Publicat al núm. 27 d'EL MIRALL.

- Nota sobre la recuperació immediata de l'emissió de TV3 una vegada s'hagin efectuat les reparacions provisionals. Informació sobre titular dels comptes i llocs on es poden ingressar ajudes econòmiques:

Titular: AMICS DE TV3 I CATALUNYA MÚSICA

Llocs: qualsevol oficina de SA NOSTRA, LA CAIXA i COLONIA, a partir de la xifra de 1.000. ptes.

25 abril:

- Comunicat sobre la visita d'OCB i VOLTOR al Delegat del Govern per

demanar una investigació exhaustiva per a la detenció dels causants i esclariment de la trama que els encobreix.

- Es dona compte de la recollida de firmes a la Pl. Major el dia anterior i es demana que tothom sigui agent d'aquesta acció. (En el moment de sortir aquest MIRALL 28, els plecs sobrepassen les 8 mil firmes i s'espera aconseguir les 10 mil immediatament. Cal que continuïn les firmes i que ningú cregui que ja tot està fet, la mobilització no ha d'aturar).

26 abril:

- S'intensifica la vigilància al Puig d'Alfàbia. El delegat del Govern diu que impulsarà al màxim la investigació policial.

27 abril:

- L'Administració de Justícia i el Ministeri Fiscal actuaran amb rigor en la investigació i sanció dels responsables.

2 maig:

- VOLTOR es persona com a acusació

particular en les actuacions judicials. L'OCB ho farà immediatament.

- Un portaveu de l'OCB afirma estar segur que el Ministeri Públic farà el que pertorqui per aturar les amenaces de mort i protegir la societat de l'il·luminat foll-pel-foc que, com demostra el seu historial, té massa sovint la temptació de passar de les paraules als fets. Són paraules que es refereixen a les declaracions públiques de l'estràfolari personatge Jaume Martorell en el sentit de "cremar tots els catalanistes a la foguera, com feia la inquisició amb els heretges".

4 maig:

- La Universitat de les Illes Balears exercirà l'acció penal pública en la investigació judicial de l'atemptat. És molt important aquesta acció tant pel pes específic de la UIB com per la poca freqüència d'acords de personació en procediments penals similars. ■

CONDEMNEM L'ATEMPTAT CONTRA EL REPETIDOR DE TV3 D'ALFÀBIA. ADHESIONS REBUDES A L'OBRA CULTURAL BALEAR

(Relació per ordre cronològic de recepció fins el 20-5-89)

PSM

PSM-EN.MENORCA

CC.OO

STEI

Associació d'Auxiliars Ajudants i empleats de Farmàcia de Mallorca.

Consell Insular de Menorca

Casa Catalana-Mallorca

Esquerra Unida de Mallorca

Claustre de Professors. CP Ciutat de Màlaga

Regidors PSM-EN. Ajuntament de Sóller

Radio Jove. Director Gral. de la Joventut, Sebastià Roig

Institut d'Estudis Eivissencs.

Federació d'AA.PP.AA. Balears

Ple de l'Ajuntament d'Artà

Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca

Grup Blanquerna

Claustre de professors CP Gabriel Comes i Ribes, Esporles

Claustre de professors Centre d'Adults Son Canals

Federació Balear de Mitjans de Comunicació Local. Porreres

Agrupació Cultural. Porreres

Porreres Radio. FM 105

-Llum d'Oli-. Revista. Porreres

Amics de Joan Ballester i Canals. Barcelona

Centre Comarcal Lleidetà

Omnium Cultural. Vic

Omnium Cultural. Manresa

Omnium Cultural. Baix Camp

Omnium Cultural. Barcelona

Associació d'escriptors en llengua catalana. Barcelona

Claustre de Professors CP. Joan Mas i Verd. Montuïri

Promotors Mallorquins de Mitjans de Comunicació S.A.

Centre d'Anàlisi Biològiques S.A. Palma.

C.E.P. Centre de Professors

Consell del CEP

Serveis de Cultura Popular. Barcelona

DEC. Delegació d'Ensenyament Català d'Omnium Cultural. Barcelona

Omnium Cultural. Mataró

Corporació Catalana de Ràdio i TV. Generalitat de Catalunya, President

Consell d'Administr. Joan A. Sáez Guerrero

Corporació Catalana de Radio i TV. Generalitat de Catalunya. Dtor. Gral.

Joan Granados.

Parlament de les Illes Balears-Comunicat de Premsa

Universitat de les Illes Balears-Comunicat de Premsa

Fundació Congrés de Cultura Catalana. Barcelona

Claustre de professors CP Rafal Vell

Fundació Jaume Bofill, Barcelona

Moviment "Rialles". Catalunya

Fundació Enciclopèdia Catalana

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Balears

Omnium Cultural. Alt Camp

Omnium Cultural. Tarragonés

Fundació Jaume I, Premis Baldori Reixac

Omnium Cultural, La Garrotxa

Fundació Jaume I, Barcelona

Federació AA. VV. Palma

Ajuntament de St. Llorenç des Cardassar

Ajuntament de Maria de la Salut

ENTREVISTA A COLOMA JULIÀ, RESPONSABLE DE LA DELEGACIÓ DE POBLES DE L'OCB

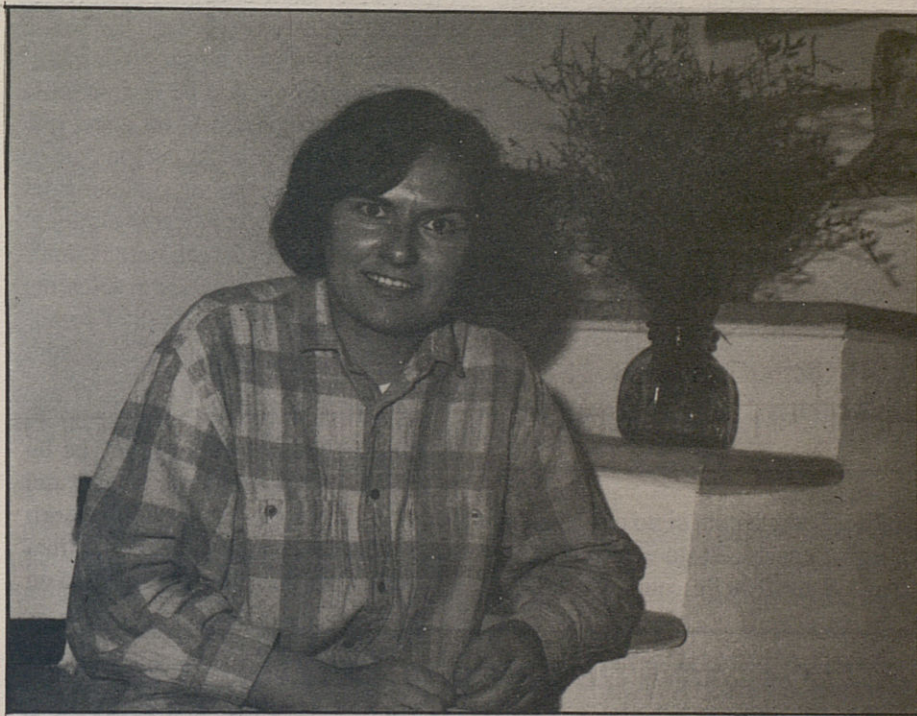
Antoni Nadal

Coloma Julià i Adrover va nèixer a Lluçmajor l'any 1949. És llicenciada en Filologia Hispànica i Catalana. Actualment, exerceix de professora de llengua catalana a l'Institut de Formació Professional Pere de son Gall, de Lluçmajor. És membre de la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear i responsable de la Delegació de Pobles de Mallorca de l'OCB.

-¿Quins motius l'animaren a fer part de la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear?

-Quan es va renovar la Junta anterior, a final de 1987, ja feia alguns mesos que algú de l'Obra m'havia comentat que la delegació de Lluçmajor funcionava bastant bé i m'havia proposat de presentar-me a les darreres eleccions amb un company de sa Pobla, més que res per anar establint contactes amb les altres delegacions. En principi, el càrrec em queia molt gros, però la proposta es va produir en un moment en què tampoc no vaig poder dir que no. Bé, i evidentment també vaig acceptar-la perquè m'identificava amb els objectius de l'Obra i perquè no me desagradava la idea de connectar amb les altres delegacions, ja que sovint vas a animar-les i resulta que són elles les que t'animen. Per aquests motius som membre de la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear.

-¿Quin és l'estat actual de l'Obra Cultural Balear a la Part Forana de Mallorca?

Coloma Julià i Adrover.

-Primer de tot, he de dir que, sobre tot, jo he anat a visitar les delegacions que s'han creades darrerament, però la meua intenció és d'anar a visitar-les

● **M'agradaria poder fixar un calendari amb vista a poder visitar cada delegació, perquè és aquí on et trobes més directament amb els problemes**

totes. No tenc, per tant, un coneixement absolut del que hem demana. A part d'això, abans que acabi l'any -pel setembre, si no hi ha res de nou-, mirarem de convocar totes les delegacions a una

trobada que hem anat ajornant per diverses raons. En aquesta trobada, m'agradaria poder-hi fixar un calendari amb vista a poder visitar cada delegació, perquè és aquí on et trobes més directament amb els problemes, els quals no sempre tenen a veure amb els de les delegacions dels pobles veïnats. Les delegacions no fan les mateixes activitats, sinó que treballen en funció de les necessitats del poble on viuen i en funció del que es pot fer. La d'Algaida, per exemple, és una de les que fa més anys que existeix i no deixa de fer un mínim de dues activitats cada mes. D'altra banda, hi ha delegacions que s'han tornat a crear a pobles on n'hi havia hagut, i n'hi ha de noves del tot. Hi ha una sèrie de delegacions que editen les seves revistes i que tenen moltíssims de socis (Algaida, Vilafranca o Sant Joan), els quals, més que socis, jo diria que són

subscriptors de les revistes. Això explica que pobles més grans o semblants, com Lluçmajor, no tinguin tants de socis, ja que en aquests pobles no se'ls regala la revista pel fet d'esser socis de l'Obra Cultural. Hi ha delegacions que funcionen beníssim i n'hi ha d'altres que, potser perquè la gent que les havia fundades se n'ha anat cansant després d'un cert temps, pràcticament ho han deixat córrer. Pel que jo conec, la manca d'entesa amb Ciutat és una qüestió a

● **A Lluçmajor, concretament, l'Ajuntament ha subvencionat cursos de llengua a l'Obra i ha subvencionat un 50% de l'edició d'un llibre, "Sa Marina"**

resoldre. Sembla com si no ens haguéssim trobat encara. Basta veure-ho quan es parla d'unificar les quotes a la seu

central. D'una banda, hi ha un parell de delegacions que ho volen, però d'altres no ho veuen clar. Hi ha com una falta de confiança, que s'hauria d'esvair anant als pobles. De fet, però, les delegacions també hi haurien d'assumir la seva part de responsabilitat: fa poc vàrem fer una convocatòria per trobar-nos tots els qui editam revistes en nom de l'Obra, ja que ens trobam amb una sèrie de problemes comuns i concrets, i només hi vàrem acudir dues delegacions. No sé per on es va perdre: potser no es va rebre bé la informació o bé la gent tenia molta feina... Però no hi ha dubte que ens hem de veure més. Personalment, n'agradaria haver pogut solucionar el problema de la comunicació durant el mandat de la Junta actual, perquè, malament cada delegació tenguí diferents criteris, tots tenim una finalitat comuna. Tenim els mateixos objectius, som els mateixos.

Com a membre de la delegació de Lluçmajor, durant deu anys he vist un petit canvi favorable entre la gent del poble, sobretot en relació amb l'assistència a actes que organitza l'Obra -supòs que això també passa en

els altres pobles-. Fa deu anys, no hi havia televisió catalana ni s'ensenyava el català a l'escola. Organitzàvem una conferència i sempre érem els deu de sempre. Ara, pens que aquest públic s'ha ampliat en els darrers anys, encara que la situació deixa molt a desitjar. L'Administració potser no es mostra tan hostil, però tampoc no hi posa res per part seva. Deixa fer, però no estimula.

-¿Com són les relacions entre els ajuntaments i les delegacions?

-Crec que són bones, però tampoc no tenc una relació de cada poble. Per exemple, els actes de les delegacions solen tenir lloc a locals cedits pels ajuntaments. A Lluçmajor, concretament, l'Ajuntament ha subvencionat cursos de llengua a l'Obra i ha subvencionat un 50% de l'edició d'un llibre, "Sa Marina", una realitat per conèixer. M'imagín que en els altres pobles les relacions funcionen d'una manera semblant. Amb l'Obra, no crec que hi hagi molts problemes, però potser sí que n'hi ha entre els ajuntaments i les revistes que editen les delegacions, sobretot

DELEGACIONS DE L'OBRA CULTURAL BALEAR I PUBLICACIONS QUE EDITEN, INTEGRADES A L'ASSOCIACIÓ DE LA PREMSA FORANA DE MALLORCA

Pobles	Nom i periodicitat de la publicació
Alaró	
Algaida	"Es Saig" (Mensual)
S'Arenal	
Binissalem	
Búger	"Diari de Buja" (...)
Campanet	"Campanet" (Bimensual)
Campos	"Ressò" (Mensual)
Capdepera	"Cap Vermell" (Mensual)
Costitx	
Inca	"Inca-Revista" (...)
Lluçmajor	"Lluçmajor de pinte en ample" (Mensual)
Pollença	"El Gall" (...)
Sant Joan	"Mel i sucre" (Mensual)
Santa Maria	"Coanegra" (Bimensual)
Sa Pobla	
Ses Salines	
Valldemossa	
Vilafranca	

-Les revistes "Diari de Buja" i "El Gall" surten molt esporàdicament. Tampoc no surt amb regularitat "Inca-Revista". (Són dades al 31-12-1988)

CURSOS DE L'OBRA CULTURAL BALEAR REALITZATS EN CONVENI AMB AJUNTAMENTS DE LA PART FORANA DE MALLORCA L'ANY ACADÈMIC 1988/89:

Alaró
Andratx
Binissalem
Calvià
Campanet
Lluçmajor
Sant Llorenç des Cardassar
sa Pobla
Puigpunyent
Sóller.

amb revistes que en un moment determinat han decidit d'atacar el consistori del seu poble. Això és inevitable. Ara, com a institució, l'Obra Cultural sol col·laborar i participar en les fires i festes locals, com són les de sant Antoni, entre d'altres. Les desconfiances lingüístiques que abans s'haurien pogut produir en alguns ajuntaments -i que afectaven, per tant, l'Obra Cultural- crec que actualment no es donen.

● No vull esser massa optimista però la veritat és que, com a mínim, en general, l'alumnat comença a entendre que estudia la seva pròpia llengua i comença a estimar-la.

Plaça i Ajuntament de sa Pobla.

-Parli'm de la seva experiència com a professora de llengua.

-Com a professora de llengua a Formació Professional, no he trobat tants de problemes a la Part Forana com a Ciutat, potser perquè als centres de Ciutat on jo he estat la majoria dels alumnes eren immigrants i castellano-parlants. Hi havia com una espècie de rebuig. Concretament, al Politècnic ho vaig passar malament, en el sentit que tenia la sensació que el català hi era rebutjat com a assignatura i com a llengua. Era qüestió de tenir moltíssima de

paciència i, sobretot, era qüestió de cercar els mil modes de motivar l'alumnat. A Lluçmajor, que és on he treballat més temps, sempre hi ha aquell 20% o 25% d'arenalers que formen com un ghetto amb el qual sempre has d'anar amb molt bones maneres per obtenir finalment uns resultats dubtosos. En canvi, a Manacor vaig tenir l'agradable sorpresa de trobar-me amb persones que també són immigrants, de Cala Ratjada i de les zones turístiques de per allà, però que estan molt integrades, molt més integrades que els arenalers. Hi havia es-

trangers que parlaven perfectament el català i que s'ofenien si jo els ho comentava, perquè em contestaven que eren mallorquins, encara que els de ca seva se sentissin alemanys, posem per cas. A s'Arenal, jo, això, no ho he sentit a dir mai. No vull esser massa optimista, perquè, com deia abans, contiu tenint la sensació que encara cal motivar l'alumnat, però la veritat és que, com a mínim, en general, l'alumnat comença a entendre que estudia la seva pròpia llengua i comença a estimar-la. ■

IAJES
INIAARTEL S.A.

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

EL DESENCÍS D'ARA

Mestre Tomeu

Realment res no és com era. Es fa patent avui una passa d'infelicitat individual i col·lectiva. La gent no va de més nafres. Hi ha un tancament de l'intimisme. Ningú no és transparent perquè molts han descobert que tot allò que digui podrà ésser utilitzat en contra seva.

Com fer públics els sentiments? Es detecta una tendència clara a l'egoisme, a la possessió, a la gelosia. El verb compartir sempre camina acompanyat del condicionar. La insatisfacció personal és claríssima i s'expressa en la utilització de purs formulismes de relació social. No hi ha contacte físic més enllà de la buròcrata estreta de mans o de les ingènues besades a les galtes fredes. Les salutacions fan perdre, fins i tot, el valor de les paraules. Un "com va?" és buit i fals. En realitat força la resposta immediata amb un "Va bé" o un, igualment hipòcrita, "Li feim anar". Es cert que la resposta sincera ens podria afectar. Per exemple, si la contesta fos: "Fantàstic, mai no m'havien anat tan bé les coses" ens acostaria a la depressió. Mirau, pensàrem, a mi no m'hi van tan bé les coses!. O, al contrari, si l'interrogat ens trabucàs el seu feix de problemes a sobre... també ens acostaria a la depressió. Pobre amic meu, a bon sant s'encomana!

La infelicitat es detecta bàsicament amb signes externs perquè, com he escrit, ningú no es vol fer transparent. Aleshores veim polseres "màgiques" que asseguruen l'èxit del qui la porta; o amulets penjats del coll en funcions d'antic escapulari; o "xinets i negrets de la bona sort" discretament amagats dins les butxaques o les carteretes. En definitiva una declaració personal de no estar bé amb un mateix. I així sorgeix l'interrogant: a qui contar les penes?

Quan no es pot determinar clarament i científicament el planteig del problema per trobar solucions, hom recorre a remeis dubtosament aplicables. Entre aquests s'ha fet ben popular

l'essoterisme, com a fórmula escàpola de la realitat mitjançant el somni i la il·lusió. Una ampla gamma, ben nodrida i variada, s'ofereix a l'abast de l'usuari: la taula Ouija amb la qual hom es pot posar en contacte amb éssers absents (no necessàriament difunts), les cartes del Tarot, la carta Astral, L'I Ching, els horòscops (Zodiacal, Xinès, Arab, Asteca...) són alguns d'aquests recursos.

Però aquelles persones, generalment més cultes, que no volen fugir tant de la realitat disposen també d'un elixir màgic per a poder, esperen, retrobar la pròpia pau i felicitat que precisen. És el

La incomunicació és un problema analitzat freqüentment al cinema.

recurs al psicòleg. En ell pretenen trobar, naturalment pagant, la solució fàcil que retorni al seu lloc cada una de les peces del seu desordenat puzzle personal. Tombades i relaxades inicien la contarella de les seves dèries i curolles. Descriuen subjectivament el procés de la seva angoixa i, encara que no ho reconeguin, esperen la recepta celestial a la qual aquells, professionals de la ment aliena, són tan poc donats... afortunadament.

I és que realment res no és com era. La generació anterior a la nostra ja disposava d'uns grans professionals de la psicologia: les putes i els capellans o viceversa. Efectivament, els mascles cercaven, utilitzant els serveis professionals de les dones-que-fumen-i-et-tracten-de-tu qualche cosa més que l'espasme del baix ventre que fa tremolar del cos i sospir de la paraula. En elles esperaven la comprensió a la seva problemàtica. Amb elles, i només amb elles, podien confiar la narració alliberadora. A elles podien posar a parir la seva dona. Els capellans, tot i ésser una altra cosa, també servien per aquesta funció d'escotadors professionals... i discrets. La confessió permetia als practicants, especialment a les femelles, l'explicació dels sentiments. Un sacerdot m'explicà una especialment patètica confessió: una dona desitjava la mort del seu marit. Era el seu únic pecat. Però ben aviat va ésser un pecat doble... el sacerdot, després d'escotar el procés d'aquell desig, aviat en va ésser part. Però, intel·ligent, va decidir no confessar-ho. Hauria provocat la mateixa reacció del nou confès... i un

altre... calia trencar urgentment la baula. Però no vull acabar fugint de la qüestió. El problema de la infelicitat no és un planteig abstracte. És un clam de súplica que demana només una cosa: comunicació. Serà mitjançant unes cartes, un psicòleg, un viatge suposadament alliberador...? Hauria d'ésser retrobant el sentit de l'amistat, de la confiança, del contacte físic... ■

GUAL PERMANENT

VERITATS NECESSÀRIES

Pere Font

Una veritat grossa i greixosa i amb unes bones popes pot donar menjar. Pot ser més necessària que el pa, sobretot quan no se'n té, de pa, quan es té rusca i panxa buida. Inflar una veritat no és com engreixar un porc o una truja. És força més fàcil. Inflar una veritat fins posar-li una V majúscula ben activa i vermella no suposa oferir-li pinsos especials, ni senallades de glans ni de faves. Una veritat s'infla amb fe i de fe, amb l'escalfament d'ànims dels seus creadors, conreadors i consumidors.

Quan un poble va esmirriat pel món, famèlic, espoliat, escaldat de poalades colonitzadores, humiliat fins a nivell profund d'hormones i galtejat de mala traça, aquest poble necessita el pa de la veritat. Necessita l'aliment d'una veritat-anestèsia, mentida piadosa autoimposada contra l'adversitat, antídot contra una vida de sotrac sense llum ni esperança. La veritat t'ajuda, llavors. T'ajuda a anar tirant, n'és la creu del teu cos coix en vall de llàgrimes i penes terrenals. La veritat és promesa i solució radical en àngels i arcàngels, en prats celestials amb músiques i confits i confitures. La veritat-anestèsia ajuda. Ajuda el qui té una fossa per destí. Una tomba.

Però també les veritats grosses i greixoses poden esdevenir pels pobles esguerrats així com mares defensores de criatures. Aquí està el seu perill i el seu miracle. La veritat esdevé sovint marassa corpulenta, protectora de criatures atropellades. Arma els pobles. Esdevé eina pragmàtica de cohesió política i social, destrall o garrot per reparar l'lenya a dretre i a sinistre. És recurs

Són tants els pobles xapats i enfonsats de pit, traumatitzats, que destrall i garrot se'ls fa urgència

per dinamitzar i mobilitzar ofegats i mutilats cap a la salvació alliberadora. És recurs per a elevar moral dels pobles-formiga-famèlica contra gegantisme de pobles panxa-vergonyants, és recurs de càstig contra botxins de prepotència.

Per això els bruixots i sacerdots de grans veritats sempre troben clientela. Són tants els pobles xapats i enfonsats de pit, traumatitzats, que destrall i garrot se'ls fa urgència. Que ningú no es sorprengui. Morets, groguets i embetumats de terceres esferes, o rostres pàl·lids lívids i asmàtics sense bitllet ni seient en cap tren de vida, esperen. L'oportunitat. L'oportunitat per a la guita, la potada despiadada al porcellí desvergonyit. La potada i la resposta. A l'Occident de les disbauxes.

Poc importarà llavors que les marasses veritats siguin errors o pures mentides. L'eficiència justificarà els seus temples. Contra certs bruixots i veritats armades no hi valen lletanies ni paraules. Contra certs bruixots, sobra tota literatura. ■

Relojería Española S.L.

FUNDADA EL 1885

Colon, 12
Tels. 72 15 63 - 72 43 44

PALMA

M. VILLANGÓMEZ LLOBET, XXI PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES. «EL MIRALL» VA ASSISTIR A L'ACTE DE LLIURAMENT DEL PREMI

La notícia que la concessió del XXIè Premi d'Honor de les Lletres Catalanes havia estat atorgat, enguany, a l'escriptor eivissenc M. Villangómez Llobet, es va difondre a partir del vespre del dilluns, dia 8 de maig. L'acte oficial de lliurament de tan alt i merescut guardó, ens emplaçà a les 19,30 (en realitat va començar una estona més tard) del dijous següent, dia 11, a la seu d'Òmnium Cultural -l'entitat que els atorga-, a la tradicional sala Fèlix Millet, una bellapeça del segle XVIII, del palau Dalmases, al carrer Montcada de Barcelona.

Josep Millàs, president d'Òmnium Cultural, fa lliurament del Premi a Maria Villangómez.

Acompanyaren el guardonat a la taula presidencial Oriol Pi de Cabanyes, director de la Institució de les Lletres Catalanes, Josep Millàs, president d'Òmnium Cultural, Isidor Marí, subdirector del Departament de Planificació Lingüística de la Generalitat, Maria Aurèlia Capmany, conseller de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Marià Serra, vice-president de l'Institut d'Estudis Eivissencs i Enric Mayans, batle d'Eivissa. Xavier Benguerel, guardonat l'any passat, va excusar la seva absència al·legant problemes de salut. Entre el públic que omplia la sala Fèlix Millet de gom a gom, poguérem reconèixer Ramon Aramon (que fou premiat en 1983), Jaume Vidal Alcover, Jordi Sarsanedas i Alex Susanna (que ha editat dos títols de Villangómez), entre d'altres personalitats de les lletres i la cultura catalanes. Alguns familiars (Aleixandre Villangómez Llobet, germà del poeta, i algunes nebodes) i amics eivissencs de l'autor pitius residents a Barcelona com Antoni Marí, Emili Benavides, Jaume Juan Castelló i Pere Planells, o desplaçats des d'Eivissa com Antoni Munné, Felip Cirer, Josep Marí i Francesc Vilàs assistiren a l'emotiu acte d'homenetar Villangómez, un dels nostres cimerols literaris vius.

Va iniciar l'acte de lliurament del premi el Sr. Millàs, el qual assenyalaria que aquest XXI premi "és una fita prou important" i que els jurats "han sabut triar els noms que eren el cor del poble"; recordaria que "els criteris de l'entitat s'han mantingut inalterables", tot acabant dient que "és precisament aquesta actitud cívica i de servei que han fet mereixedor al Sr. Villangómez del Premi".

A continuació, Marià Serra, en representació de l'Institut d'Estudis Eivissencs, va dir que el premi concedit a Villangómez "era una immensa alegria que sentia Eivissa i en particular L'I.E.E.", que "se sent també guardonat". El Sr. Serra llegiria un comunicat de la Comissió Executiva de l'entitat cultural eivissenca, on es ressaltarien els valors humans i de servei que distingeixen la personalitat de l'homenajat.

Isidor Marí féu, en el seu torn, una anàlisi de la trajectòria literària de Villangómez, des d'aquell poema "Començament de tardor" que Mn. Isidor Macabich, tot precedint-lo d'un comen-

tari elogiós, va fer publicar al "Diario de Ibiza" en un ja llunyà 1933, fins als darrers llibres editats. Isidor Marí, bon coneixedor de l'obra de Villangómez, resumiria la feina exemplar del poeta eivissenc amb aquests dos versos que tantes vegades es prenen com a senyera:

"Voler l'impossible ens cal,
i no que mori el desig."

Per la seva banda, Miquel Tarradell, secretari del Jurat, i ell mateix distingit amb el premi l'any 1977, va llegir el Veredict del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1989, del qual podem recordar-ne una part:

"D'acord amb les bases, el Premi, dotat amb un milió de pessetes, ha d'ésser atorgat a una persona que per la seva obra, literària o científica, escrita

en llengua catalana, i per la importància i exemplaritat de la seva tasca intel·lectual, hagi contribuït de manera notable i continuada a la vida cultural dels Països Catalans.

"El Jurat ha cregut, després de deliberar, que aquestes condicions concorden en la persona i en l'obra de M. Villangómez Llobet i, per tant, acorda de concedir-li el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes de 1989."

Després de la intervenció del Sr. Tarradell, el president d'Omnium Cultural va lliurar el Premi a M. Villangómez, el qual, a continuació va llegir unes paraules d'agraïment per un premi que considerava la més alta distinció que se li podia concedir. Ben emocionat, l'escriptor eivissenc va recordar amistats literàries de Mallorca i Catalunya i va llegir dos poemes de la seva abundosa obra, un dels quals, "Indret de Catalunya" fa referència a Cantonigròs, on, per Sonets de Balansat, va obtenir en 1955 el Premi Cantonigròs per a un llibre de poesia inèdit.

Finalment clouria l'acte el Sr. Oriol Pi de Cabanyes, que va referir-se al

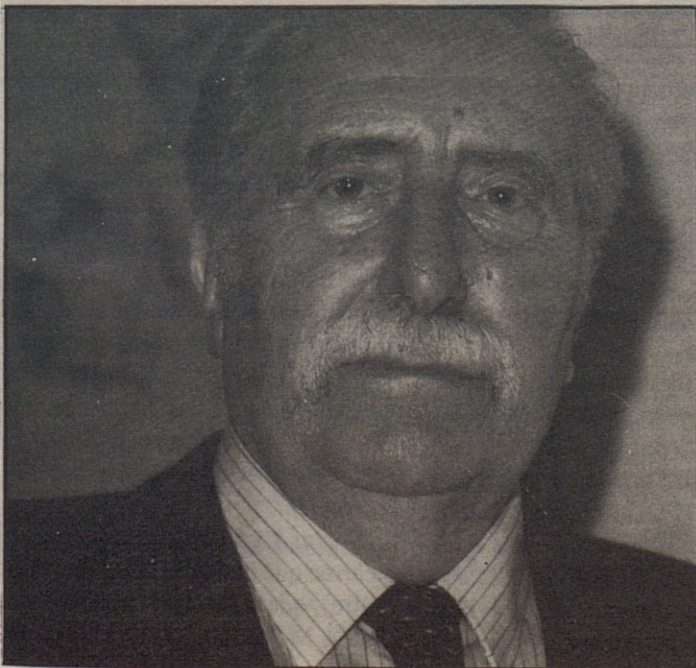
"mestratge i tenaç treball" de l'escriptor eivissenc. A propòsit del Premi digué que "un poble que honora els seus homes s'honora ell mateix". Oriol Pi de Cabanyes va recordar als assistents que avui per avui els escriptors catalans

comptaven, per primera vegada en la història, d'ajuts econòmics i d'oportunitats que no s'havien imaginat autors del passat. ■

Importants figures de les lletres catalanes d'Eivissa: Josep Mari, Marià Villangómez i Jean Serra.

UN PREMI D'HONOR INDISCUTIBLE

La recent concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, creat per òmnium Cultural, a l'escriptor M. Villangómez Llobet és un esdeveniment que la redacció d'EL MIRALL ha celebrat, perquè és justa i oportuna. Els redactors coneixem i apreciam els mèrits que reuneixen la figura i l'obra del poeta. Així hem procurat manifestar-ho quan les circumstàncies ho han volgut. Per això, avui ens enorgullem, amb més motiu si cal, de la publicació en aquest número d'un article sobre una versió de Villangómez del *Somni d'una nit de sant Joan*, redactat abans de la concessió del premi. Creiem que l'article en qüestió corrobora les afirmacions anteriors i, també, la nostra voluntat de difondre l'obra del poeta en la mesura de les nostres possibilitats. Respectat pels seus mestres, reconegut per la seva generació i revalorat pels joves, la redacció d'EL MIRALL vol fer arribar l'enhorabona, molt afectuosa, al ben-volgut M. Villangómez per l'obtenció d'aquest alt premi. ■

LITERATURA

DEL TEATRE A EIVISSA

ARISTOFANES I SHAKESPEARE

UNA NOVA EDITORIAL EIVISSENCA

Jean Serra

El teatre ha estat, entre nosaltres, una mena de "Ventafocs", perquè, tot i no ésser absent -com no ho podia ésser- de la nostra vida il·lenca, les representacions en la nostra llengua no són abundoses; sortosament, en els últims anys han sorgit grups de qualitat, amb preocupació creixent vers un teatre eivissenc, preocupació ben meritòria quan manca una tradició que la fonamenti, encara que "això no vol dir que a Eivissa i Formentera no hi hagi hagut des de molt antic alguna activitat teatral, tant en els nivells cultes com entre el poble senzill" (1).

Podem restrejar-ne a les festes profanes i a les celebracions litúrgiques, però el teatre d'autor no apareix fins a Mn. Isidor Macabich (1883-1973), que escriu i estrena en 1909 el quadret escènic *Cap a escola!* (2); també Mn. Bartomeu Ribas i Ferrer (1882-1971) va fomentar l'afecció al teatre entre el jovent de Sant Antoni de Portmany (3), principalment en castellà. El castellà predominaria en les representacions de les companyies forasteres que, abans de la Guerra Civil espanyola, sovintejaren els escenaris de la nostra ciutat; després de 1939 és prou coneguda la repressió a què fou sotmesa, altra vegada, la llengua catalana... Potser l'adaptació teatral que Josep Marí va fer de la rondalla *Es Fameliar*, que Joan Castelló Guasch tan destrement havia recollit a *Rondaies d'Eivissa* (4), i que el Grup Experimental de Teatre de l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa va estrenar en 1968, sigui la primera fita, entre nosaltres i en època recentíssima, per a un teatre propi.

M. Villangómez Llobet que per força va formar-se dins aquesta manca de tradició a què ja hem al·ludit, llegeix durant la seva adolescència força teatre castellà clàssic, en els llibres de la biblioteca paterna; segurament assistiria a algunes representacions de les companyies forasteres mencionades i coneixeria les paròdies populars (teatre profà, al capdavant), dels anys de la IIa. República, quan, en època de carnaval, el poble faceciós desfilaria pels carrers

Marià Villangómez Llobet

ciutadans representant la versió eivissenca de "L'enterro de la sardina"... Però és, sens subte, durant les seves estades d'estudiant de Dret a Barcelona entre 1928 i 1933, quan pot nodrir-se de debò i en "viu" de l'espectacle teatral, on creix la seva afecció per "aquesta paraula en acció i controvèrsia que és el teatre". (5)

Tanmateix, Villangómez, que escriu teatre des de 1949 paral·lelament a la seva labor de poeta cabdal, no s'atraveix a donar-nos-en a conèixer algunes mostres -i encara signades amb el pseudònim de Marc Arabí- fins a la publicació en 1972 del seu *Curs d'iniciació a la llengua*. Ben aviat, però, el Grup Experimental de Teatre de l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa, tostemps dirigit per Don Pedro Cañes-

tro, li encomenà la versió eivissenca d'una obra clàssica: *S'assemblea de ses dones* (6), d'Aristòfanes "que, desenganyat de tot, de tornada de tot, escèptic integral, profundament reaccionari, que, no creient ni en els déus ni en els homes, es reia -i feia riure a rialla plena- del món i de la bolla, és molt enfora del poeta d'ara, segur de la fe en la terra, pròdig de serveis a aquesta terra, amador subtil de les glòries i de les misèries de l'esperit humà." (7). *S'assemblea de ses dones* es va estrenar a la ciutat d'Eivissa el dia 26 de desembre de 1976. Dos anys després, en 1978, Edicions Itaca, editorial eivissenca engegada pel laboratori Enric Ribas Marí, editava l'obreta, amb pròleg de J.M. Llompart i dibuixos d'Antoni Cardona.

A la segona edició (1978) del *Curs d'iniciació a la llengua*, Villangómez ja signava les mostres del seu teatre amb el nom propi. I finalment, en 1983, es decideix a publicar dues obres seves: *Es més alt embruixament / Se suspèn la funció*, que acull l'Institut d'Estudis Eivissencs, amb un pròleg de l'autor; en vers i en eivissenc la primera, però en prosa i en català literari la segona. En 1985 el Grup de Teatre de Sant Agustí d'Es Vedrà, va estrenar *Es més alt embruixament*.

Somni d'una nit de Sant Joan és un encàrrec que el GAT (Grup Amateur de Teatre), que dirigeix Merche Chapí, va fer-li a M. Millangómez Llobet ara fa poc més de deu anys. Efectivament, l'adaptació "eivissenca de A MID-

SUMMER-NIGHT'S DREAM va ser estrenada pel GAT d'Eivissa, el 1979, al Polvorí, l'edifici del baluard de Santa Llúcia", com comença explicant l'adaptador al "Pròleg" de l'edició actual, que ho és d'una revisió notable de l'anterior, ara també de cara a noves representacions que el GAT prepara per enguany. Tenim, doncs, un llibret, deliciosament il·lustrat per l'excel·lent ceramista eivissenc Toniet Ribas, amb què inicia la seva aventura una nova editorial d'Eivissa, "Edicions Can Sifre" que, encara que no es diu en cap lloc del llibre en qüestió, dirigeix Antoni Cardona i Bonet, prosista que ja ens ha donat mostres entranyables de la seva inquietud. Tenim, també, una altra representació en la nostra llengua, per un grup ben dirigit. Tot plegat motiu de goig, i és una altra passa endavant a favor d'aquesta "Ventafocs", que té en M. Villangómez Llobet un autor vocacional, el qual confessa, modestament, escriure teatre "més aviat com a distracció, però no sense posar esment en els personatges, en el llenguatge i en l'organització del conjunt". (8)

Shakespeare sens dubte s'obre camí gojós en l'adaptació de Villangómez, plena de gràcia, en aquesta llengua eivissenca que sap fer-nos avinent rica, sucosa, entranyable...

Eivissa, abril 1989

NOTES:

- 1.-La nostra pròpia veu (*Literatura de les Pitiüses*). Isidor Mari/Jean Serra. Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa, 1984.
- 2.-Veure l'obra anterior, pag. 81.
- 3.-Marià Torres: "Mn. Bartomeu Ribas i Ferrer. L'activitat teatral a Sant Antoni de Portmany entre 1930-50", publicat al *Quadern Literari-Cultural*, núm. 3, Eivissa, 1980.
- 4.-*Rondaies d'Eivissa*. Joan Castelló Guasch, Editorial Moll, Palma de Mallorca, 1955.
- 5.-M. Villangómez Llobet al "Pròleg" a la seva adaptació i versió de la comèdia de William Shakespeare A MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM, ara SOMNI D'UNA NIT DE SANT JOAN, Edicions Can Sifre, Eivissa, 1989
- 6.-*S'assemblea de ses dones*, d'Aristòfanes. Versió eivissenca de M. Villangómez Llobet. Edicions Itaca, Eivissa, 1978.
- 7.-J.M. Llopart, al "Pròleg" a *S'assemblea de ses dones*.
- 8.-M. Villangómez Llobet, al "Pròleg" a *Es més alt embriuxament/Se suspèn la funció*. Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa, 1983.

WILLIAM SHAKESPEARE

SOMNI D'UNA NIT DE SANT JOAN

ADAPTACIÓ I VERSIÓ DE
M. VILLANGÓMEZ LLOBET

Sant Jordi de ses Salines - EIVISSA

Edicions Can Sifre • C/ Riu Miño, 10 • 07817 Sant Jordi de ses Salines • Eivissa • Telèfon 30 40 90

SEGON PREMI DE POESIA ESCALBRUIX 1989

La revista literària Escalbruix convoca el seu Segon Premi amb les següents

BASES

- 1.-Podrà participar tot aquell poeta que ho desitgi, mentres no superi els vint-i-cinc anys.
- 2.-Els originals han d'esser presentats en llengua catalana.
- 3.-Han de concursar quatre poemes per autor, i cada un no pot superar els trenta versos.
- 4.-Els poemes han d'esser mecanografiats a doble espai en quartilla holandesa, i sotasignats amb pseudònim. A un sobre tancat a part, amb el lema ha de figurar el nom, cognoms, adreça i telèfon de l'autor.
- 5.-El premi consistirà en 25.000 pessetes en metàl·lic, i la publicació dels quatre poemes a la revista Escalbruix.
- 6.-El plaç màxim de presentació dels originals és el 30 d'octubre. Seran enviats a l'apartat de Correus 1924, o bé a la Llibreria Jovellanos.
- 7.-El jurat estarà compost per dos membres de la revista i dos escriptors reconeguts dintre del món literari.
- 8.-Els originals presentats no seran tornats, i la revista es reserva el dret de publicar-los si així ho estima convenient.
- 9.-El simple fet de presentar-se al premi, presuposa l'acceptació d'aquestes bases.

Escalbruix
Revista Literària
CIUTAT DE MALLORCA

DOS PERSONATGES PARAL·LELS

DIÀLEG DE RAMON I MEHMET A LA CERCA DEL GRAN MESTRE

Ramon Cavaller

Anatòlia, Asia Menor, Turquia...

Carretera que va d'Antalya, ciutat costera, a Konya amb k, ciutat de l'estepa, de l'altiplà, ciutat que un dia fou far del sufisme, això és, de l'ascetisme místic de l'Islam.

A ran del llac Egridir -penyals tapats de verdor que es precipiten dins aigües netes i profundes, pastures i boscos a la plana, enquadrada pel Toro, Taurus (en àrab el lloc més alt), serralada magestuosa coberta de neu- es veu un cotxe.

Dins el cotxe, camí de Konya, hi van en Ramon, català, i en Mehmet, turc. Volen visitar la tomba del poeta místic Celaleddin Rumi (1207-1272) que està enterrat a la tekke de Mevlana que vol dir el convent del Gran Mestre, de Nostre Senyor.

En Mehmet mena el cotxe.

Mehmet.- Ens aturem? Allà hi ha cinc arbres.

Ramon.- No farem nosa a aquella jove que abeurà el seu cavall a la font que els rega?

Mehmet.- No ho crec, vine i seiem que el paisatge és magnífic.

S'asseuen i enceten la conversa.

Ramon.- Conta'm una mica sobre Mevlana.

Mehmet.- Començaré per dir-te que Konya, en el segle XIII, era la capital dels turcs seljúcides i gaudia d'un clima de tolerància.

Amb els musulmans conviuen en pau comunitats de cristians, jueus, grecs i armenis.

Ramon.- Sí, jo sé que es deia Iconum i fou visitada tres vegades per Sant Pau.

Mehmet.- Es veu que era un lloc de tradició liberal i per això no és estrany

que Mevlana i el seu pare s'hi quedessin després d'haver anat del lloc de naixença de Mevlana, Balkh (actual Afganistan) a la Meca el 1219 i d'haver errat per Pèrsia i Àrabia. Celaleddin tenia vint-i-dos anys quan va arribar a Konya i hi va viure fins a la seva mort el 17 de desembre de 1273.

És allà on la seva filosofia va engendrar el moviment o secta Mevlevi, la coneguda en el món occidental per "els dervixos giravoltadors". Els ideals de puresa espiritual, amor i enteniment, la dimensió estètica de la fe, la llibertat intel·lectual i l'universalisme trobà ter-

ra fèrtil i van arrelar i es van escampar des del cor d'Anatòlia.

Ramon.- Una figura paral·lela és el nostre Ramon Llull, nat a Mallorca el 1232. Després de trenta anys de vida dissipada a la cort del rei de Mallorca, se li apareix Jesucrist i canvia de vida, deixa la seva família i els seus béns i inicia una pelegrinació a Roma i a Terra Santa. Retorna a Mallorca i es dedica durant nou anys a l'estudi del llatí i de l'àrab, de la filosofia antiga i les teologies de diverses religions. Però, segueix contant-me sobre Mevlana que ara som a Anatòlia.

Mehmet.- Un fet capital de la vida de Mevlana va ser la seva amistat amb l'esponerós dervix Sems (pronunciat Xems) que l'orienta per la via dels sufis. Es parla de l'encontre dels dos personatges com una convergència de dos mars.

Mevlana, a través de Sems va descobrir l'essència de l'amor, tenia 37 anys i ja era un erudit, llegia en persa, àrab, turc, grec i hebreu, però ara la passió dominava el seu seny. El seny li apareixia ple de fronteres, estret, claustrofòbic i en canvi en l'amor es va embarcar en un període constant d'èxtasi i d'excitació que resultaren en una creació poètica abrindada i en la immersió en la música i la dansa -en la sema- la dansa on giravoltant s'arriba a un estat d'èxtasi i a formar part del ritme còsmic.

Ramon.- Els podem veure els derxixes giravoltadors a Konya?

Mehmet.- No, per desgràcia, actualment només es fa la dansa els dies de la celebració de la mort de Mevlana, du-

rant el mes de desembre.

Ramon.- Quina llàstima! Continua la història.

Mehmet.- Sems posà a prova Mevlana, de vegades de forma cruel però Mevlana en sortia obedient, generós, més madur i il·luminat. Un dia Sems va prohibir Mevlana de llegir llibres, els de son pare inclosos, un altre va tirar tots els llibres de Mevlana a l'aigua sense que aquest reaccionés.

Després de quinze mesos de dependència i amistat amb el seu guia moral i místic (Sems significa sol), aquest desaparagué i Mevlana desesperat es dedicà a escriure versos. Per a Mevlana Sems era Déu encarnat.

L'abandó de Sems corresponia a l'abandó que Déu exposa a la humanitat, un abandó que no és real.

Ramon.- És com jo que l'altre dia no et trobava en el hammam i em vaig esglaiar perdut en aquella bòveda fosca plena de fum i de cossos mig nus.

Mehmet.- Però jo vaig tornar i no va passar res. Així com tu em cercaves per les diverses estances, va anar Mevlana a la recerca del seu mestre a Tabriz, a Damasc, on deien que l'havien vist. Finalment, el fill de Mevlana, Sultan Veled, va viatjar a Damasc i va retornar amb Sems.

Ramon.- Quina joia per a Mevlana!

Mehmet.- Sí, havia trobat simbòlicament Déu altra vegada, i no cantava als quatre vents. Uns mesos després de l'encontre Sems va desaparèixer altra vegada.

Ramon.- Què dius ara?

Mehmet.- Aquesta vegada no va tornar, diuen que va ser assassinat pels

deixebles de Mevlana, gelosos de l'amor del mestre. Mevlana es demanava "Com pot morir el sol?" "Jo era la neu, als teus raigs em vaig fondre", deia.

Ramon.- En la vida del místic mallorquí també hi trobem un episodi, tal vegada no tan rellevant però també amb un acabament abrupte: Tornat, pobre i humil, d'un pelegrinatge a Sant Jaume de Galícia, es lliurà a l'estudi del llatí i comprà un esclau sarraí que li ensenyà l'àrab, aquest era sens dubte un home culte i introduí Ramon en els coneixements dels filòsofs i homes de ciència àrabs, un dia però el moro renegà del nom de Jesucrist i Ramon Llull reaccionà pegant-li, tot indignat que estava. El moro, poc després va escometre el seu amo i alumne amb un coltell i el ferí al ventre. Fou empresonat i a la presó, abans del judici es va penjar.

Mehmet.- Es va suïcidar?

Ramon.- Sí, i així Ramon Llull recobrà la pau d'esperit. Ens han pervingut 243 obres seves. Emprà el català, l'àrab i el llatí i el provençal en les obres rimades.

Mehmet.- Mevlana va escriure en persa el gran "Mesnevi", 26.000 versos. A més, les seves odes i quartetes estan recollides en el llibre dit "Divan". Diuen que componia els versos giravoltant la "sema" i dictant mentre un deixeble els escrivia.

La seva doctrina manté que l'home no és tan sols la creació de déu sinó el seu reflex. En el món només hi ha Unitat, l'individu il·luminat la persona que estima, és part de Déu. Mevlana no es fia de les religions terrenals i així ho expressa:

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Pge. Part. Papa Joan XXIII, núm. 5-E
Germanis Centre
07002 Palma (Mallorca) Tel. 71 33 50

YBLOS

**llibreria universitària
galeria d'art**

**avda. argentina, 16
tel. 23 80 82
07011 palma de mallorca**

"He errat a la ventura per terres de Cristiandat cercant per tot arreu, però a la Creu, Ell no hi era.

Vaig entrar als temples on els indis adoren ídols i els màgics canten oracions al foc, no vaig trobar traça d'Ell.

Qualcant a tota, vaig guaitar arreu a la Kaaba, però Ell no era en aquell santuari per a joves i vells.

Llavors vaig fitar la mirada dins el meu cor i el vaig veure...

Ell era allà i no a cap altre lloc."

Ramon.- Magnífic. És curiós l'actitud semblant de Llull. Escolta:

"Vine, vine, no trobaràs mai un amic com jo.

On hi ha un amat com jo en tot aquest món?

Vine, no perdís el temps corrent amunt i avall.

Tu ets com una vall eixuta, jo sóc la pluja.

Tu ets la ciutat que dorm en un lloc desolat, jo sóc l'arquitecte.

Vine!

Ramon.- I aquesta de Llull?:

"Deïa l'amic: -Si vosaltres amadors, volets foc, venits a mon cor e encenets

"Molts hòmens veig, Sènyer, qui són pintors de paraules e d'eximplis e qui fan bells parlegs e bells sermons e belles comparacions, e sots moltes de belles paraules veig moltes de falsetats e moltes de falses entencions e molts de decebiments"

Mehmet.- Escolta aquesta altra:

"Els ulls de l'amor són grandiosos, ni nit ni dia els poden contenir.

Els ulls del meu amor han cobert tots els ulls deixant-los sense vista."

Ramon.- Sembla una ressonància de: "Les carreres per les quals l'Amic encerca son Amat són llongues, perilloses, poblades de consideracions, de sospirs e de plors, e enluminades d'amors"

Mehmet.- Escolta la paraula generosa de Mevlana:

vos tres llànties, e si volets aigua, venits als meus ulls, qui decorren de llàgremes, e si volets pensaments d'amor, venits-los pendre a mes cogitacions"

Mehmet.- Quins folls, Mevlana i Llull!

Ramon.- Sí, folls d'amor

El sol es pon darrere les muntanyes i en Ramon i en Mehmet segueixen raonant engrescats en la conversa. Ja és quasi de nit i s'abracen. La donzella mora agafa el seu palafre i retorna a l'estable. Somriu. ■

Estocolm, març 1989

(Dibuixos de l'autor)

NOCES

Antoni Marimon

Un dels millors costums de la nostra societat tecnocràtica i turística, pel que fa al ritus del matrimoni, és això de les anomenades llistes de noces. Fenomen pel qual els novius atorguen l'exclusiva dels seus (futurs) obsequis a una determinada firma comercial, on hauran de pelegrinar religiosament, amics, parents, enemics, veïnats i altres convidats, per completar-lis l'aixovar. Però la cosa encara és més romàntica quan la llista es fa "pel banc". Llavors, què hem de dir de la satisfacció d'anar a una acollidora sucursal bancària, a ingressar una cosa tan original i tan personal com són els doblers?. I l'emoció del sempre simpàtic i amable empleat bancari, que rera la finestreta, cospa tot d'una el nostre noble i tendre gest?. Amb aquesta transacció s'aconsegueix la sublimació més absoluta de les relacions humanes, la comunicació més eficaç (de plagueta a plagueta). I a més amb la màxima higiene. Ens imaginam el plaer, gairebé sexual, del novius, en rebre aquesta exquisita mostra de la literatura contemporània, que són els rebuts bancaris, on s'expressa l'increment dels seus recursos espirituals i afectius. I encara n'hi ha que diuen, que s'han perdut l'educació i els bons costums! ■

QUATRE POEMES DE GÉRARD DE NERVAL

(Traduïts per Jaume Galmés i Riera)

Més llegenda que home i més lloat que llegit, és el tracte que ha rebut fins als nostres dies la figura de Gérard Labrunie (Perís, 1808-1855). Redescobert pels surrealistes (en especial l'obra *Aurélie*, per les seves connexions amb el món oníric), alguns encara el consideraven el "foll deliciós", aquest home que escriví *Petits châteaux de Bohème* i *Les Filles du Feu*, que traduí el Faust ("Ja no puc llegir el *Faust* en alemany, però en aquesta traducció francesa tot em sembla més nou, fresc i enginyós", Goethe a Eckermann, 1830) i que, al tombant de la seva vida, a la que posaria fi ell mateix, estudiava enfebrat els cultes esotèrics de l'antiguitat. Baudelaire deixà escrit que Nerval fou "un escriptor d'una honestat admirable, d'una gran intel·ligència, i que fou *lucid* sempre."

Els poemes que ara us presentam són d'*avant la folie*, encara que el primer, *Fantasia*, segons Carlos Edmundo de Ory, té una primera estrofa aligera i cantarina que presagia castàlies feèriques; els altres tres, com aquest, pertanyen a la sèrie de les Odelettes, (inèdites en català), escrites entre 1832 i 1835.

FANTASIA

Conec un aire per al qual donaria
Sencers en Weber, en Mozart i en Rossini,
Un aire vell, fúnebre i llangorós,
Que per mi sol té encants inconeguts!

Cada vegada que l'acab de sentir,
De dos-cents anys se'm rejoveneix l'ànima...
Fins Lluís tretze; i al meu davant s'estén
Un turó verd, que el ponent torna groc,

També un castell fet de maons i pedra,
Amb els vitralls tenyits de tons vermells,
Cenyit de parcs, grans, amb un rierol
Banyant-li els peus, que corre entre les flors;

També una dama, a la seva finestra,
Rossa, d'ulls negres, dins un vestit antic,
Que, tal vegada en una altra existència,
He vista ja... i de qui me'n record!

ABRIL

Ara el bon temps, -la polseguera,
Un cel d'atzur i d'esplendor,
Els murs roents, els llargs capvespres;-
I res de verd: -a penes encara
Un reflex vermellenc decora
Els grans arbres de branques negres!

Tanta calma em pesa i enutja.
-Només és després de la pluja
Que ha de sorgir, en una escena,
La primavera verda i rosa,
Just la nimfa fresca desclosa,
Que, amb un somriure, surt de l'aigua.

FANTASIE

*Il est un air pour qui je donnerais
Tout Rossini, tout Mozart et tout Weber,
Un air très vieux, languissant et funèbre,
Qui pour moi seul a des charmes secrets!*

*Or, chaque fois que je viens à l'entendre,
De deux cents ans mon âme rajeunit...
C'est sous Louis treize; et je crois voir s'étendre
Un coteau vert, que le couchant jaunit,*

*Puis un château de brique à coins de pierre,
Aux vitraux teints de rougeâtres couleurs,
Ceint de grands parcs, avec une rivière
Baignant ses pieds, qui coule entre des fleurs;*

*Puis une dame, à sa haute fenêtre,
Blonde aux yeux noirs, en ses habits anciens,
Que, dans une autre existence peut-être,
J'ai déjà vue... et dont je me souviens!*

AVRIL

*Déjà les beaux jours, -la poussière,
Un ciel d'azur et de lumière,
Les murs enflammés, les longs soirs;-
Et rien de vert: -à peine encore
Un reflet rougeâtre decore
Les grands arbres aux rameaux noirs!*

*Ce beau temps me pèse et m'ennuie.
-Ce n'est qu'après des jours de pluie
Que doit surgir, en un tableau,
Le printemps verdissant et rose,
Comme une nymphe fraîche éclore,
Qui, souriante, sort de l'eau.*

LES CICALISES

On són nostres amades?
Les varen enterrar:
Són més afortunades
Jaient en bell fossar!

Vora els àngels s'estan
Al fons del cel blavós,
Alhora van cantant
De Maria llaors!

Oh blanca enamorada!
Oh donzella florida!
Amant abandonada,
Pel dolor consumida!

L'eternitat sencera
Us va somriure ahir...
Apagats llums de cera,
Al cel tornau lluir!

EN UN PASSEIG DE LUXEMBURG

Veia passar la joveneta
Viva i presta com un ocell:
A la mà duia una floreta,
A la boca un cantar novell.

Era potser l'única al món
De qui el cor al meu respondria,
Que venint dins ma nit profunda
D'un sol esguard l'aclariria!

Mes no, -ma joventut finia...
Adéu, dolç raig que em vas lluir,-
Perfum, joveneta, harmonia...
La joia passava, -fugí!

LES CYDALISES

Où sont nos amoureuses?
Elles sont au tombeau:
Elles sont plus heureuses,
Dans un séjour plus beau!

Elles sont près des anges,
Dans le fond du ciel bleu,
Et chantent les louanges
De la mère de Dieu!

O blanche fiancée!
O jeune vierge en fleur!
Amante délaissée,
Que flétrit la douleur!

L'éternité profonde
Souriait dans vos yeux...
Flambeaux éteints du monde,
Rallumez-vous aux cieux!

UNE ALLÉE DU LUXEMBOURG

Elle a passé, la jeune fille
Vive et preste comme un oiseau:
A la main une fleur qu'il brille,
A la bouche un refrain nouveau.

C'est peut-être la seule au monde
Dont le coeur au mien répondrait,
Qui venant dans ma nuit profonde
D'un seul regard l'éclaircirait!

Mais non, -ma jeunesse est finie...
Adieu, doux rayon qui m'as lui,-
Parfum, jeune fille, harmonie...
Le bonheur passait, -il a fui!

NERVAL EN CATALÀ

Sílvia, versió de Feliu Elias, dins els Quaderns Literaris que dirigia Josep Janés i Olivé, 1934.

Les quimeres i altres poemes, versió d'Aldred Sargatal (ed. bilingüe), Llibres del Mall, Barcelona, 1976.

Aurèlia, a cura d'Alfred Sargatal, sèrie "Nova Narrativa" d'Edicions Robrenyo, Mataró, 1979 (reeditat el 1985, amb un pròleg de Joan Peruchó, a Columna).

La mà encantada, trad. i presentació d'Alfred Sargatal, "Blanco", Laertes, 1984

5 poemes dins *Poesia Francesa* (MOLU, 1985): 4 traduïts per Marià Villangómez i 1 per Joan Peña.

Aurèlia, a cura de Francesc Collado, sèrie "Nerea", Amós Belinchón, 1987.

Emília i *La mà encantada*. Col·lecció "Lectures Moby Dick", núm. 12. Ed. Juan Granica.

ART

LES ALES DEL VERS

(A propòsit d'una exposició de Dolores Sampol)

Arnau Pons

Durant el mes de maig, al Casal Balaguer s'han exhibit les pintures de Dolores Sampol. Aquesta pintora, que durant dotze anys s'ha dedicat amb cura a la restauració de les velles peces del nostre gòtic, reprèn de bell nou i amb força espigada el faïment creador per guiar-nos amb els seus llenços a un univers pregonament daurant i intimista. Les seves obres, d'una temàtica sadolla de poesia, s'esventren amb una pinzellada solta i resolta, i que palesa un acurat domini pel traç i per l'encaix d'imatges feridorament belles. De vegades, aquests amples traços deixen al descobert menuts fragments de la tela, com flames que deixen alenar l'espai atorgat a l'obra. Així, Dolores ens demostra que no cal farcir ni abassegar la tela amb l'oli, per tal de fruir la viva i figurativa existència de ses pintures.

La poesia és un fet vivaç i contundent a tota l'exposició; les veus ingràvides, gairebé ocre, de J.E. Cirlot, d'Angel Terron i de Blai Bonet s'esbandeixen i voleien dins un aire incendiari, atapeït d'esquixos de pintura lluminosa i saturat d'incandes-cien-cies. Amb tot això, si més no, s'envaeix el drap insomne, noctàmbul. Alhora, unes ales pesades, estàtiques, blaibonetianes, són instal·lades per la mà de la

Dolores Sampol

pintora davant celatges de vena, sobre caluroses superfícies de pols daurada, vora blanques i feminals copinyes, o bé al costat de caps de cartró obertes, usades, i que tot consum ens porta. Per tot això, les ales del vers són aquí, més que enlloc, participants del bescanvi mutu i de la guarnidora coexistència de pintura i poesia. De la mateixa manera, els collars desfets, les espirals d'enlairades pedres, els estels caragolats i de llum saura, ens evoquen i aboquen a unes deus de literaturitzant i sonor regalimeig.

Així mateix, cal parlar de la facilitat amb què Dolores resol la disposició de les ombres, cosa, d'altra banda, del tot imprescindible en una fidel figuració com la seva. Cada objecte estatja de forma escaient la foscor que, com part constitutiva d'un cos dins un espai amb llum, retalla i imprimeix la seva aparença. Al mateix temps, el domini que ens demostra de la perspectiva i de la fondària, i que es palesa als paisatges, on els llunyedars d'unes marines plenes de copinyes de gasteròpodes s'endevinen amb la certesa d'uns horitzons es-

FE coibsa

COMERCIAL I INSTAL·LADORA BALEAR, S.A.

Eusebi Estada, 70
Tèls: 29 39 08 - 29 39 15

07004 - Palma

Revista independent de documentació política

debat
NACIONALISTA

Subscribiu-vos-hi:

Gran Via de les Corts Catalanes, 570, Tel. 254 97 02 - 08011 Barcelona

Tècnica mixta sobre tela.

bossats amb traç blau, talment intuïts i tanmateix verídics. Igualment, la fondària agafa cos quan els ponts multiplicats que apareixen al fons del terrós sementer són contraposats amb la negritud convulsiva de les amples pinzellades de primer terme. Aquests paisatges i aquestes marines, ideats o existents, són les expressions de la natura dins el cap de l'artista, o tal volta les expressions de l'artista mitjançant la natura, una natura un tant solitària per la carència de figures, constituïda a

partir de paisatges urbans, dessolats, plens de rampoines ràpidament esbossades, de matolls i d'herbes, de llanguids fassers.

Sense abusar de la matèria, l'oli s'escampa subtilment damunt la tela, amb una factura espontània, ampla, decidida, desproveïda d'excessos texturals tan repetits dins tantes d'obres d'avui en dia. Inclusivament, l'esquitxotada i els segotims de pintura s'intueixen com un gest rabiüt, agosarat, que trenca aquest pregon equilibri

amb què s'acubillen les imatges, les quals, d'aquesta manera, esdevenen realment plàstiques i tendenciosament sotmeses a una impulsiva casualitat.

Dolores també fa ús d'elements del collage, com són els retalls de partitures i de mapes mundi. Són ingredients adients, que col·loca sovint al preu de les obres, com soterrats, o bé de forma estratègica, per tal de jugar amb l'espai objectual i configurar-ne una nova i evocadora dimensió: la música i la cartografia com a àmbits estètics, des d'on la pintora en poua un sentit prou pictòric com per arrapar-lo a la tela.

D'altra banda, el senyoriu amb què Dolores retrata les fesomies ens evidencia que la seva mà, amb el gust esquisit dels que saben compondre les coses damunt del llenç, és la d'una artista feta per escodrinyar la natura humana i realçar-ne, amb els blancs fatus del pinzell, un caire d'estatuària estètica.

A l'exposició també s'hi mostra gran part de la producció sobre paper de la pintora. Dibuixos estranyament dissecionats, com si s'analitassin amb bisturí, de cargoles, copinyes, peixos, arcades, fassers, columnes, objectes diversos tractats amb la finor del plomí; formes i objectes que són material d'estudi de l'artista. En aquests dibuixos, Dolores juga sovint amb el grafisme del llenguatge, cosa que sol també repetir-se a les teles, grafismes expressament intel·ligibles que s'acoblen a la imatge com a elements d'estètica i àdhuc de discussió.

Amb tot, una exposició per fruir de la cadenciositat del color i del traç, amb un rerafons curull d'intimitat i poesia.

QUARS
llibres tècnics

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

Embat
llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

COLOM: LA FIGURA MÉS POLÈMICA DE LA HISTÒRIA (4)

Miquel Ferrà i Martorell

El Port de Sóller a començaments de segle. Es pot veure el caseriu als peus del promontori des l'estació del tranvia. A la part més alta, dominat per un petit cloquer, el monestir de Santa Caterina d'Alexandria. És el port que conegué Rusiñol i que va descriure a la seva "Illa de la Calma". En temps de Cristòfor Colom, però, el caseriu no existia. Només el monestir, aïllat sobre el pujol, i l'antiga "possessió" del Port, avui convertida en establiment hostaler, però que conservava una part de la seva arquitectura medieval.

¿Conegué Cristòfor Colom el Port de Santa Caterina de Sóller? ¿Descendia de la vall sollerica la seva família? Haig de dir sense risc d'error que el llinatge Colom es troba en aquella contrada des del segle XIII i que encara avui dia és la comarca forana amb més famílies d'aquest cognom, molt per damunt en quantitat que els Colom que hi pugui haver a altres poblacions illenques. Adhuc en el segle XVI trobam a la vila de Sóller un Cristòfor Colom mentre que a la diversa documentació municipal de segles enrera es va repetint els Bartomeu Colom, tal com nomia el germà de l'Almirall, atès que Sant Bartomeu és patró de Sóller des la Baixa Edat Mitjana.

I heus aquí que en el decurs del primer viatge del descobriment, el diumenge 25 de novembre de 1492, el propi Colom escriu en el seu diari de navegació: "Port de Santa Catalina... Hem entrat a una cala sota aquell cap que hi ha a la part sud-est i aquesta és molt fonda i gran, de manera que hi cabrien

cent navilis sense cordam ni àncores i és aquest un port extraordinari amb serres altíssimes de les quals davallen torrents plens d'aigua i totes aquestes muntanyes estan plenes de pins..."

Confrontem ara aquesta descripció d'aquella cala de les Antilles a la que Colom anomenà Santa Catalina amb la

que va fer Santiago Russinyol quan es referia al Port de Sóller, port que antigament i des dels temps de Guillem de Torroella era conegut pels mariners amb aquest nom a causa del santuari de la patrona de navegants mallorquins i forasters. Els seu cambril era una mena de museu amb ex-vots de tota la Medi-

terrània. Diu així Rosiñol: "Amb una ribera, una garnalda de cases, una muntanya de pins i un mur d'altres serres per a decantar de la mar tot vent, han construït els sollerics el més pacífic port que pugui desitjar un capità de goleta".

No desdiu aquesta imatge de la que fa Prudenci Rovira amb aquestes paraules: "El port està a la sortida de la Vall i és abrigat, com una llacuna amagada entre muntanyes; té la corba graciosa d'una conquilla i una platja de còdols que han estat arrossegats pels torrents des dels cims de la serra..." Madeleine Parisot no es diferenciarà tampoc gaire de la descripció colombina quan pinta el port de Sóller d'aquesta manera: "El Port de Sóller, entorn a una delitosa conca rodona, encaixada entre les altures, es comunica amb alta mar per una estreta bocana. Sobre un promontori, dominant l'aglomeració, hi ha la capella de Santa Caterina, del segle XIV, que hagué d'esser reconstruïda després d'haver estat cremada el 1574 pels pirates."

Bartomeu Barceló en un dels seus llibres ens acaba de donar el net de perquè el port de Santa Caterina pogué ésser conegut i freqüentat pel nostre Almirall:

"El Port de Santa Caterina de Sóller és l'únic refugi natural d'importància a la costa de tramuntana de Mallorca... L'any 1451 aquest port rebia un altre privilegi, en virtut del qual els corsaris hi podien recalar per vendre el botí de les seves captures... La fantasia localitza així mateix en el Port de Sóller una altra història de creació literària... I conta que un matí, Guillem de Torrella, senyor de Binibassí, passetjava a cavall pel port de Santa Caterina de Sóller..."

Les preguntes: ¿Quina relació hi podia haver entre Cristòfor Colom, el Descobridor i la Vall de Sóller? ¿Evocà Colom en el seu diari, tot batejant una cala camí de Babeque amb el nom de la santa d'Alexandria, el port de Santa Caterina de la Vall de Sóller? ■

CONCURS del LLIBRE INFANTIL '89

EL VAIXELL DE VAPOR

El Patronat de la FUNDACIÓ SANTA MARIA convoca el concurs del Llibre Infantil 1989. Per promoure la creació d'una literatura per a nens que els fomenti, amb qualitat literària autèntica, el gust per la lectura i que els trameti al mateix temps uns valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne de la persona humana.

B A S E S G E N E R A L S

**Primer Premi
400.000 Pts.**

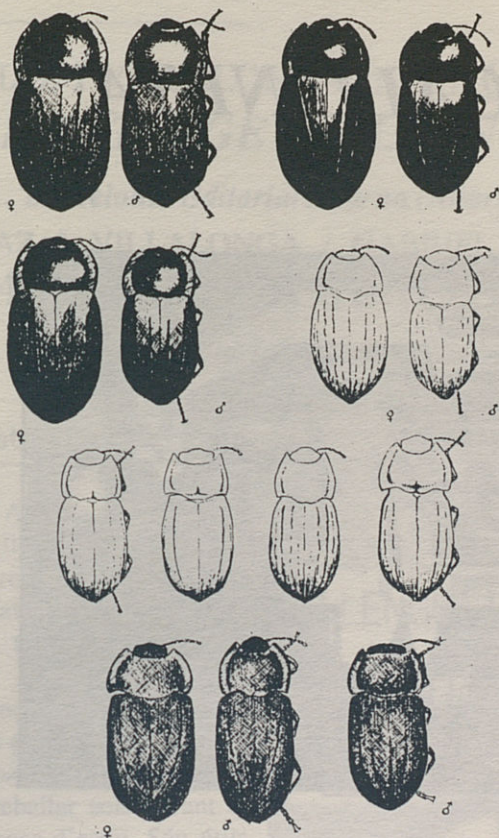
**Finalista
200.000 Pts.**

- El primer premi comporta l'edició del llibre.
- L'import del premi no anirà a compte dels drets d'autor.
- Els originals hauran d'ésser inèdits i redactats en llengua catalana (valencià, mallorquí).
- L'extensió de les obres serà d'un mínim de 50 folis escrits a doble espai i a una sola cara i sota pseudònim.
- El termini d'admissió dels originals es clourà el 15 de setembre de 1989.

Cal enviar 3 originals a Editorial Cruïlla

editorial **cruïlla**

Balmes 245, 4t 1a Telf. 237 63 44
08006 BARCELONA

Escarabats, dels subgèneres *Glabrasida* i *Granulasida*, que habiten a les Pitiüses i illots veïnats. (Dibuix de Guillem Colom).

Tampoc sabem en quin grau el nombre d'espècies pot ésser alçat o davallat artificialment sense desestabilitzar els ecosistemes locals. En una altra dimensió, els bidlegs només han començat a establir quina és la complexitat i quin és el potencial de cada espècie individualment. Totes les espècies són els finals d'estirpes antigues que s'han esculpit i han arribat a assolir la seva forma actual a través d'un joc interactiu complex de recombinació genètica i de selecció natural. En un sentit purament tècnic, el genoma resultant és més ric en contingut que no pas una pintura de Caravaggio, una fuga de Bach o qualsevol altra obra magna d'art. Els mils de milions de bits d'informació genètica que té el ratolí domèstic, per exemple, si es transformessin en un text anglès imprès equivalent, ocuparien una extensió similar a la de totes les edicions de l'Enciclopèdia Britànica que s'han publicat des de 1768.

A causa de la naturalesa àmpliament desconeguda de la diversitat, la Sistemàtica roman com una font primordial

de descobriments i de generació de noves idees en biologia. Si un bidleg està ben qualificat per a la classificació dels organismes amb els quals es topa, els fets coneguts de la història natural són un llibre obert, i es poden enfilar més ràpidament els nous fenòmens. La ironia de la situació és que la recerca exitosa llavors passa a anomenar-se ecologia, fisiologia o quasi qualsevol altra cosa, llevat de la seva veritable font, l'estudi de la diversitat.

Bona part de la recerca també té importància econòmica i mèdica. El descobriment de noves fonts d'energia biològica, de recursos forestals, productes farmacèutics i complexos de pol·linització depèn en darrer terme de l'exploració taxonòmica. També, el disseny de les reserves naturals, crític per a la preservació de la diversitat als països tropicals, no pot ésser traçat adequadament sense un coneixement suficient de les faunes i flors locals. El problema s'intensifica per la destrucció accelerada dels hàbitats naturals i l'extinció de les espècies.

Actualment la comunitat de sistèmatics és molt inadequada davant la immensa tasca que tenim enfront. A Nordamèrica devers 4000 especialistes, la majoria a temps parcial, treballen sobre 3900 col·leccions. Probablement no més de 1500 sistèmatics professionals capacitats són competents en el món per enfrontar-se amb els organismes tropicals. Per a esmentar un exemple astorant, hi ha exactament dues persones qualificades per a estudiar les ter-

● A causa de la naturalesa àmpliament desconeguda de la diversitat, la Sistemàtica roman com una font primordial de descobriment i de generació de noves idees en biologia

mites, que es troben entre els principals flagells entomològics i els principals substractors de terra del món. L'any fiscal 1985, el National Museum of Natural History, la institució de recerca bàsica més gran d'Estat Units, es va gastar 12,8 milions de dòlars per donar suport a les activitats de 85 científics dedicats parcialment o total a la Sistemàtica. El Programa de Biologia Sistemàtica de la Fundació Nacional per a la Ciència (NSF), el patrocinador principal de projectes independents, va donar beques per valor de 12 milions de dòlars. Altres programes de la NSF i del Departament de l'Interior forneixen 13,8 milions de dòlars per a recolzar els servicis museístics i altres activitats relacionades amb la Sistemàtica. En aquest nivell, que reflecteix una baixa prioritat mundial, menys d'un 1% de les espècies d'organismes estan sota investigació activa.

La Sistemàtica mereix més el reconeixement i l'atenció dels nostres cervells més brillants. Es troba a una posició de produir grans novetats, amb una varietat de beneficis, tant per a la ciència com per a la Societat. ■

TURISME

EL CORRAL DE LA GALLINETA

Toni Garcia

Dues qüestions, en certa mesura novedoses, hem volgut, des d'U.G.T., posar sobre la mesa de la negociació del Conveni d'hosteleria de les Illes. Més enllà del que normalment s'inclou a les plataformes sindicals (increment dels salaris, reducció de jornada, etc.), ens ha semblat necessari plantejar dos assumptes que per nosaltres esdevenen fonamentals:

- La formació professional del personal en actiu i...

- La recuperació de la qualitat mitjançant l'increment del nombre de serveis professionals a oferir als turistes.

Volem sortir-ne una mica de la clàssica concertació que millora els salaris, redueix la jornada i poca cosa més. L'anàlisi del Sector Turístic, que nosaltres feim, ens aporta una sèrie de deficiències que és urgent corregir. Tothom en parla, a hores d'ara, de crisi i, s'en parla, perquè pot ésser vinguen menys turistes que l'any anterior. Aquesta no és la crisi del turisme. La solució al problema del sector no se solucionarà amb increments anuals del nombre de turistes, això simplement l'ajorna o impedeix veure'l -és l'arbre que no deixa veure el bosc.

Nosaltres coincidim en tants -quasi bé tots els que no tenen interessos econòmics directes amb el sector- que la crisi és d'excés d'oferta, de manca de qualitat, d'especulació d'un present que no té futur, que enriqueix als menys i expolia als més de recursos naturals, d'espais comuns, i el que és més greu: de "futur".

Una visió més social de l'activitat econòmica de les nostres Illes obliga, creiem nosaltres, a dir: "PROU". Millorem el que tenim, tinguem cura del que encara no hem espenyat. I això comporta invertir el camí de les inversions econòmiques: millorant la planta hotelera, l'oferta complementària, incrementant, de bell nou, el nombre i la qualitat dels serveis professionals a les empreses turístiques.

Pensem que no hi basta aturar el creixement de places hoteleres i extra-hoteleres. Pensem que no és suficient canviar la imatge externa dels edificis, ni tampoc una profunda remodelació dels establiments turístics hi bastaria. Es precis afegir una decidida actuació envers la qualitat, que no s'obtindrà plenament sense l'aportació dels professionals de les empreses.

Si fins ara s'han reduït serveis, s'han eliminat atencions de caire professional, s'han uniformat quasi bé tots els hotels -hi ha poquíssimes diferències entre el que ofereix un hotel de quatre estrelles i el que ofereix un de dues...- s'ha de fer el camí a l'inversa. S'ha d'invertir en formació professional, s'han de definir exhaustivament els serveis -nombre i qualitat- que cada categoria d'establiment turístic ha d'oferir als seus clients.

El Sindicat d'hosteleria d'U.G.T. pretén que els treballadors tinguin un nivell de vida econòmic i social cada dia millor, però això és impossible d'aconseguir solament guanyant més salari i tenint més temps per l'oci, sinó que ha d'anar acompanyat de la defensa global dels interessos de tots els ciutadans que demanen, que demanam, un futur segur, una previsió estable que ara podem millorar, amb la certesa que no és fràgil, que va per llarg i que el corral de la gallineta dels ous daurats no és d'uns pocs sinó de tots. ■

Toni Garcia és el Secretari General UGT-Hostaleria.

LLIBRES

RAMON DIAZ I VILLALONGA (1988): **QUADERN D'APRENENTATGE 1. LENGUA CATALANA**. Barcelona. Editorial Aliorna (Aliorna Escolar 1).

RAMON DIAZ I VILLALONGA / GABRIEL MATAMALAS (1988). **QUADERNS D'APRENENTATGE 2 I 3** (2 volums). Barcelona. Editorial Aliorna (Aliorna Escolar 2 i 3).

Joan Lladonet

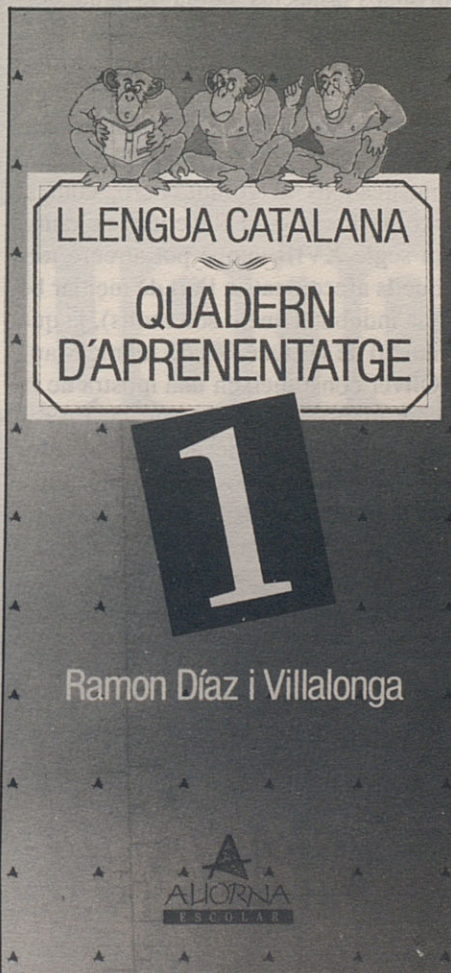
L'Editorial Aliorna ha encetat la seva col·lecció Aliorna Escolar amb els nùms. 1, 2 i 3 corresponents a tres Quaderns d'aprenentatge dels autors abans esmentats i que tot seguit passam a comentar.

Aquests Quaderns d'aprenentatge tenen més forma de llibre que de quadern i s'han preparat perquè els alumnes hi puguin treballar sols durant el període de vacances d'estiu. Són útils tant per als alumnes que han aprovat el curs com per als que l'han suspès, és a dir, serveixen tant per fer una recuperació com per fer pràctiques d'aprenentatge.

Cada quadern d'aprenentatge es pot correspondre amb un dels cursos del Cicle Superir i els exercicis es presenten repartits en unitats. Cada unitat està formada per exercicis de comprensió lectora, de lèxic, d'ortografia, de morfositaxi i d'expressió escrita. Són uns exercicis presentats de forma gradual i pràctica amb recordatoris de les normes que es van aprenent. Els autors han anat utilitzant de tant en tant exercicis de caire lúdic i a moltes unitats s'acaba amb un exercici pertanyent més al camp de la Plàstica com pot ésser el fer un helicòpter de paper, un taumatrop, etc.

Els exercicis d'expressió escrita possibiliten l'aprenentatge de diversos textos escrits amb l'avantatge que molts expliquen la tècnica per escriure'ls.

Són una bona eina pedagògica al servei com a suport de l'aprenentatge de la llengua que, fins i tot, poden servir com a suport de l'aprenentatge a les

classes normals d'EGB, sense haver d'esperar el període de vacances.

El problema que tenen és la dificultat per aconseguir-los, almenys a les Illes. Una altra dificultat és que al final de llibre no existeixi un solucionari perquè els alumnes puguin comprovar si van fent bé els exercicis o puguin consultar els que no saben fer.

De totes formes aquests Quaderns d'aprenentatge formen un material molt aprofitable i positiu que és necessari coneguen els professionals de l'ensenyament. ■

PREMI «GUILLEM CIFRE DE COLONYA»

BASES

1a.-"Colonya" Caixa d'Estalvis de Pollença convoca un certamen de literatura infantil i juvenil en llengua catalana, destinat a premiar una novel·la sobre tema lliure per servir de lectura a infants i joves de 9 a 14 anys d'edat.

2a.-Podran concorrer al Premi tots els autors que ho desitgin, sempre que l'obra estigui escrita en llengua catalana i sigui inèdita.

3a.-Els escriptors que vulguin participar-hi hauran d'enviar els seus originals, escrits en llengua catalana, d'una extensió entre els 60 i 80 fulls de mida holandesa, a doble espai i per una sola cara i per triplicat a Colonya -Caixa d'Estalvis de Pollença- Plaça Major, 7 -07460 Pollença (Mallorca) o a qualsevol de les seves oficines, abans de dia 1 d'Octubre de 1989, amb la indicació: Premi de Narrativa Infantil i Juvenil "Guillem Cifre de Colonya".

4a.-Les obres presentades a concurs podran estar directament firmades per l'autor, indicant l'adreça i el telèfon o sota pseudònim, figurant, en aquest cas, les dades personals (nom, llinatges, adreça, telèfon), en sobre a part.

5a.-El Jurat que serà format per Núria Ventura Boch, Ramón Díaz Villalonga, Josep Pascual Comellas i Gabriel Janer Manila, valorarà, principalment, la fantasia, la imaginació i el sentit educatiu de les obres presentades.

6a.-El veredicté es farà públic en el transcurs d'un Acte Literari que es celebrarà dia 11 de Novembre de 1989, durant les Fires de Pollença i s'anunciarà oportunament el programa a desenvolupar.

7a.-Els originals no premiats podran ésser retirats de la Caixa de Colonya durant els trenta dies següents a la proclamació del veredicté.

8a.-L'obra guanyadora del premi "Guillem Cifre de Colonya" serà publicada per l'Editorial "La Galera".

9a.-La quantia del Premi serà de 400.000 pessetes, la meitat de les quals s'entregaran al guanyador a compte de drets d'autor.

10a.-La presentació d'originals a aquest Premi suposa la plena acceptació de les Bases. En qualsevol cas, la Caixa de Colonya resoldrà les circumstàncies no previstes a les esmentades Bases.

Pollença, Abril 1989

LLIBRES

JAUME MARTÍ I OLIVER,
RECEPTARI DE
CUINA DEL SEGLE
XVII, Edició a cura de Joan Miralles i Francesca Cantallops. Dept. de Filologia Catalana i Lingüística General de la U.I.B.- Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca "Marian Aguiló", 12), Barcelona, 1989.

P.R.B.

Receptari de cuina del segle XVIII

Jaume Martí i Oliver

12

biblioteca
Marian Aguiló

Molts poc llibres reuneixen més d'una utilitat, pràctica o teòrica. Aquest és el cas del Receptari de cuina del segle XVIII, de Jaume Martí i Oliver, editat per Joan Miralles i Francesca Cantallops en la Biblioteca "Marian Aguiló". Aquest receptari, en primer lloc, serà d'un gran interès per als filòlegs, perquè sobretot és una aportació important al coneixement de la llengua

del segle XVIII. En aquest sentit, a la introducció -un treball de més de cent vint pàgines-, on s'analitzen principalment els aspectes històrico-etnogràfics i lingüístics, trobam una recerca interessant dels diversos estris culinaris, els ingredients, les tècniques gastronòmiques i els plats, que a més contribueix al coneixement d'un camp específic del lèxic. Tampoc no deixa d'esser important l'apartat en què se sistematitzen els diversos aspectes de la llengua dels manuscrits de l'obra. Però, sens dubte, a més dels lingüistes, el llibre pot interessar altres professionals: antrolòlegs, estudiosos de la cultura popular o historiadors, per exemple, trobaran valuoses informacions al volum. Però, com si això no fos poc, el Receptari de cuina del segle XVIII també pot atreure tots aquells afeccionats a l'art de menjar bé (que indubtablement són molts), ja que l'edició de les receptes de Jaume Martí i Oliver constitueixen una mostra de la cuina mallorquina més selecta. En resum, un llibre que, després de llegir-lo, permetrà al lector posar-se el davantal i dur a la pràctica els 330 plats que s'hi expliquen. Un llibre, per tant, francament suculent.

PICORNELL BAUZÀ, Climent; SEGUÍ PONS, Joana Maria:

GEOGRAFÍA HUMANA DE LAS ISLAS BALEARES,

Oikos-Tau (opera Geographica Minora, 8).- Barcelona, 1989.- 182 pàgs.

A.G.

Acaba d'aparèixer l'edició, en forma de llibre, d'una nova geografia humana de les illes Balears, realitzada per Climent Picornell i Joana Maria Seguí Pons, professors del Departament de Ciències de la Terra de la Universitat

OPERA GEOGRAPHICA MINORA

CHOROGRAPHIA IBERICA

Geografía humana de las Islas Baleares

CLIMENT PICORNELL BAUZÀ
JOANA-MARIA SEGUÍ PONS

OIKOS-TAU

de les Illes Balears. Per exigències editorials, el text és escrit en castellà.

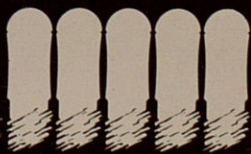
Al llarg dels diferents apartats del llibre, s'analitzen la demografia, les activitats econòmiques i la qüestió territorial de les illes, sempre en base a les dades disponibles més recents. El turisme apareix, definitivament, com l'articulador de tota la transformació social, econòmica i territorial experimentada a les darreres dècades. Els altres sectors econòmics tenen un protagonisme gairebé testimonial. Només a remolc del desenvolupament turístic és possible comprendre les característiques de la població actual i l'accelerat procés d'urbanització.

L'obra aporta una visió actual i actualitzada del que és la geografia humana de les illes. És molt interessant per la seva concepció global i per la posada al dia que du a terme. Finalment, caldria ressenyar la seva importància, ja que és un treball que era necessari, i que és pràcticament el primer manual sobre la geografia de les illes editat i a l'abast de tothom després de més de deu anys.

Joel ~ Peter

Witkin influències

24 MAIG - 30 JUNY

PALAU SOLLERÍ

Centre d'exposicions i documentació
de l'Art Contemporani

Ajuntament de Palma

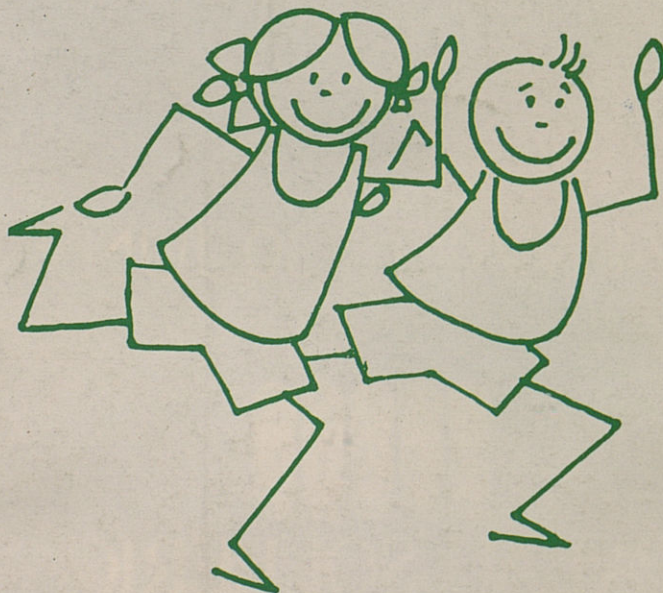

CONSELL INSULAR DE MALLORCA
COMISSIÓ D'ESPORTS

Planificació
Mèdica
de l'Esport
en Edat Escolar

ELS NOSTRES NINS SÓN ESPORTISTES

EL CONSELL INSULAR DE MALLORCA CREA EL «PROGRAMA DE PLANIFICACIÓ MÈDICA DE L'ESPORT EN EDAT ESCOLAR», I POSA PER AIXÒ UN EQUIP D'ESPECIALISTES MÈDICS I ELS MILLORS MITJANS TÈCNICS PER A LA SOLUCIÓ DEL PROBLEMA DEL NIN A L'ESPORT

INFORMACIÓ

Llar de la Joventut
(General Riera, 111, Ciutat)
Telèfon 75.91.01 (servei)